

СЛУЖБЕ

НА СОЦИЈАЛИСТИЧКА ФЕДЕРАТИВНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА

„СЛУЖБЕН ЛИСТ НА СФРЈ“ излегува во издание на српскохрватски односно хрватскохрватски, словенечки и македонски јазик — Огласи според тарифата — Жиро-сметка кај Службата на општественото книговодство за претплата посебни изданија и огласи 608-3-291-2

Четврток, 24 јули 1969

БЕЛГРАД

БРОЈ 31

ГОД. XXV

Цена на овој број е 3,50 динари. — Претплата за 1969 година изнесува 60 — дин — Редакција: Улица Јована Ристика бр 1 Поштенски Фах 226 — Телефони: централа 50-931 50-932, 50-933 и 50-934; Служба за претплата 51-732. Продавна служба 51-671

433.

Врз основа на членот 217 став 1 точка 1 од Уставот на Социјалистичка Федеративна Република Југославија, издавам

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА РАТИФИКАЦИЈА НА ДОГОВОРОТ ЗА ЗАЕМ СКЛУЧЕН ПОМЕГУ СОЦИЈАЛИСТИЧКА ФЕДЕРАТИВНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА И МЕЃУНАРОДНАТА БАНКА ЗА ОБНОВА И РАЗВОЈ

Се прогласува Законот за ратификација на Договорот за заем склучен помеѓу Социјалистичка Федеративна Република Југославија и Меѓународната банка за обнова и развој, што го усвои Сојузната скупштина, на седницата на Соборот на народите од 15 јули 1969 година и на седницата на Стопанскиот собор од 11 јули 1969 година.

П. Р. бр. 821

16 јули 1969 година

Белград

Претседател
на Сојузната скупштина,
Милентие Поповиќ, с. р.

Претседател на Републиката,
Јосип Броз Тито, с. р.

ЗАКОН

ЗА РАТИФИКАЦИЈА НА ДОГОВОРОТ ЗА ЗАЕМ СКЛУЧЕН ПОМЕГУ СОЦИЈАЛИСТИЧКА ФЕДЕРАТИВНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА И МЕЃУНАРОДНАТА БАНКА ЗА ОБНОВА И РАЗВОЈ

Член 1

Се ратификува Договорот за заем (бр. 608-YU) склучен помеѓу Социјалистичка Федеративна Република Југославија и Меѓународната банка за обнова и развој со прилозите, потпишан на 5 јуни 1969 година во Вашингтон, во оригинал на англиски јазик.

Член 2

Текстот на Договорот за заем склучен помеѓу Социјалистичка Федеративна Република Југославија и Меѓународната банка за обнова и развој на англиски јазик и во преод гласи:

LOAN AGREEMENT

AGREEMENT, DATED JUNE 5, BETWEEN SOCIALIST FEDERAL REPUBLIC OF YUGOSLAVIA (HEREINAFTER CALLED THE BORROWER) AND INTERNATIONAL BANK FOR RECONSTRUCTION AND DEVELOPMENT (HEREINAFTER CALLED THE BANK)

Article I

GENERAL CONDITIONS; DEFINITIONS

Section 1.01. The parties to this Agreement accept all the provisions of the General Conditions Applicable to Loan and Guarantee Agreement of the Bank, dated January 31, 1969, with the same force and effect as if they were fully set forth herein (said General Con-

ДОГОВОР ЗА ЗАЕМ

ДОГОВОР, СКЛУЧЕН НА 5 ЈУНИ 1969 ГОДИНА, МЕГУ СОЦИЈАЛИСТИЧКА ФЕДЕРАТИВНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА (ВО ПОНАТАМОШНИОТ ТЕКСТ: ЗАЕМОПРИМАЧОТ) И МЕЃУНАРОДНАТА БАНКА ЗА ОБНОВА И РАЗВОЈ (ВО ПОНАТАМОШНИОТ ТЕКСТ: БАНКАТА)

Член I

ОПШТИ УСЛОВИ; ДЕФИНИЦИИ

Оддел 1.01. Странките на овој договор ги прифаќаат сите одредби од „Општите услови што се применуваат на договорите за заем и договорите за гаранција склучени од страна на Банката“, датирани на 31 јануари 1969 година, со истата онаа

ditions Applicable to Loan and Guarantee Agreements of the Bank being hereinafter called the General Conditions).

Section 1.02. Wherever used in this Agreement, unless the context otherwise requires, the several terms defined in the General Conditions have the respective meanings set forth therein and the following additional terms have the following meanings:

(a) the term "Republic" means any of the Socialist Republics of Croatia, Macedonia and Slovenia;

(b) the term "Subsidiary Loan Agreement" means any of the loan agreements between the Borrower and a Republic to be executed pursuant to Section 5.01 of this Agreement.

Article II THE LOAN

Section 2.01. The Bank agrees to lend to the Borrower, on the terms, and conditions in this Loan Agreement set forth or referred to, an amount in various currencies equivalent to thirty million dollars (\$ 30,000,000).

Section 2.02. (a) The Bank shall open a Loan Account on its books in the name of the Borrower and shall credit to such Account the amount of the Loan.

(b) The amount of the Loan may be withdrawn from the Loan Account as provided in, and subject to the rights of cancellation and suspension set forth in, this Loan Agreement and in accordance with the allocation of the proceeds of the Loan set forth in Schedule 1 to this Agreement, as such allocation shall be modified from time to time pursuant to the provisions of such Schedule or by further agreement between the Borrower and the Bank.

Section 2.03 The Borrower shall be entitled to withdraw from the Loan Account, in respect of the reasonable cost of construction (including supervision of construction) of the highways included in the Project, forty-two per cent (42%) of such amounts as shall have been paid (or, if the Bank shall so agree, as shall be required to meet payments to be made) to road construction contractors employed for the purpose of carrying out the Project; provided, however, that if there shall be an increase in the estimates of payments to be made for construction included in any of the Categories I to III of the allocation of the proceeds of the Loan referred to in Section 2.02 of this Agreement, the Bank may by notice to the Borrower adjust the percentage applicable to such Category as required in order that withdrawals of the amount of the Loan then allocated to such Category and not withdrawn may continue *pro rata* with the payments remaining to be made for construction included in such Category.

Section 2.04. It is hereby agreed, pursuant to Section 5.01 of the General Conditions, that withdrawals from the Loan Account may be made on account of payments in the currency of the Borrower, or for goods produced in, or services supplied from, the territories of the Borrower.

Section 2.05. The Borrower shall pay to the Bank a commitment charge at the rate of three-fourths of one per cent (¾ of 1%) per annum on the principal amount of the Loan not withdrawn from time to time.

Section 2.06. The Borrower shall pay interest at the rate of six and one-half per cent (6½%) per annum on the principal amount of the Loan withdrawn and outstanding from time to time.

полноважност и дејство како кога тие би биле овде во целост изложени (споменатите „Општи услови што се применуваат на договорите за заем и договорите за гаранција склучени од страна на Банката“ во понатамошниот текст: „Општите услови“).

Оддел 1.02. Секогаш кога во овој договор се употребат, освен доколку контекстот не бара нешто друго, разните изрази дефинирани во „Општите услови“ го имаат она свое значење што е таму наведено, а следните додатни изрази ги имаат следните значења:

(a) изразот „република“ се однесува на секоја од социјалистичките републики Хрватска, Македонија и Словенија;

(b) изразот „супсидијарен договор за заем“ значи секој оној договор за заем помеѓу заемпримачот и соодветната република што треба да се склучи согласно одделот 5.01 од овој договор.

Член II ЗАЕМ

Оддел 2.01. Банката е согласна на заемпримачот да му даде на заем, под погодбите и условите содржани или споменати во овој Договор за заем, износ во разни валути во противвредност од триесет милиони долари (\$ 30,000,000).

Оддел 2.02. (a) Банката во своите книги ќе отвори сметка на заемот која ќе гласи на име на заемпримачот и на таквата сметка ќе го одобри износот на заемот.

(b) Износот на заемот може да се повлекува од сметката на заемот на начинот предвиден со овој Договор за заем — а под резерва на правата за поништување и суспензија како што истите се овде регулирани — а во согласност со распределбата на износот на заемот изложена во прилогот 1 кон овој договор, со тоа што таквата распределба одвреме-навреме ќе биде менувана согласно одредбите од тој прилог или согласно дополнителен договор помеѓу заемпримачот и Банката.

Оддел 2.03. Заемпримачот ќе биде овластен да повлекува од сметката на заемот, во поглед на разумните трошоци на изградбата (вклучувајќи го тука и надзорот над изградбата) на патиштата вклучени во проектот, четириесет и два отсто (42%) од оние износи што ќе им бидат исплатени (или, ако Банката се сложи со тоа, од износите што ќе бидат потребни за плаќањата што претстојат) на изведувачите ангажирани со цел за изградба на проектот; под услов, меѓутоа, ако дојде до зголемување во однос на претсметковниот износ што би било потребно да се изврши во поглед на градбата опфатена со која и да е од категориите I до III од распределбата на износот на заемот, за што стануваше збор во одделот 2.02 од овој договор, да може согласно Банката, со известување на заемпримачот, да го приспособи процентот применлив на таа категорија така што со повлекувањето на износот на заемот што тогаш бил распореден на таквата категорија, а не бил повлечен, да може да продолжи да се исплатува *pro rata* со исплатите што преостанале да се извршат за изградбата вклучена во таа категорија.

Оддел 2.04. Со ова се усогласува, согласно одделот 5.01 од „Општите услови“, повлекувања од сметката на заемот да можат да се вршат по основ на исплатите во валута на заемпримачот, односно за стока произведена на територијата на заемпримачот, односно за услуги направени од неговата територија.

Оддел 2.05. Заемпримачот ќе ѝ плаќа на Банката провизија по стопа од три четвртини од еден процент (¾ од 1%) годишно на главницата од заемот која во тој момент не е повлечена.

Оддел 2.06. Заемпримачот ќе плаќа интерес по стопа од шест и пол отсто (6,5%) годишно на износот од главницата што е повлечен а во односниот момент не е вратен.

Section 2.07. Interest and other charges shall be payable semi-annually on March 1st and September 1st in each year.

Section 2.08. The Borrower shall repay the principal of the Loan in accordance with the amortization schedule set forth in Schedule 2 to this Agreement.

Article III

USE OF PROCEEDS OF LOAN

Section 3.01. The Borrower shall cause the proceeds of the Loan to be applied in accordance with the provisions of this Loan Agreement to expenditures on the Project, described in Schedule 3 to this Agreement.

Section 3.02. Except as the Bank shall otherwise agree, (i) the goods and services to be financed out of the proceeds of the Loan shall be procured on the basis of international competitive bidding in accordance with the Guidelines for Procurement under World Bank Loans and IDA Credits, published by the Bank in February 1968, and in accordance with such other procedures supplementary thereto as are set forth in Schedule 4 to this Agreement or as shall be agreed between the Borrower and the Bank, and (ii) contracts for the procurement of such goods and services shall be subject to the prior approval of the Bank

Section 3.03. The Borrower shall cause all goods and services financed out of the proceeds of the Loan to be used exclusively in carrying out the Project, except as the Bank may otherwise agree.

Article IV

BONDS

Section 4.01. If and as the Bank shall from time to time request the Borrower shall execute and deliver Bonds representing the principal amount of the Loan as provided in Article VIII of the General Conditions.

Section 4.02. The Federal Secretary of Finance of the Borrower and such other person or persons as he shall appoint in writing are designated as authorized representatives of the Borrower for the purposes of Section 8.10 of the General Conditions.

Article V

PARTICULAR COVENANTS

Section 5.01. The Borrower shall enter into an appropriate Subsidiary Loan Agreement with each Republic providing *inter alia* for the relending to such Republic of the proceeds of the Loan withdrawn from the Loan Account in respect of expenditures for the Part of the Project located in the territory of such Republic as described in Schedule 3 to this Agreement.

Section 5.02. (a) Each Subsidiary Loan Agreement shall include adequate provisions which will enable the Borrower to carry out its obligations under this Loan Agreement and shall include without limitation the obligation on the part of the Republic which is a party to such Subsidiary Loan Agreement:

(i) to carry out the Part of the Project located in its territory with due diligence and efficiency and in accordance with sound engineering, administrative and financial practices under the supervision of competent engineers or engineering organizations and to make available, promptly as needed, the funds, facilities, services and other resources required for the purpose;

Оддел 2.07. Интересот и другите обврски вта-суваат за плаќање полугодишно, на 1 март и 1 септември секоја година.

Оддел 2.08. Заемопримачот ќе ја враќа главницата на заемот согласно амортизациониот план изнесен во прилогот 2 кон овој договор.

Член III

УПОТРЕБА НА СРЕДСТВАТА НА ЗАЕМОТ

Оддел 3.01. Заемопримачот ќе се погрижи средствата на заемот да бидат употребени во согласност со одредбите на овој Договор за заем на издатоците за проектот што е опишан во прилогот 3 кон овој договор.

Оддел 3.02. Освен доколку Банката не се согласи со нешто друго, (i) стоките и услугите што треба да се плаќаат од износот на заемот ќе бидат обезбедени врз основа на меѓународна лицитација во согласност со „Упатствата за набавките од средствата на заемите одобрени од страна на Светската банка и на кредитите на Меѓународното здружение за развој (IDA)“, објавени во февруари 1968 година, и во согласност со онаква друга процедура која претставува дополние на оваа, а во смисла на она што е наведено во прилогот 4 кон овој договор, односно во смисла на она што ќе биде усогласено помеѓу заемопримачот и Банката и (ii) договорите за набавките на такви стоки и услуги подлежат на претходно одобрение од Банката.

Оддел 3.03. Заемопримачот ќе се погрижи сите овие стоки и услуги што ќе бидат платени со износ од заемот да се користат исклучително за изведувањето на проектот, освен доколку Банката евентуално не се согласи со нешто друго.

Член IV

ОБВРЗНИЦИ

Оддел 4.01. Ако и кога Банката одвреме-навреме ќе бара, заемопримачот ќе ги испостави и ќе ги предаде обвонизниците што го претставуваат износот од главницата на заемот, како што е тоа определено со членот VIII од „Општите услови“.

Оддел 4.02. Сојузниот секретар за финансии на заемопримачот и она друго лице, односно лицата, што тој писмено ќе ги определи, ќе се сметаат за овластени претставници на заемопримачот за целите определени со одделот 8.10 од „Општите услови“.

Член V

ПОСЕБНИ ОДРЕДБИ

Оддел 5.01. Заемопримачот ќе склучи соодветен супсидијарен договор за заем со секоја република со кој ќе се договори, помеѓу другото заемодавачот да ѝ го даде во заем на таа република износот на заемот повлечен од сметката на заемот во поглед на издатоците за делот од проектот лоциран на територијата на таа република, како што истиот е опишан во прилогот 3 кон овој договор.

Оддел 5.02. (a) Секој супсидијарен договор за заем ќе содржи соодветни одредби што ќе му овозможат на заемопримачот да ги исполнува своите обврски по овој Договор за заем и ќе ги содржи, без ограничувања, следните обврски на републиката која што е странка во таквиот супсидијарен договор за заем:

(i) да го изведе делот од проектот лоциран на нејзината територија, и тоа со соодветно внимание и ефикасност, а во согласност со добрата градежна, административна и финансиска практика, под надзор од стручни инженери или инженерски организации и, без одлагање а по укажана потреба, да обезбеди финансиски средства, олесненија, услуги и други извори потребни за оваа цел;

(ii) to have such Part of the Project constructed in accordance with detailed designs based on the Federal Design Standards of the Borrower (published in the Official Gazette of the Borrower on March 20th, 1969), reviewed by competent engineers or engineering organizations and approved by the Bank;

(iii) to have such Part of the Project constructed by contractors acceptable to such Republic and the Bank and employed upon such terms and conditions as shall have been approved by the Bank, and to procure contractors' services to be financed out of the proceeds of the Loan in accordance with the provisions set forth or referred to in Section 3.02 of this Agreement;

(iv) to furnish to the Bank, promptly upon their preparation, the plans, specifications and construction schedules for such Part of the Project and any material modifications subsequently made therein, in such detail as the Bank shall from time to time reasonably request;

(v) to maintain or to cause to be maintained records adequate to identify the goods and services financed out of the proceeds of the Loan, to disclose the use thereof in such Part of the Project, and to record the progress of such Part of the Project (including the cost thereof) and the receipts and expenditures and the financial condition of the agencies of such Republic responsible for the execution and maintenance of such Part of the Project;

(vi) to enable the Bank's representatives to inspect such Part of the Project, the operation thereof, and any relevant records and documents and to furnish to the Bank all such information as the Bank shall reasonably request concerning such Part of the Project and the expenditure of the proceeds of the Loan allocated to such Part of the Project, the goods and services financed out of the proceeds of the Loan and the operations and financial conditions of the agencies of such Republic responsible for the execution and maintenance of such Part of the Project and the performance by such Republic of its obligations under the Subsidiary Loan Agreement;

(vii) to maintain and repair the highway included in the Part of the Project located in its territory and roads providing access to such highway (except minor roads presently classified as Category IV public roads) in accordance with sound engineering and financial practices and to provide promptly as needed the funds, facilities, services and other resources required for the purpose; and

(viii) to cooperate fully with the Bank to assure that the purposes of the Loan will be accomplished, and from time to time exchange views with the Bank, through their respective representatives, with regard to matters relating to such Part of the Project and the performance by such Republic of its obligations under the Subsidiary Loan Agreement.

(b) The Subsidiary Loan Agreement with the Socialist Republic of Croatia shall also contain the obligation of such Republic: (i) to take or cause to be taken all appropriate actions in order to ensure that the roads providing access to the highway included in Part A of the Project shall be improved as reasonably required to permit the optimum utilization of such highway upon its completion, taking into account the cost of such improvements and the benefits to be derived therefrom; and (ii) if any tolls shall be imposed on the use of the highway included in Part A of the Project, to set such tolls at such rates as shall ensure an economic use of such highway and alternative routes or means of transportation.

(ii) да го изгради својот дел од проектот во согласност со деталните планови засновани врз сојузни стандарди за проектирање на заемопримачот (објавени во службениот лист на заемопримачот од 20 март 1969 година), прегледани од страна на стручни инженери или инженерски организации и одобрени од Банката;

(iii) нејзиниот дел од проектот да го градат изведувачи прифатливи за односната република и Банката, а под погодби и услови што ќе бидат одобрени од страна на Банката, со тоа што ќе обезбеди услугите на изведувачот да се финансираат од средствата на заемот во согласност со одредбите на одделот 3.02 од овој договор или со одредбите на кои се повикува тој оддел;

(iv) да ѝ ги достави на Банката, штом ќе бидат готови, плановите, спецификациите и програмите на работите за својот дел од проектот, како и сите позначајни измени што во нив би биле дополнително извршени, до онаа мера детално како што Банката тоа разумно одвреме-навреме ќе го побара;

(v) да води или да се погрижи да бидат водени соодветни евиденции погодни со помош на нив да се идентифицираат богатата и услугите финансирани од средствата на заемот, да ја покаже нивната употреба во тој дел од проектот и да го евидентира напредувањето на тој дел од проектот (вклучувајќи го неговото чинење) како и приходите и расходите и финансиската состојба на агенциите на таа република одговорни за извршувањето и одржувањето на тој дел од проектот;

(vi) да им овозможи на претставниците на Банката инспекција на тој дел од проектот, користење на истиот како и на сите соодветни евиденции и документи и да ѝ ги достави на Банката сите известувања што Банката разумно ќе ѝ побара за тој дел од проектот и за издатоците од средствата на заемот распределени на тој дел од проектот, за стоките и услугите финансирани од средствата на заемот и за работењето и финансиската состојба на агенциите на таа република одговорни за извршувањето и одржувањето на тој дел од проектот, како и за извршувањето на обврските од супсидијарниот договор за заем од страна на таа република;

(vii) да го одржува и поправа патот вклучен во делот од проектот лоциран на нејзината територија како и пристапните патишта кон тој пат (со исклучок на помалите патишта што се сега класирани како јавни патишта од IV ред), во согласност со добрата градежна и финансиска практика и да обезбеди, без одлагање, а по укажаната потреба, финансиски средства, олесненија, услуги и други извори потребни за оваа цел;

(viii) да соработува во полна мера со Банката за да обезбеди целите на заемот да бидат исполнети и, одвреме-навреме, да размени гледишта со Банката, преку своите соодветни претставници, во поглед на прашањата што се однесуваат до тој дел од проектот, како и во поглед на исполнувањето од страна на таа република на обврските по супсидијарниот договор за заем.

(б) Супсидијарниот договор за заем со Социјалистичка Република Хрватска ќе ја содржи и следната обврска на таа република: (i) да преземе или да се погрижи да бидат преземени сите соодветни мерки за да се обезбеди пристапните патишта кон патот што го сочинува делот А од проектот да бидат подобри како што е тоа разумно потребно за да се овозможи оптимално користење на тој пат кога ќе биде изграден, водејќи сметка за трошоците на таквите подобрувања и за користите што произлегуваат од тоа и (ii) ако каква и да е патарина биде воведена за употребата на патот што го сочинува делот А од проектот, стопите на патарината да бидат така определени што да обезбедат економична употреба на тој пат и на алтернативните патишта или сообраќајни средства.

(c) The Subsidiary Loan Agreement with the Socialist Republic of Slovenia shall also contain the obligation of such Republic: (i) to take or cause to be taken all appropriate actions in order to ensure that the roads providing access to the highway included in Part C of the Project shall be improved as reasonably required to permit the optimum utilization of such highway upon completion, taking into account the cost of such improvements and the benefits to be derived therefrom; and (ii) if any tolls shall be imposed on the use of the highway included in Part C of the Project, to set such tolls at such rates as shall ensure an economic use of such highway and alternative routes or means of transportation.

Section 5.03. The Borrower shall promptly take all such actions and exercise any such recourse available to it under any of the Subsidiary Loan Agreements between the Borrower and any Republic or otherwise in order to ensure the punctual performance by such Republic of all such obligations under the respective Subsidiary Loan Agreements as are referred to in Section 5.02 of this Agreement, and shall take or cause to be taken all reasonable action which shall be required on the part of the Borrower to enable such Republic to perform such obligations.

Section 5.04. Without limitation or restriction on the provisions of Section 5.03 of this Agreement, the Borrower specifically undertakes, whenever there is cause to believe that the funds available to any Republic will be inadequate to meet the estimated expenditures required to carry out the Part of the Project to be carried out by such Republic, to make arrangements, satisfactory to the Bank, promptly to provide such Republic or cause such Republic to be provided with such funds as are needed to meet such expenditures.

Section 5.05. (a) The Borrower and the Bank shall cooperate fully to assure that the purposes of the Loan will be accomplished. To that end, each of them shall furnish to the other all such information as it shall reasonably request with regard to the general status of the Loan. On the part of the Borrower, such information shall include information with respect to financial and economic conditions in the territories of the Borrower, the international balance of payments position of the Borrower and the performance by each Republic of its obligations under the respective Subsidiary Loan Agreement.

(b) The Borrower and the Bank shall from time to time exchange views through their representatives with regard to matters relating to the purposes of the Loan and the maintenance of the service thereof. The Borrower shall promptly inform the Bank of any condition which interferes with, or threatens to interfere with, the accomplishment of the purposes of the Loan, the maintenance of the service thereof and the performance by any Republic of its obligations under the respective Subsidiary Loan Agreement.

(c) The Borrower shall afford all reasonable opportunity for accredited representatives of the Bank to visit any part of the territories of the Borrower for purposes related to the Loan.

Section 5.06. It is the mutual intention of the Borrower and the Bank that no other external debt shall enjoy any priority over the Loan by way of a lien on governmental assets. To that end, the Borrower undertakes that, except as the Bank shall otherwise agree, if any lien shall be created on any assets of the Borrower as security for any external debt, such lien will *ipso facto* equally and ratably secure the payment of the principal of, and interest and other charges on, the Loan and the Bonds, and

(c) Супсидијарниот договор за заем со Социјалистичка Република Словенија ќе ја содржи и следната обврска на таа република: (i) да преземе или да се погрижи да бидат преземени сите соодветни мерки за да се обезбеди пристапните патишта кон патот што го сочинува делот Ц од проектот да бидат подобри како што е тоа разумно потребно за да се овозможи оптимално користење на тој пат кога ќе биде изграден, водејќи сметка за трошоците на таквите подобрувања и за користите што произлегуваат од тоа и (ii) ако каква и да е патарина биде воведена за употребата на патот што го сочинува делот Ц од проектот, стопите на патарината да бидат така определени што да обезбедат економична употреба на тој пат и на алтернативните патишта или сообраќајни средства.

Оддел 5.03. Заемопримачот веднаш ќе ги преземе сите такви дејствија и ќе прибегне кон секоја таква мерка што му стои на располагање согласно со секој од супсидијарните договори за заем помеѓу заемопримачот и која и да е република, или на друг начин, за тој да обезбеди точно извршување од страна на таа република на сите такви обврски според респективните супсидијарни договори за заем, како што е наведено во одделот 5.02 од овој договор, ќе преземе, или ќе направи да се преземат, сите разумни мерки што ќе бидат побарани од заемопримачот за да ѝ се овозможи на таквата република да ги изврши тие обврски.

Оддел 5.04. Без ограничувања или рестрикции на одредбите од одделот 5.03 на овој договор, заемопримачот особено се обврзува дека, кога и да има причини за верување дека финансиските средства со кои располага една република ќе бидат недоволни за издатоците оценети како потребни за изведување на оној дел од проектот што треба да го изведе таа република, ќе направи прецизирања, што ќе ја задоволат Банката, благавремено да ја снабде таа република, или да се погрижи републиката да биде снабдена, со финансиски средства потребни за покривање на таквите издатоци.

Оддел 5.05. (a) Заемопримачот и Банката во целост ќе соработуваат за да се обезбеди да бидат исполнети целите на заемот. За таа цел, секој од нив ќе ѝ го достави на другата страна секое известување што разумно ќе се бара во поглед на општиот статус на заемот. Од страна на заемопримачот, таквите известувања ќе вклучуваат известувања во поглед финансиската и економската ситуација на територијата на заемопримачот, во поглед на состојбата на меѓународниот платен биланс на заемопримачот, како и во поглед на извршувањето од страна на републиките на обврските по перспективните супсидијарни договори за заем.

(b) Заемопримачот и Банката одвреме-навреме преку свои претставници ќе разменуваат мислења во поглед на прашањата што се однесуваат на целите на заемот и одржувањето на службата по него. Заемопримачот без одлагање ќе ја извести Банката за која и да било состојба што има влијание, или се заканува да има влијание, врз исполнувањето на целите на заемот, врз одржувањето на службата по него, или врз извршувањето од страна на републиките на нивните обврски по респективните супсидијарни договори за заем.

(c) Заемопримачот ќе им даде секаква разумна можност на овластените претставници на Банката да го посетат кој и да е дел од територијата на заемопримачот заради целите во врска со заемот.

Оддел 5.06. Заемна намера на заемопримачот и на Банката е никаков друг странски долг да не ужива никаква предност пред овој заем по пат на залог врз имотот на владата. За таа цел заемопримачот се обврзува дека, освен ако Банката поинаку не се согласи, ако каков и да е залог биде воспоставен врз који и да е имот на заемопримачот, како обезбедување за каков и да е надворешен долг, таквиот залог со самото тоа подеднакво и сразмерно ќе го обезбедува плаќањето на глав-

that in the creation of any such lien express provision will be made to that effect; provided, however, that the foregoing provisions of this Section shall not apply to: (i) any lien created on property, at the time of purchase thereof, solely as security for the payment of the purchase price of such property; or (ii) any lien arising in the ordinary course of banking transactions and securing a debt maturing not more than one year after its date.

The term "assets of the Borrower" as used in this Section includes assets of the Borrower or of any agency of the Borrower, including assets of the National Bank of Yugoslavia or any other institution performing the functions of a central bank for the Borrower.

If any lien shall be created on any assets of any of the Borrowers political subdivisions or of any agency of any such political subdivisions as security for any external debt, the Borrower, except as the Bank shall otherwise agree, shall give to the Bank an equivalent lien to secure the payment of the principal of, and interest and other charges on, the Loan and the Bonds.

Section 5.07. The principal of, and interest and other charges on, the Loan and the Bonds shall be paid without deduction for, and free from, any taxes, and free from all restrictions, imposed under the laws of the Borrower or laws in effect in its territories; provided, however, that the provisions of this Section shall not apply to taxes upon payments under any Bond to a holder thereof other than the Bank when such Bond is beneficially owned by an individual or corporate resident of the Borrower.

Section 5.08. This Loan Agreement and the Bonds shall be free from any taxes that shall be imposed under the laws of the Borrower or laws in effect in its territories on or in connection with the execution, issue, delivery or registration thereof.

Section 5.09. The Borrower shall exercise its powers and functions with respect to all public roads in its territories (except minor roads presently classified as Category IV public roads) so as to ensure: (i) the systematic collection and processing of data on the highway network and traffic; (ii) the adequate maintenance of the road system; and (iii) the proper planning, coordination and design of improvements to existing roads or construction of new roads in accordance with sound engineering and financial standards..

Article VI

REMEDIES OF THE BANK

Section 6.01. If any event specified in Section 7.01 of the General Conditions or in Section 6.02 of this Agreement shall occur and shall continue for the period, if any, therein set forth, then at any subsequent time during the continuance thereof, the Bank, at its option, may by notice to the Borrower declare the principal of the Loan and of all the Bonds then outstanding to be due and payable immediately, together with the interest and other charges thereon and upon any such declaration such principal, interest and charges shall become due and payable immediately, anything to the contrary in this Loan Agreement or in the Bonds notwithstanding.

ницата и на интересите и другите трошоци по заемот и по обврзниците и дека при воспоставувањето на каков и да е таков залог ќе бидат усвоени изречни одредби за таа цел, под услов, меѓутоа, претходните одредби од овој оддел да не се применуваат врз: (i) каков и да е залог воспоставен врз имотот во времето на неговото купување само како обезбедување за плаќање на цената на таквиот имот; или (ii) каков и да е залог кој што произлегува од редовни банкарски трансакции и којшто го обезбедува долгот кој втасува не подоцна од една година од неговиот датум.

Изразот „имот на заемопримачот“, како што тој се употребува во овој оддел, го вклучува имотот на заемопримачот или на која и да е агенција на заемопримачот, вклучувајќи го имотот на Народната банка на Југославија или на која и да било друга институција што врши функции на централна банка за заемопримачот.

Ако каков и да е залог биде воспоставен врз каков и да е имот на која и да е од политичките потесни единици на заемопримачот, или на која и да е агенција на која и да е таква политичка потесна единица, како обезбедување за каков и да било надворешен долг, заемопримачот, освен доколку Банката не се согласи со нешто друго, ќе ѝ даде на Банката еквивалентен залог за да го обезбеди плаќањето на главницата, интересот и другите обврски во врска со овој заем и обврзниците.

Оддел 5.07. Главницата на заемот и интересот и другите трошоци на заемот и обврзниците ќе бидат платени без одбивање и ослободени од секако оданочување наметнато со законите на заемопримачот или со законите што се во сила на неговата територија; под услов, меѓутоа, одредбите од овој оддел да не бидат применети врз оданочувањето и трошоците што го товарат плаќањето по која и да е обврзница кон друг држател освен Банката кога таквата обврзница е сопственост на корисник кој е физичко или правно лице на заемопримачот.

Оддел 5.08. Овој Договор за заем и обврзниците ќе бидат ослободени од сите такси што би биле наметнати со законите на заемопримачот или со законите што се во сила на неговата територија во врска со нивното испоставување, издавање, предавање или регистрирање.

Оддел 5.09. Заемопримачот ќе ги употреби своите овластувања и надлежности во поглед на сите јавни патишта на неговата територија (со исклучок на помалите патишта класирани како патишта од IV ред) така што да обезбеди: (i) систематско собирање и обработка на податоците за патната мрежа и за сообраќајот; (ii) адекватно одржување на патната мрежа; и (iii) исправно планирање, координација и проектирање на подобрувањата на постојните патишта или изградба на нови патишта во согласност со добрите инженерски и финансиски стандарди.

Член VI

МЕРКИ НА КОИ ИМА ПРАВО БАНКАТА

Оддел 6.01. Ако настапи кој и да е случај специфициран во одделот 7.01 на „Општите услови“ или во одделот 6.02 на овој договор и неговото траење евентуално се продолжи за периодот што е наведен таму, тогаш во секој понатамошен час за времето за кое се продолжува случајот, Банката, по свој избор, може по пат на известување упатено до заемопримачот да ја прогласи главницата на заемот и сите обврзници што тогаш се ненамирани дека се втасани и веднаш наплативи, заедно со интересот и другите обврски во врска со истиот и по секоја таква декларација таквата главница, интересот и обврските ќе станат втасани и веднаш наплативи, без оглед на сето она што во противна смисла би можело да биде кажано во овој Договор за заем или во обврзниците.

Section 6.02. For the purposes of Section 7.01 of the General Conditions, the following additional event is specified:

A default shall occur on the part of a Republic in the performance of any of such obligations under its Subsidiary Loan Agreement as are referred to in Section 5.02 of this Agreement and such default shall continue for a period of sixty days after notice thereof shall have been given by the Bank to the Borrower.

Section 6.03. For the purposes of Section 6.02 of the General Conditions, the following additional event is specified:

A Republic shall have failed to perform any of such obligations under its Subsidiary Loan Agreement as are referred to in Section 5.02 of this Agreement.

Article VII

EFFECTIVE DATE; TERMINATION

Section 7.01. The following events are specified as additional conditions to the effectiveness of this Loan Agreement within the meaning of Section 11.01(c) of the General Conditions:

The execution and delivery of each Subsidiary Loan Agreement on behalf of the Borrower and the Republic which is a party thereto shall have been duly authorized or ratified by all necessary governmental action.

Section 7.02. The following is specified as an additional matter, within the meaning of Section 11.02(c) of the General Conditions, to be included in the opinion or opinions to be furnished to the Bank:

that each Subsidiary Loan Agreement has been duly authorized or ratified by, and executed and delivered on behalf of, the Borrower and the Republic which is a party thereto and constitutes a valid and binding obligation of the Borrower and such Republic in accordance with its terms.

Section 7.03. The date of September 30th, 1969 is hereby specified for the purposes of Section 11.04 of the General Conditions.

Article VIII

MISCELLANEOUS

Section 8.01. The Closing Date shall be December 31st, 1972 or such other date as shall be agreed between the Borrower and the Bank.

Section 8.02. The Federal Secretary of Finance of the Borrower is designated as representative of the Borrower for the purposes of Section 10.03 of the General Conditions.

Section 8.03. The following addresses are specified for the purposes of Section 10.01 of the General Conditions:

For the Borrower:
 Savezni Sekretarijat
 za finansije
 Prvi bulevar 104
 Beograd, Yugoslavia
 Alternative address for cables:
 Savezni Sekretarijat
 za finansije
 Prvi bulevar 104
 Beograd, Yugoslavia
 For the Bank:
 International Bank for
 Reconstruction and Development
 1818 H Street, N.W.
 Washington, D.C. 20433
 United States of America
 Alternative address for cables:
 Intbafrad
 Washington, D.C.

Оддел 6.02. За целите на одделот 7.01 од „Општите услови“, се специфицира следниот додатен случај:

Ако дојде до неисполнување од страна на републиката на извршувањето на која и да е таква обврска според нејзиниот супсидијарен договор за заем, за кој стануваше збор во одделот 5.02 од овој договор, и таквото неисполнување потрае за период од 60 дена откако известувањето за тоа од страна на Банката му е дадено на заемопримачот.

Оддел 6.03. За целите на одделот 6.02 од „Општите услови“, се специфицира следниот додатен случај:

Ако републиката пропушти да исполни која и да е од оние обврски според својот супсидијарен договор за заем за кои станува збор во одделот 5.02 од овој договор.

Член VII

ДАТУМ НА ОПЕРАТИВНОСТА; ПРЕСТАНОК НА ВАЖЕЊЕТО

Оддел 7.01. Следните случаи се специфицирани како додатни услови за оперативноста на овој Договор за заем, во смисла на одделот 11.01 (ц) од „Општите услови“.

Испоставувањето и потпишувањето на секој супсидијарен договор за заем од името на заемопримачот и републиката која што е странка на тој договор треба да биде прописано авторизирано или ратификувано со преземање на сите потребни владини акции.

Оддел 7.02. Следното се специфицира како додатна материја, во смисла на одделот 11.02. (ц) од „Општите услови“, која што треба да биде вклучена во правното мислење, односно во правните мислења, што е потребно да ѝ се достават на Банката:

дека секој супсидијарен договор за заем е прописно авторизиран или ратификуван, испоставен и потпишан, од името на заемопримачот и републиката која што е странка на тој договор и претставува добра и правна обврска на заемопримачот и на таа република согласно со неговите услови.

Оддел 7.03. Со ова се специфицира 30 септември 1969 година како датум за целите на одделот 11.04 од „Општите услови“.

Член VIII

РАЗНО

Оддел 8.01. Заклучен датум ќе биде 31 декември 1972 година или некој друг датум за кој ќе се сподогат заемопримачот и Банката.

Оддел 8.02. Сојузниот секретар за финансии на заемопримачот е определен за претставник на заемопримачот за целите на одделот 10.03 од „Општите услови“.

Оддел 8.03. Се специфицираат следните адреси за целите на одделот 10.01 од „Општите услови“.

За заемопримачот:

Сојузен секретаријат за финансии,
 Први булевар 104,
 Белград, Југославија
 Алтернативна телеграфска адреса:
 Сојузен секретаријат за финансии,
 Први булевар 104,
 Белград, Југославија

За Банката:

International Bank for Reconstruction
 and Development
 1818 H Street, N. W.
 Washington, D.C. 20433
 United States of America
 Алтернативна телеграфска адреса:
 Intbafrad
 Washington, D.C.

In witness whereof, the parties hereto, acting through their representatives thereunto duly authorized, have caused this Agreement to be signed in their respective names and to be delivered in the District of Columbia, United States of America, as of the day and year first above written.

Socialist Federal Republic
of Yugoslavia
by **Bogdan Crnobrnja** (s)
Authorized Representative

International Bank for
Reconstruction and
Development
by **Y. Burke Knapp** (s.)
Vice President

Во потврда на кое странките на овој договор, постапувајќи преку своите за тоа уредно овластени претставници, направија овој договор да биде потпишан од нивното респективно име и да биде испоставен во Дистриктот Колумбија, Соединети Американски Држави, на денот и годината што се напред означени.

Социјалистичка Федеративна
Република Југославија,
Богдан Црнобрња, с. р.
овластен претставник

Меѓународна банка за
обнова и развој,
Y. Burke Knapp, с. р.
потпретседател

Schedule 1

ALLOCATION OF PROCEEDS OF LOAN

Category	Amounts Expressed in Dollar Equivalent
I. Construction ¹ of Part A of the Project (highway Zagreb—Karlovac)	8,900,000
II. Construction ¹ of Part B of the Project (highway Gostivar—Kičevo)	3,100,000
III. Construction ¹ of Part C of the Project (highway Vrhnika—Postojna)	14,100,000
IV. Unallocated	3,900,000
Total	30,000,000

Reallocation Upon Change in Cost Estimates

1. If the estimate of the cost of the items included in any of the Categories I to III shall decrease, the amount of the Loan then allocated to, and no longer required for, such Category will be reallocated by the Bank to Category IV.

2. If the estimate of the cost of the items included in any of the Categories I to III shall increase an amount equal to 40% of such increase will be allocated by the Bank, at the request of the Borrower, to such Category from Category IV subject, however, to the requirements for contingencies, as determined by the Bank, in respect of the cost of the items in the other Categories.

Schedule 2

AMORTIZATION SCHEDULE

Date Payment Due	Payment of Principal (expressed in dollars)*
1	2
September 1, 1974	360.000
March 1, 1975	370.000
September 1, 1975	385.000
March 1, 1976	395.000
September 1, 1976	410.000
March 1, 1977	420.000

¹ including 5% of the cost of construction for supervision of construction.

* To the extent that any portion of the Loan is repayable in a currency other than dollars (see General Conditions, Section 4.02), the figures in this column represent dollar equivalents determined as for purposes of withdrawal.

Прилог 1

РАСПРЕДЕЛБА НА ИЗНОСОТ НА ЗАЕМОТ

Категорија	Износи изразени во доларска противвредност
I. Изградба*) на делот А од проектот (патот Загреб—Карловац)	8,900.000
II. Изградба*) на делот Б од проектот (патот Гостивар—Кичево)	3,100.000
III. Изградба*) на делот Ц од проектот (патот Врхника—Постојна)	14,100.000
IV. Нераспоредено	3,900.000
Вкупно:	30,000.000

Распределба согласно промената на цените

1. Ако цената на ставките вклучени во која и да е од категориите I до III биде помала, износот на заемот што е распределен за категорија, а за неа повеќе не е потребен, ќе биде прераспределен од страна на Банката во категоријата IV.

2. Ако цената на ставките вклучени во која и да е од категориите I до III биде поголема, износот еднаков 40% од таквото зголемување ќе биде распореден од страна на Банката, по барање на заемпримачот, во таа категорија од категоријата IV, под резерва, меѓутоа, на потребите за непредвидени работи, согласно одлуката на Банката, во поглед на цената на ставките во другите категории.

Прилог 2

АМОРТИЗАЦИОНЕН ПЛАН

Датум на втасаноста за плаќање	Плаќање на главницата (изразено во долари**)
1	2
1 септември 1974	360.000
1 март 1975	370.000
1 септември 1975	385.000
1 март 1976	395.000
1 септември 1976	410.000
1 март 1977	420.000

*) Вклучувајќи 5% трошоци од градбата за надзор над градбата.

** Во обем во кој било дел од заемот е отплатив во друга валута а не во долари (види „Општи услови“, оддел 4.02), цифрите во оваа колона претставуваат доларски противвредности што се определени за целите за повлекување.

1	2	1	2
September 1, 1977	435,000	1 септември 1977	435 000
March 1, 1978	450,000	1 март 1978	450 000
September 1, 1978	465,000	1 септември 1978	465.000
March 1, 1979	480,000	1 март 1979	480 000
September 1, 1979	495,000	1 септември 1979	495.000
March 1, 1980	510,000	1 март 1980	510 000
September 1, 1980	530,000	1 септември 1980	530.000
March 1, 1981	545,000	1 март 1981	545.000
September 1, 1981	565,000	1 септември 1981	565 000
March 1, 1982	580,000	1 март 1982	580.000
September 1, 1982	600,000	1 септември 1982	600.000
March 1, 1983	620,000	1 март 1983	620.000
September 1, 1983	640,000	1 септември 1983	640.000
March 1, 1984	660 000	1 март 1984	660.000
September 1, 1984	680 000	1 септември 1984	680.000
March 1, 1985	705.000	1 март 1985	705.000
September 1, 1985	725,000	1 септември 1985	725 000
March 1, 1986	750,000	1 март 1986	750.000
September 1, 1986	775,000	1 септември 1986	775.000
March 1, 1987	800,000	1 март 1987	800.000
September 1, 1987	825,000	1 септември 1987	825.000
March 1, 1988	855 000	1 март 1988	855.000
September 1, 1988	880,000	1 септември 1988	880 000
March 1, 1989	910,000	1 март 1989	910 000
September 1, 1989	940,000	1 септември 1989	940.000
March 1, 1990	970,000	1 март 1990	970.000
September 1, 1990	1,000,000	1 септември 1990	1,000.000
March 1, 1991	1,035,000	1 март 1991	1,035.000
September 1, 1991	1,065,000	1 септември 1991	1,065.000
March 1, 1992	1,100,000	1 март 1992	1,100.000
September 1, 1992	1,135,000	1 септември 1992	1,135.000
March 1, 1993	1,175,000	1 март 1993	1,175.000
September 1, 1993	1,215,000	1 септември 1993	1,215.000
March 1, 1994	1,250,000	1 март 1994	1,250.000
September 1, 1994	1,295,000	1 септември 1994	1,295.000

Premiums on Prepayment and Redemption

The following percentages are specified as the premiums payable on repayment in advance of maturity of any portion of the principal amount of the Loan pursuant to Section 3.05(b) of the General Conditions or on the redemption of any Bond prior to its maturity pursuant to Section 8.15 of the General Conditions:

Time of Prepayment or Redemption	Premium
Not more than three years before maturity	1/2%
More than three years but not more than six years before maturity	1 1/4%
More than six years but not more than eleven years before maturity	2 1/4%
More than eleven years but not more than sixteen years before maturity	3 3/4%
More than sixteen years but not more than twenty-one years before maturity	5%
More than twenty-one years but not more than twenty-three years before maturity	6%
More than twenty-three years before maturity	6 1/2%

Премии во случај враќање на заемот пред рокот и откупот

Следните проценти се означуваат како премии плативи во случај враќање на заемот пред втасаноста на кој и да е дел од главницата на заемот, согласно одделот 3.05 (б) на „Општите услови“ или во случај откуп на обврзници пред нивната втасаност, согласно одделот 8.15 на „Општите услови“.

Време за враќање на заемот пред рокот или откупот	Премии*)
Не повеќе од три години пред втасаноста	1/2%
Повеќе од три, но не повеќе од шест години пред втасаноста — — — — —	1 1/4%
Повеќе од шест, но не повеќе од единаесет години пред втасаноста — — — — —	2 1/4%
Повеќе од единаесет, но не повеќе од шеснаесет години пред втасаноста — — — — —	3 3/4%
Повеќе од шеснаесет, но не повеќе од дваесет и една година пред втасаноста — — — — —	5%
Повеќе од дваесет и една година, но не повеќе од дваесет и три години пред втасаноста — — — — —	6%
Повеќе од дваесет и три години пред втасаноста — — — — —	6 1/2%

*) Дадено само како индикација и засновано врз претпоставка дека интересната стопа ќе биде 6 1/2% годишно. Конечната табела ќе ја одразува интересната стопа што ќе биде во важност во времето кога заемот ќе биде одобрен од страна на Одборот на извршните директори на Банката.

Schedule 3

Прилог 3

DESCRIPTION OF THE PROJECT

ОПИС НА ПРОЕКТОТ

The Project consists of:

Проектот се состои од:

Part A. The construction in Croatia of a four-lane divided highway (including toll facilities) from Zagreb to Karlovac, about 45 Km long, together with access roads of 2.7 Km to Karlovac and 2.5 Km to Zagreb.

Дел А. Изградба во Хрватска на пат од четири патеки (вклучувајќи изградба на објект за наплата на патарина) од Загреб до Карловац, должина од 45 km заедно со пристапни патишта од 2,7 km до Карловац и 2,5 km до Загреб.

Part B The construction in Macedonia of a two-lane highway from Gostivar to Kicevo, about 46 Km long.

Дел Б. Изградба во Македонија на пат од две патеки од Кичево до Гостивар, должина околу 46 km.

Part C. The construction in Slovenia of a four-lane divided highway (including toll facilities) from Vrhnika to Postojna, about 32 Km long.

Дел Ц. Изградба во Словенија на пат од четири патеки (вклучувајќи изградба на објект за наплата на патарина) од Врхника до Постојна, должина околу 32 km.

The Projects is scheduled to be completed by June 30, 1972.

Се предвидува дека градбата на проектот ќе биде довршена до 30 јуни 1972 година.

Schedule 4

Прилог 4

SUPPLEMENTARY PROCUREMENT PROCEDURES

ДОПОЛНИТЕЛНА ПРОЦЕДУРА ОКОЛУ НАБАВКИТЕ

The following supplementary procedures shall be followed for road construction contracts to be financed out of the proceeds of the Loan:

Кон следната дополнителна процедура треба да се придржува во поглед Договорите за изградба на патишта според кои ќе се вршат исплати од износот на заемот:

(a) Foreign contractors shall not be required to register in Yugoslavia as a condition of bidding for a contract. In the event that registration should be necessary after a foreign contractor has been awarded the contract, the Borrower shall facilitate the registration procedure.

(a) Од странските изведувачи нема да се бара, како услов за учествување на лицитациите, да бидат регистрирани во Југославија. Во случај, откако на странски изведувач со договор му е доверена изработка на работи, да биде потребна регистрација, заемопримачот ќе ја олесни процедурата за регистрирање.

(b) For the purposes of bidding, each of the three highways included in the Project has been broken down into appropriate sections. In respect of each highway bids for all sections shall be called simultaneously. Bidders shall have the opportunity to bid on one, all, or any combination of sections, and the evaluation of bids shall be made on the basis of the lowest cumulative total bid or bids in respect of each highway.

(b) За целите на лицитирањето, секој од трите патишта вклучени во проектот е поделен во соодветни делници. Во поглед на секој пат, покани за учествување во лицитациите по сите делници ќе бидат упатени истовремено. Учесниците во лицитациите ќе имаат можност да учествуваат во лицитација по една, сите или секоја комбинација на делници, а оцената на понудата ќе биде донесена врз база на најниската кумулативна вкупна понуда или понуди во поглед на секој пат.

(c) A period of at least 45 days shall be allowed for the prequalification of bidders.

(c) Период од најмалку 45 дена ќе биде дозволен за претквалификација на понудувачите.

(d) Prior to the bids being invited a copy of the proposed invitations to bid, specifications, conditions of contract, and all other bidding documents, and a list of prequalified contractors shall be submitted to the Bank for comment.

(d) Пред да биде упатена покана за учествување на лицитациите, еден примерок од предложените покани, спецификации, услови на договорот и сите други лицитациони документи како и список на претквалификуваните изведувачи ќе ѝ бидат поднесени на Банката заради нејзин коментар.

(e) A period of at least 60 days shall be allowed for submission of bids.

(e) Период од најмалку 60 дена ќе биде определен за поднесување на понуди.

(f) Bid bonds or guarantees in the amount of at least 3% of the bid value shall be required with the submission of bids.

(f) Обврзници или гаранции во височина од најмалку 3% од вредноста на понудата ќе се бараат при поднесување на понудите.

(g) Before any contract is awarded, there shall be sent to the Bank a copy of the minutes of the public opening of bids, an analysis of the bids and the employer's recommendation for award, and the Bank shall be afforded sufficient time for commenting thereon before any award is made.

(g) Пред да се склучи кој и да е договор, ќе биде потребно да ѝ се достави на Банката копија од записникот за јавното отворање на понудите, анализа на понудите како и препорака од работодавецот во поглед прифаќањето на понудата, а на Банката ќе ѝ биде оставено доволно време да даде за тоа свој коментар пред да се склучи кој и да е договор.

(h) Each contract shall be on a unit-price basis and shall include:

(h) Секој договор ќе се склучи врз база на единична цена и ќе содржи:

(i) a price escalation clause as described in paragraph 4.4 of the "Guidelines";

(i) лизгава скала, како што е опишана истата во ставот 4.4 од „Упатството“;

(ii) a provision for retention money in the amount of at least 5% of the contractor's monthly statements; and

(ii) одредба за кауција во височина од најмалку 5% од месечните сметки на изведувачот; како и

(iii) an obligation to provide a performance bond in the amount of 100% of the contract value or alternatively, at the contractor's option, a bank guarantee in the amount of at least 10% of the contract value.

As soon as a contract has been signed, a copy thereof shall be sent to the Bank promptly after execution of any such contract and prior to the submission to the Bank of the first application for withdrawal, in respect of such contract.

Член 3

Се овластува сојузниот секретар за финансии да склучи од името на федерацијата супсидијарни договори со социјалистичките републики Хрватска, Македонија и Словенија, согласно одредбите од овој договор.

Член 4

Овој закон влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

434.

Врз основа на Уставниот амандман IX точка 1 став 3. во врска со членот 94 од Законот за сојузните органи на управата, сојузните совети и сојузните организации, Сојузната скупштина, на седницата на Соборот на народите од 15 јули 1969 година и на седницата на Општествено-политичкиот собор од 15 јули 1969 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА ОРГАНИЗАЦИЈАТА И РАБОТАТА НА БИРОТО ЗА ПРЕТСТАВКИ И ПОПЛАКИ

1. За вршење стручни работи за потребите на Сојузната скупштина и Сојузниот извршен совет во врска со испитувањето на претставките и поплаките се формира Биро за претставки и поплаки, како самостојна стручна служба на Сојузната скупштина.

2. Бирото за претставки и поплаки (во понатамошниот текст: Бирото) ги врши стручните работи во врска со испитувањето на претставките и поплаките што до Сојузната скупштина и Сојузниот извршен совет ги упатуваат или непосредно поднесуваат граѓаните и работните или други организации, ги следи и анализира врз основа на примените претставки и поплаки појавите на кои граѓаните и работните и други организации укажуваат во претставките и поплаките и за тоа ја известува Сојузната скупштина и Сојузниот извршен совет, и врши и други работи во врска со претставките и поплаките што ќе му ги доверат телата надлежни за претставки и поплаки.

Бирото ги врши и стручните работи од ставот 1 од оваа точка во врска со испитувањето на претставките и поплаките упатени до Претседателот на Републиката, што ќе му ги определи Претседателот на Републиката.

3. Во вршењето на работите од точката 2 на оваа одлука Бирото: врши стручна обработка на претставките и поплаките; ги испитува, преку соодветните органи и организации, претставките и поплаките; подготвува анализи, информации и други материјали за проблемите и појавите на кои се укажува во претставките и поплаките.

По овластување од телото надлежно за претставки и поплаки Бирото ги известува подносителите на овие претставки за резултатите од постапката и им дава упатства за евентуалниот правен лек.

4. Работите од својот делокруг Бирото ги врши според упатствата и заклучоците од Комисијата на

(iii) обврска да се даде гаранција за изведувањето по основа на извршување на работата во височина од 100% од вредноста на договорот или, алтернативно, по избор на изведувачот, банковна гаранција во износ од барем 10% од вредноста на договорот.

Штом договорот ќе биде потпишан, една копија од истиот ќе ѝ биде доставен на Банката веднаш по склучувањето на таков договор, а пред да ѝ биде поднесено на Банката првото барање за влечење средства на заемот во поглед на тој договор.

Сојузната скупштина за претставки и поплаки, од Сојузниот извршен совет односно Генералниот секретаријат на Претседателот на Републиката, на кои им е упатена односната претставка односно поплака.

5. Во вршењето на стручните и други работи во врска со работата по претставките и поплаките, во согласност со законот и со општите акти на работните организации, работниците на Бирото имаат право за утврдување на фактичната состојба да ги бараат од државните органи и работните и други организации списите и другите материјали што се однесуваат на предметот на претставката односно поплаката којашто се испитува.

6. За фактичната состојба и за наодите во врска со испитувањето на претставките и поплаките упатени до Сојузната скупштина, Бирото ја известува Комисијата на Сојузната скупштина за претставки и поплаки, а по претставките и поплаките упатени до Сојузниот извршен совет или до Претседателот на Републиката го известува Сојузниот извршен совет односно Генералниот секретаријат на Претседателот на Републиката.

7. Со работата на Бирото раководи началник кого што го назначува и го разрешува од должност Претседателот на Сојузната скупштина.

8. Во вршењето на работите за потребите на Комисијата на Сојузната скупштина за претставки и поплаки и при извршувањето на задачите што таа ќе му ги определи, началникот на Бирото е должен да постапува според нејзините заклучоци и упатства, а во работата по претставките и поплаките упатени до Сојузниот извршен совет и до Претседателот на Републиката должен е да постапува според упатствата од Сојузниот извршен совет односно од Генералниот секретаријат на Претседателот на Републиката.

9. Работниците на Бирото сочинуваат посебна работна заедница.

10. Средствата за работа на Бирото се обезбедуваат во сојузниот буџет, во рамките на средствата за работа на Сојузната скупштина.

Наредбодавец за извршување на претметката е началникот на Бирото.

11. Во поглед на самоуправувањето и работните односи во Бирото, согласно се применуваат одредбите од Одлуката за организацијата на службите на Сојузната скупштина, со тоа што правата и должностите на генералниот секретар на Сојузната скупштина да ги врши началникот на Бирото.

Генералниот секретар на Сојузната скупштина ја усогласува работата на Бирото и на другите

стручни служби на Сојузната скупштина во работите што се од значење за успешно функционирање на стручните служби на Сојузната скупштина.

12. Бирото ги презема работниците од стручната служба на Сојузната скупштина што вршеле стручни и други работи за потребите на Комисијата на Сојузната скупштина за претставки и поплаки, како и работниците од досегашното Биро за претставки и поплаки во Сојузниот извршен совет.

На Бирото се пренесуваат средствата за лични доходи на работниците од ставот 1 на оваа точка, како и средствата за материјални расходи, сразмерно со обемот на преземените работи.

13. Оваа одлука влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Сојузна скупштина

АС бр. 24
16 јули 1969 година
Белград

Претседател
на Сојузната скупштина,
Миленти Поповиќ, с. р.

Претседател
на Општествено-политичкиот
совет,
Радомир Коматина, с. р.

Претседател
на Соборот на народите,
Мика Шпиљак, с. р.

435.

Врз основа на членот 224 став 2 од Уставот на Социјалистичка Федеративна Република Југославија и Уставниот амандман IX точка 1 став 3 алинеја 4, во врска со членот 2 став 1 од Законот за Советот на федерацијата, Сојузната скупштина, на предлог од Претседателот на Републиката, на седницата на Соборот на народите од 15 јули 1969 година и на Општествено-политичкиот совет од 15 јули 1969 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА РАЗРЕШУВАЊЕ И ИЗБОР НА ЧЛЕНОВИ НА СОВЕТОТ НА ФЕДЕРАЦИЈАТА

I. Се разрешуваат, на лично барање, од функцијата член на Советот на федерацијата:

1. Вељко Милатовиќ
2. Илија Рајачиќ
3. Азем Зулфиќари

II. За Советот на федерацијата се избираат:

од Социјалистичка Република Босна и Херцеговина:

1. Радован Папиќ
2. Велимир Стојниќ
3. Тодор Вујасиновиќ

од Социјалистичка Република Црна Гора:

1. Филип Бајковиќ
2. Ѓоко Пајковиќ
3. Пуниша Перовиќ

од Социјалистичка Република Хрватска:

1. Анте Јурјевиќ
2. Гуро Кладарин

од Социјалистичка Република Македонија:

1. Вера Ацева
2. Крсте Црвенковски
3. Демир Фируз
4. Никола Минчев
5. Хиџет Рамадани

од Социјалистичка Република Словенија:

1. Алберт Јакопич

од Социјалистичка Република Србија:

1. Вели Дева
2. Гурица Јојкиќ
3. Мома Марковиќ
4. Добриное Радосављевиќ

Сојузна скупштина

АС бр. 56
16 јули 1969 година
Белград

Претседател
на Сојузната скупштина,
Миленти Поповиќ, с. р.

Претседател
на Општествено-политичкиот
совет,
Радомир Коматина, с. р.

Претседател
на Соборот на народите,
Мика Шпиљак, с. р.

436.

Врз основа на членот 257 став 2 од Уставот на Социјалистичка Федеративна Република Југославија и Уставниот амандман IX точка 1 став 3 алинеја 4, во врска со членот 5 став 1 од Законот за Советот на народната одбрана на Југославија, Сојузната скупштина, на предлог од Претседателот на Републиката, на седницата на Соборот на народите од 15 јули 1969 година и на седницата на Општествено-политичкиот совет од 15 јули 1969 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА РАЗРЕШУВАЊЕ И ИМЕНУВАЊЕ ЧЛЕНОВИ НА СОВЕТОТ НА НАРОДНАТА ОДБРАНА НА ЈУГОСЛАВИЈА

1. Се разрешуваат од должноста досегашните членови на Советот на народната одбрана на Југославија.

2. За членови на Советот на народната одбрана на Југославија се именуваат:

Бакариќ Владимир
Боровиќ Бранко
Црвенковски Крсте
Доланц Стане
Глигоров Кири
Гошњак Иван
Хоџа Фадил
Кардељ Едвард
Лекиќ Данило
Мијатовиќ Цветин
Поповиќ Коча
СТИЈАЧИЌ Радован
Тепавец Мирко
Тодоровиќ Мијалко
Трипало Мико
Влаховиќ Вељко
Вукмановиќ Светозар

3. Членови на Советот на народната одбрана на Југославија според положбата се: претседателот на Сојузната скупштина, претседателот на Сојузниот извршен совет, претседателите на републичките извршни совети, државниот секретар за народна одбрана, началникот на Генералштабот на Југословенската народна армија и помошниците на државниот секретар за народна одбрана — за цивилен сектор и за тил.

Сојузна скупштина

АС бр. 57
16 јули 1969 година
Белград

Претседател
на Сојузната скупштина,
Миленти Поповиќ, с. р.

Претседател
на Општествено-политичкиот
совет,
Радомир Коматина, с. р.

Претседател
на Соборот на народите,
Мика Шпиљак, с. р.

437.

Врз основа на Уставните амандмани II точка 2 став 1 и IX точка 1 став 3 алинеја 4, во врска со членот 63 од Законот за сојузните органи на управата, сојузните совети и сојузните организации, Сојузната скупштина, на предлог од Комисијата на Сојузната скупштина за избор и именувања, а по прибавеното мислење од Сојузниот извршен совет, на седницата на Соборот на народите од 15 јули 1969 година и на седницата на Општествено-политичкиот собор од 15 јули 1969 година, донесе

О Д Л У К А**ЗА ИМЕНУВАЊЕ СОЈУЗЕН СЕКРЕТАР ЗА НАДВОРЕШНА ТРГОВИЈА**

За сојузен секретар за надворешна трговија се именува Мухамед Хаџиќ, потпретседател на Извршниот совет на Собранието на СР Босна и Херцеговина.

Сојузна скупштина

АС бр. 62
16 јули 1969 година
Белград

Претседател
на Сојузната скупштина,
Милентие Поповиќ, с. р.

Претседател
на Општествено-политичкиот собор,
Радомир Коматина, с. р.

Претседател
на Соборот на народите,
Мика Шпиљак, с. р.

438.

Врз основа на Уставните амандмани II точка 2 став 1 и IX точка 1 став 3 алинеја 4, во врска со членот 74 став 2 од Законот за сојузните органи на управата, сојузните совети и сојузните организации, Сојузната скупштина, на предлог од Комисијата на Сојузната скупштина за избор и именувања, а по прибавеното мислење од Сојузниот извршен совет, на седницата на Соборот на народите од 15 јули 1969 година и на седницата на Општествено-политичкиот собор од 15 јули 1969 година, донесе

О Д Л У К А**ЗА РАЗРЕШУВАЊЕ И ИМЕНУВАЊЕ ЧЛЕНОВИ НА СОЈУЗНИОТ СОВЕТ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И КУЛТУРА**

1. Се разрешуваат од должноста досегашните членови на Сојузниот совет за образование и култура: д-р Ксенте Богоев, инж. Марјан Брили, инж. Владимир Јасиќ, д-р Бранислав Кујунџиќ, Будимир Лазовиќ, Исмет Муља, Петар Ракочевиќ, Радуге Секулиќ, Милан Узелац и Лудвик Зајд.

2. За членови на Сојузниот совет за образование и култура се именуваат:

— Славко Боханец, републички секретар за просвета и култура на СР Словенија;
— Владета Цвијовиќ, професор на Гимназијата во Плевља;

— Светислав Ѓуриќ, директор на Народната библиотека на СР Србија во Белград;

— Љупче Копровски, доцент на Филозофскиот факултет во Скопје;

— Димитрие Кривокапиќ, член на Извршниот совет на Собранието на СР Црна Гора;

— Миљивој Плачковиќ, директор на Центарот за образование на Претпријатието „Раде Кончар“ во Загреб;

— Звонко Петровиќ, предавач на Технолошкиот факултет во Тузла;

— инж. Иван Симеуновиќ, советник во Сојузната стопанска комора;

— Веља Тадиќ, покраински секретар за образование и култура на САП Косово; и

— Јосиф Таневски, член на Претседателството на Сојузот на студентите на Југославија.

Сојузна скупштина

АС бр. 58
16 јули 1969 година
Белград

Претседател
на Сојузната скупштина,
Милентие Поповиќ, с. р.

Претседател
на Општествено-политичкиот собор,
Радомир Коматина, с. р.

Претседател
на Соборот на народите,
Мика Шпиљак, с. р.

439.

Врз основа на Уставните амандмани II точка 2 став 1 и IX точка 1 став 3 алинеја 4, во врска со членот 74 став 2 од Законот за сојузните органи на управата, сојузните совети и сојузните организации, Сојузната скупштина, на предлог од Комисијата на Сојузната скупштина за избор и именувања, а по прибавеното мислење од Сојузниот извршен совет, на седницата на Соборот на народите од 15 јули 1969 година и на седницата на Општествено-политичкиот собор од 15 јули 1969 година, донесе

О Д Л У К А**ЗА РАЗРЕШУВАЊЕ И ИМЕНУВАЊЕ ЧЛЕНОВИ НА СОЈУЗНИОТ СОВЕТ ЗА ТРУД**

1. Се разрешуваат од должноста досегашните членови на Сојузниот совет за труд: Ристо Бајалски, Ласло Галамбош, Блажо Калуѓеровиќ, Риста Михајловиќ, Мустафа Сефо, Милош Синѓиќ, Душан Видовиќ и Милан Вукасовиќ.

2. За членови на Сојузниот совет за труд се именуваат:

— Илија Блануша, самостосен советник во Сојузната стопанска комора;

— Раде Брајовиќ, републички секретар за труд на СР Црна Гора;

— д-р Хусеин Кратина, републички секретар за труд на СР Босна и Херцеговина;

— Бранко Мијусевиќ, директор на Заводот за запослување во Сараево;

— Игњат Нагоде, претседател на Југословенската заедница на социјалното осигурување;

— Владимир Петковски, член на Претседателството на Сојузот на младината на Југославија;

— Мустафа Пљакиќ, секретар на Советот на Сојузот на синдикатите на Југославија; и

— Будимир Вукашиновиќ, републички секретар за труд на СР Србија.

Сојузна скупштина

АС бр. 59
16 јули 1969 година
Белград

Претседател
на Сојузната скупштина,
Милентие Поповиќ, с. р.

Претседател
на Општествено-политичкиот собор,
Радомир Коматина, с. р.

Претседател
на Соборот на народите,
Мика Шпиљак, с. р.

440.

Врз основа на Уставните амандмани II точка 2 став 1 и IX точка 1 став 3 алинеја 4, во врска со членот 74 став 2 од Законот за сојузните органи на управата, сојузните совети и сојузните организации, Сојузната скупштина, на предлог од Комисијата на Сојузната скупштина за избор и именувања, а по прибавеното мислење од Сојузниот извршен совет, на седницата на Соборот на народите од 15 јули 1969 година и на седницата на Општествено-политичкиот собор од 15 јули 1969 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА РАЗРЕШУВАЊЕ И ИМЕНУВАЊЕ ЧЛЕНОВИ НА СОЈУЗНИОТ СОВЕТ ЗА ПРАВОСУДСТВО

1. Се разрешуваат од должноста досегашните членови на Сојузниот совет за правосудство: Витомир Петровиќ, д-р Љуба Тадиќ, Таип Таипи и д-р Мијат Шуковиќ.

2. За членови на Сојузниот совет за правосудство се именуваат:

— Милош Чоловиќ, републички секретар за правосудство и организација на управата на СР Црна Гора;

— Димче Козаров, републички секретар за правосудство на СР Македонија;

— Миливое Ковачевиќ, републички секретар за правосудство и општа управа на СР Србија; и

— д-р Милан Милутиновиќ, професор на Правниот факултет во Белград.

Сојузна скупштина

АС бр. 60

16 јули 1969 година
Белград

Претседател
на Сојузната скупштина,
Миленти Поповиќ, с. р.

Претседател на Општествено-политичкиот собор, Радомир Коматина, с. р.	Претседател на Соборот на народите, Мика Шпиљак, с. р.
---	--

441.

Врз основа на Уставните амандмани II точка 2 став 1 и IX точка 1 став 3 алинеја 4, во врска со членот 79 став 2 од Законот за сојузните органи на управата, сојузните совети и сојузните организации, Сојузната скупштина, на предлог од Комисијата на Сојузната скупштина за избор и именувања, а по прибавеното мислење од Сојузниот извршен совет, на седницата на Соборот на народите од 15 јули 1969 година и на седницата на Општествено-политичкиот собор од 15 јули 1969 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА ИМЕНУВАЊЕ ЗАМЕНИЦИ ПРЕТСЕДАТЕЛИ НА СОЈУЗНИТЕ СОВЕТИ

Се именуваат:

1) за заменик претседател на Сојузниот совет за образование и култура Стеван Безданов, секретар на Комисијата за образование во Советот на Сојузот на синдикатите на Југославија;

2) за заменик претседател на Сојузниот совет за здравство и социјална политика Абдурахим Журри, член на Секретаријатот на Покраинскиот комитет на Сојузот на комунистите на Косово;

3) за заменик претседател на Сојузниот совет за труд Светозар Пеновски, советник на Сојузниот извршен совет.

Сојузна скупштина

АС бр. 64

16 јули 1969 година
Белград

Претседател
на Сојузната скупштина,
Миленти Поповиќ, с. р.

Претседател на Општествено-политичкиот собор, Радомир Коматина, с. р.	Претседател на Соборот на народите, Мика Шпиљак, с. р.
---	--

442.

Врз основа на Уставните амандмани II точка 2 став 1 и IX точка 1 став 3 алинеја 4, во врска со членот 83 став 2 од Законот за сојузните органи на управата, сојузните совети и сојузните организации, Сојузната скупштина, на предлог од Комисијата на Сојузната скупштина за избор и именувања, а по прибавеното мислење од Сојузниот извршен совет, на седницата на Соборот на народите од 15 јули 1969 година и на седницата на Општествено-политичкиот собор од 15 јули 1969 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА ИМЕНУВАЊЕ ГЕНЕРАЛЕН ДИРЕКТОР НА СОЈУЗНИОТ ЗАВОД ЗА СТОПАНСКО ПЛАНИРАЊЕ

За генерален директор на Сојузниот завод за стопанско планирање се именува д-р Рикард Штајнер, досегашен генерален директор на Сојузниот завод за стопанско планирање.

Сојузна скупштина

АС бр. 63

16 јули 1969 година
Белград

Претседател
на Сојузната скупштина,
Миленти Поповиќ, с. р.

Претседател на Општествено-политичкиот собор, Радомир Коматина, с. р.	Претседател на Соборот на народите, Мика Шпиљак, с. р.
---	--

443.

Врз основа на Уставните амандмани II точка 2 став 1 и IX точка 1 став 3 алинеја 4, во врска со членот 48 став 2 од Законот за Народната банка на Југославија, Сојузната скупштина, на предлог од Комисијата на Сојузната скупштина за избор и именувања, а по прибавеното мислење од Сојузниот извршен совет, на седницата на Соборот на народите од 15 јули 1969 година и на седницата на Општествено-политичкиот собор од 15 јули 1969 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА ИМЕНУВАЊЕ ГУВЕРНЕР НА НАРОДНАТА БАНКА НА ЈУГОСЛАВИЈА

За гувернер на Народната банка на Југославија се именува д-р Иво Перишин, потпретседател на

Извршниот совет на Саборот на СР Хрватска.

445.

Сојузна скупштина

АС бр. 65

16 јули 1969 година

Белград

Претседател
на Сојузната скупштина,
Милентије Поповиќ, с. рПретседател
на Општествено-политич-
киот собор,
Радомир Коматина, с. р.Претседател
на Соборот на
народите,
Мика Шпиљак, с. р.

444.

Врз основа на Уставните амандмани II точка 2 став 1 и IX точка 1 став 3 алинеја 4, во врска со членот 2^а став 2 од Законот за Фондот на федерацијата за кредитирање на стопанскиот развој на стопански недоволно развиените републики и краишта, Сојузната скупштина, на предлог од Комисијата на Сојузната скупштина за избор и именувања, а по прибавеното мислење од Сојузниот извршен совет, на седницата на Соборот на народите од 15 јули 1969 година и на седницата на Општествено-политичкиот собор од 15 јули 1969 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА РАЗРЕШУВАЊЕ И ИМЕНУВАЊЕ ПРЕТСЕДАТЕЛ И ЧЛЕНОВИ НА УПРАВНИОТ ОДБОР НА ФОНДОТ НА ФЕДЕРАЦИЈАТА ЗА КРЕДИТИРАЊЕ НА СТОПАНСКИОТ РАЗВОЈ НА СТОПАНСКИ НЕДОВОЛНО РАЗВИЕНИТЕ РЕПУБЛИКИ И КРАИШТА

1. Се разрешува од должноста на претседател на управниот одбор на Фондот на федерацијата за кредитирање на стопанскиот развој на стопански недоволно развиените републики и краишта д-р Маријан Брецељ.

Се разрешуваат од должноста досегашните членови на управниот одбор на Фондот на федерацијата за кредитирање на стопанскиот развој на стопански недоволно развиените републики и краишта: Фрањо Кнебл, Вели Дева и Драгослав Мутаповиќ.

2. За претседател на управниот одбор на Фондот на федерацијата за кредитирање на стопанскиот развој на стопански недоволно развиените републики и краишта се именува инж. Вајо Скенциќ, член на Соборот на народите.

За членови на управниот одбор на Фондот на федерацијата за кредитирање на стопанскиот развој на стопански недоволно развиените републики и краишта се именуваат:

— Авди Бакали, директор на Инвестиционата банка во Приштина и член на Стопанскиот собор на Сојузната скупштина;

— Хајро Капетановиќ, член на Општествено-политичкиот собор на Сојузната скупштина;

— Август Маерич, директор на Работничкиот универзитет во Марибор и пратеник на Републичкиот собор на Собранието на СР Словенија; и

— Александар Трајковиќ, потпретседател на Републичкиот собор на Собранието на СР Србија.

Сојузна скупштина

АС бр. 61

16 јули 1969 година

Белград

Претседател
на Сојузната скупштина,
Милентије Поповиќ, с. р.Претседател
на Општествено-политич-
киот собор,
Радомир Коматина, с. р.Претседател
на Соборот на
народите,
Мика Шпиљак, с. р.

Врз основа на Уставните амандмани II точка 2 став 1 и IX точка 1 став 3 алинеја 4, во врска со членот 32 став 2 од Законот за Фондот на федерацијата за кредитирање на стопанскиот развој на стопански недоволно развиените републики и краишта, Сојузната скупштина, на предлог од Комисијата на Сојузната скупштина за избор и именувања, а по прибавеното мислење од Сојузниот извршен совет, на седницата на Соборот на народите од 15 јули 1969 година и на седницата на Општествено-политичкиот собор од 15 јули 1969 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА РАЗРЕШУВАЊЕ И НАЗНАЧУВАЊЕ ДИРЕКТОР НА ФОНДОТ НА ФЕДЕРАЦИЈАТА ЗА КРЕДИТИРАЊЕ НА СТОПАНСКИОТ РАЗВОЈ НА СТОПАНСКИ НЕДОВОЛНО РАЗВИЕНИТЕ РЕПУБЛИКИ И КРАИШТА

1. Се разрешува од должноста на директор на Фондот на федерацијата за кредитирање на стопанскиот развој на стопански недоволно развиените републики и краишта Урош Видовиќ.

2. За директор на Фондот на федерацијата за кредитирање на стопанскиот развој на стопански недоволно развиените републики и краишта се назначува Александар Радовиќ, досегашен пратеник на Соборот на народите на Сојузната скупштина.

Сојузна скупштина

АС бр. 66

16 јули 1969 година

Белград

Претседател
на Сојузната скупштина,
Милентије Поповиќ, с. рПретседател
на Општествено-политич-
киот собор,
Радомир Коматина, с. р.Претседател
на Соборот на
народите,
Мика Шпиљак, с. р.

446.

Врз основа на членот 228 точка 6 од Уставот на Социјалистичка Федеративна Република Југославија, Сојузниот извршен совет донесува

О Д Л У К А

ЗА ПОДИГАЊЕ НА ПРАТЕНИШТВОТО НА СОЦИЈАЛИСТИЧКА ФЕДЕРАТИВНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА ВО АМАН, ЈОРДАН, СО СЕДИШТЕ ВО ДАМАСК, НА СТЕПЕН НА АМБАСАДА

1. Пратеништвото на Социјалистичка Федеративна Република Југославија во Аман, Јордан, со седиште во Дамаск, се подига на степен на амбасада.

2. Државниот секретар за надворешни работи ќе преземе мерки потребни за извршување на оваа одлука.

3. Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Р. п. бр. 128

16 јули 1969 година

Белград

Сојузен извршен совет

Претседател,
Митја Рибичиќ, с. р.

447.

Врз основа на членот 228 точка 6 од Уставот на Социјалистичка Федеративна Република Југославија, Сојузниот извршен совет донесува

О Д Л У К А**ЗА ПОДИГАЊЕ НА ПРАТЕНИШТВОТО НА СОЦИЈАЛИСТИЧКА ФЕДЕРАТИВНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА ВО САНА, ЈЕМЕНСКА АРАПСКА РЕПУБЛИКА, НА СТЕПЕН НА АМБАСАДА**

1. Пратеништвото на Социјалистичка Федеративна Република Југославија во Сана, Јеменска Арапска Република, се подига на степен на амбасада на 1 септември 1969 година.

2. Државниот секретар за надворешни работи ќе преземе мерки потребни за извршување на оваа одлука.

3. Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Р. п. бр. 129

16 јули 1969 година

Белград

Сојузен извршен совет

Претседател,
Митја Рибичич, с. р.

448.

Врз основа на членот 228 точка 6 од Уставот на Социјалистичка Федеративна Република Југославија, Сојузниот извршен совет донесува

О Д Л У К А**ЗА ПОДИГАЊЕ НА ПРАТЕНИШТВОТО НА СОЦИЈАЛИСТИЧКА ФЕДЕРАТИВНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА ВО КУВАЈТ НА СТЕПЕН НА АМБАСАДА**

1. Пратеништвото на Социјалистичка Федеративна Република Југославија во Кувајт, Кувајт, се подига на степен на амбасада на 1 септември 1969 година.

2. Државниот секретар за надворешни работи ќе преземе мерки потребни за извршување на оваа одлука.

3. Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Р. п. бр. 130

16 јули 1969 година

Белград

Сојузен извршен совет

Претседател,
Митја Рибичич, с. р.

449.

Врз основа на членот 16 од Законот на девизното работење („Службен лист на СФРЈ“, бр. 29/66, 54/67, 55/68 и 13/69), Сојузниот извршен совет донесува

О Д Л У К А**ЗА ДОПОЛНЕНИЕ НА ОДЛУКАТА ЗА РАБОТНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ ОД ОПРЕДЕЛЕНИ ДЕЈНОСТИ КОИ МОЖАТ ДА КОРИСТАТ ДЕВИЗИ ВО СМИСЛА НА ЧЛЕНОТ 16 ОД ЗАКОНОТ ЗА ДЕВИЗНОТО РАБОТЕЊЕ ЗА ПЛАЌАЊЕ УВОЗОТ НА СТОКИ НАМЕНЕТИ ЗА ЛИЧНА ПОТРОШУВАЧКА**

1. Во Одлуката за работните организации од определени дејности кои можат да користат девизи во смисла на членот 16 од Законот за девизното работење за плаќање увозот на стоки наменети за

лична потрошувачка („Службен лист на СФРЈ“, бр. 14/68) во точката 1 во одредбата под 5 на крајот точката се заменува со точка и запирка и по тоа се додава нова одредба под 6, која гласи:

„6) работните организации што вршат промет на филателистички марки — за плаќање на увозот на тие марки.“

2. Оваа одлука влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Р. п. бр. 126

16 јули 1969 година

Белград

Сојузен извршен совет

Претседател,
Митја Рибичич, с. р.

450.

Врз основа на членот 20 став 2 од Законот за формирањето и општествената контрола на цените („Службен лист на СФРЈ“, бр. 12/67, 23/67, 40/68 и 11/69), Сојузниот извршен совет донесува

О Д Л У К А**ЗА ГАРАНТИРАНИТЕ ЦЕНИ ЗА ДОБТОК**

1. На стопанските организации и установи што произведуваат и гојат добиток сами или во кооперација со индивидуални производители (во понатамошниот текст: работните организации) им се гарантираат следните откупни цени за свињи, говеда, овци и живина, и тоа:

	Цена Дин /kg
жива топла мера полу- тинка	

А. Свињи

За месести свињи и нивни меѓусебни мелези, врз база 26% месо на 100 килограми жива мера или 35% месо на 100 килограми топли полутинки — — — 4,80 6,00

За живи свињи што содржат над 26% месо до заклучно 30% цената се зголемува за секој процент месо за 0,15 динари, а за свињи што содржат 31% месо или повеќе цената за секој процент месо се зголемува за 0,22 динари по килограм.

За топли полутинки од месести свињи за секој процент месо над 33% до заклучно 37% цената за секој процент месо се зголемува за 0,19 динари, а за топли полутинки со 38% или повеќе проценти месо цената за секој процент месо се зголемува за 0,27 динари по килограм.

Не се гарантираат цени за свињи што содржат под 26% месо на 100 килограми жива мера, или што содржат под 33% месо на 100 килограми топли полутинки.

Процентот на месо се утврдува на линијата на колење во однос на кланичната тежина според посебниот југословенски стандард — месести свињи за индустриска преработка JUS E.C1.021 под 3 и 5, односно врз основа на дебелината на слојот сланина заедно со кожата, измерено на линијата на колење, и тоа: на крстините на местото каде што мускулот најмногу влегува во сланината и на средината на грбот помеѓу 13-то и 14-то ребро. Врз основа на тие две вредности на дебелината на сланината се утврдува процентот на месо според табелата 2 на наведениот стандард

Б. Говеда

	Цена Дин./kg Жива мера	Цена Дин./kg Жива мера	
1) За згоени телиња од благородни раси и за нивни меѓусебни мелези, освен расите церсеј и црвена данска, до 6 месеци старост:			
а) Ia класа, тежина најмалку 150 kg, рандман најмалку 62%	7,40	б) II класа, тежина најмалку 90 kg, рандман 54%	5,70
б) I класа, тежина најмалку 150 kg, рандман најмалку 62%	7,00	б) За згоени помлади јунчиња — мелези на расата буша и другите домашни раси (истарска, колубарска, посавска, подолска и гатачка) со благородни раси, над 6 до 18 месеци старост, со млечни заби:	
2) За згоени јунчиња од благородни раси и за нивни меѓусебни мелези, освен расите церсеј и црвена данска, над 6 до 12 месеци старост и со млечни заби:		а) I класа, тежина најмалку 350 kg за машки и 300 kg за женски глави, рандман најмалку 54%	5,70
а) Ia класа, тежина најмалку 350 kg за машки и 320 kg за женски глави, рандман најмалку 58%	6,50	За секој процент месо над рандман од 54% цената се зголемува за 0,1055 динари по килограм;	
За секој процент месо над рандман од 58% цената се зголемува за 0,1121 динар по килограм;		б) II класа, тежина најмалку 300 kg за машки и 260 kg за женски глави, рандман најмалку 52%	5,30
б) I класа, тежина најмалку 350 kg за машки и 320 kg за женски глави, рандман најмалку 56%	6,30	За секој процент месо над рандман од 52% цената се зголемува за 0,1019 динари по килограм;	
За секој процент месо над рандман од 56% цената се зголемува за 0,1107 динари по килограм.		7) За згоени постари јунчиња, млади говеда — мелези од расата буша и другите домашни раси (истарска, колубарска, посавска, подолска и гатачка) со благородни раси над 18 до 36 месеци старост, со 4 постојани заби:	
3) За згоени јунчиња од благородни раси и за нивни меѓусебни мелези, освен расите церсеј и црвена данска, над 12 до 18 месеци старост, без постојани заби:		а) I класа, тежина најмалку 400 kg за машки и 360 kg за женски глави, рандман најмалку 54%	5,50
а) Ia класа, тежина најмалку 450 kg за машки и 400 kg за женски глави, рандман најмалку 58%	6,50	За секој процент месо над рандман од 54% цената се зголемува за 0,1018 динари по килограм;	
За секој процент месо над рандман од 58% цената се зголемува за 0,1121 динар по килограм;		б) II класа, тежина најмалку 350 kg за машки и 300 kg за женски глави, рандман најмалку 50%	5,10
б) I класа, тежина најмалку 450 kg за машки и 400 kg за женски глави, рандман најмалку 56%	6,20	За секој процент месо над рандман од 50% цената се зголемува за 0,1002 динари по килограм;	
За секој процент месо над рандман од 56% цената се зголемува за 0,1107 динари по килограм.		8) За згоени телиња до 6 месеци старост, од расата буша:	
4) За згоени постари јунчиња (млади говеда) од благородни раси и за нивни меѓусебни мелези, освен расите церсеј и црвена данска, над 18 до 36 месеци старост, што имаат најмногу 4 постојани заби:		а) I класа, тежина најмалку 60 kg, рандман 54%	5,70
а) Ia класа, тежина најмалку 500 kg за машки и 450 kg за женски глави, рандман најмалку 56%	6,20	б) II класа, тежина најмалку 60 kg, рандман 52%	5,40
За секој процент месо над рандман од 56% цената се зголемува за 0,1107 динари по килограм;		9) За згоени помлади јунчиња над 6 до 18 месеци старост, од расата буша, со млечни заби:	
б) I класа, тежина најмалку 470 kg за машки и 420 kg за женски глави, рандман најмалку 56%	5,90	а) I класа, тежина најмалку 200 kg за машки и 180 kg за женски глави, рандман најмалку 52%	5,20
За секој процент месо над рандман од 56% цената се зголемува за 0,1053 динари по килограм.		За секој процент месо над рандман од 52% цената се зголемува за 0,1000 динари по килограм;	
5) За згоени телиња — мелези од расата буша и другите домашни раси (истарска, колубарска, посавска, подолска и гатачка) со благородни раси, до 6 месеци старост:		б) II класа, тежина најмалку 200 kg за машки и 180 kg за женски глави, рандман најмалку 48%	4,80
а) I класа, тежина најмалку 90 kg, рандман најмалку 56%	6,00	За секој процент месо над рандман од 48% цената се зголемува за 0,1000 динари по килограм.	
		10) За згоени постари јунчиња — млади говеда — од расата буша, над 18	

Пена
Дин /kg
Жива мера

до 36 месеци старост, со најмногу 4 постојани заби:

а) I класа, тежина најмалку 270 kg за машки и 220 kg за женски глави, рандман најмалку 52% — — — — 4,80

За секој процент месо над рандман од 52% цената се зголемува за 0,0923 динари по килограм;

б) II класа, тежина најмалку 250 kg за машки и 200 kg за женски глави, рандман најмалку 48% — — — — 4,50

За секој процент месо над рандман од 48% цената се зголемува за 0,0937 динари по килограм.

В. Овци

1) За згоени јагниња, од 5 до 12 месеци, што немаат изменето ниеден млечен заб:

а) I класа, тежина најмалку 20 kg, рандман најмалку 54% — — — — 4,80

б) II класа, тежина најмалку 20 kg, рандман најмалку 50% — — — — 4,40

2) За згоени шилежиња, над 1 до 2 години, што имаат најмногу 2 постојани заб:

а) I класа, тежина најмалку 25 kg, рандман најмалку 52% — — — — 4,10

б) II класа, тежина најмалку 25 kg, рандман најмалку 48% — — — — 3,70

3) За згоени овци и овни, над 2 години старост:

а) I класа, до 5 години старост, со најмалку 6 постојани заби, тежина најмалку 30 kg, рандман најмалку 50% — 3,50

б) II класа, до 5 години старост, со најмногу 6 постојани заби, тежина најмалку 30 kg, рандман најмалку 46% — 3,30

Г. Живина

За згоени пилиња бројлери:

а) I класа — — — — — 5,00

б) II класа — — — — — 4,80

2. Цените од точката 1 на оваа одлука важат за 1 kg добиток жива мера или за 1 kg топла полутинка, франко натоварено во вагон или камион, по избор на купувачот, во местото на продавачот. Тежината се утврдува по истекот на 12 часа од последното хранење, или најдоцна 2 часа по колењето, или кај нахранети говеда и овци намалено до 5% а кај свињи до 2%.

Цените од ставот 1 на оваа точка се однесуваат на квалитетот на добиток пропишан:

1) со посебниот југословенски стандард — месеци свињи за индустриска преработка JUS E. C1.021;

2) со прописите за квалитетот на говеда и овци за колења и гоњење РК-Е2 (трето, преработено издание).

Цените од точката 1 под А, Б и В на оваа точка не се применуваат на главите добиток кај кои постојат скриени мани, што ќе се утврдат на линијата на колење.

Преземањето по квалитет го врши стручната служба што ќе ја определи надлежниот републички орган, под надзор на органот на пазарната инспекција.

3. Сојузната дирекција за резерви на прехранбени производи (во понатамошниот текст: Дирекцијата) е должна да ги преземе свињите, говедата, овците и живината по цените од точката 1 на оваа

одлука. Свињите и говедата Дирекцијата ќе ги преземе во количините што работните организации ќе ги договорат за испорака на Фондот за унапредување на извозот на добиток и добиточни производи и тие количини ги регистрираат кај Дирекцијата до 31 декември 1969 година — за период од 1 јануари 1970 година до 31 декември 1972 година.

Дирекцијата е должна да ги преземе свињите и говедата по цените од точката 1 под А и Б на оваа одлука и за количините што произлегуваат од општествено организираното производство иако не се договорени за испорака на Фондот за унапредување на извозот на добиток и добиточни производи, доколку работните организации, поединечно или преку свои деловни здруженија, ги регистрираат тие количини кај Дирекцијата до 31 декември 1969 година — за период од 1 јануари 1970 година до 31 декември 1972 година.

Количините регистрирани кај Дирекцијата можат секоја година да се дополнуваат, со тоа што дополнението да не може да биде на штета на работните организации.

Договорите за регистрација од ст. 1 и 2 на оваа точка мораат да содржат, покрај вкупните количини, и динамика на испораката по квартали, така што и обврската на Дирекцијата во поглед на преземањето да важи само за испораката на количините по така договорената динамика.

Другите услови на испораката ќе ги определи Дирекцијата.

4. Стопанските организации што ќе ги овласти Дирекцијата ќе ги купуваат по цените и под условите од точ. 1, 2 и 3 на оваа одлука сите количини свињи, говеда, овци и живина, што работните организации ќе им ги понудат заради купување најдоцна 30 дена пред почетокот на испораката за говеда и овци, а 20 дена — за свињи и живина.

Дирекцијата е должна да го преземе понудениот добиток по истекот на рокот за испорака.

Ако Дирекцијата не го преземе добитокот во тој рок, должна е понудениот добиток, без оглед на неговиот квалитет, да го преземе и по истекот на тој рок, а на работната организација да ѝ ги надомести трошоците и штетата што поради тоа ќе настанат.

Ако работната организација не ги приготви пријавените количини добиток или не го испорачува добитокот по договорената динамика, должна е на Дирекцијата да ѝ ги надомести трошоците и штетата што поради тоа ќе настанат.

Стопанските организации од ставот 1 на оваа точка се должни, ако за тоа добијат налог од Дирекцијата, откупениот добиток односно месото и преработките од месо на таков добиток да ги продаваат на определениот пазар, односно на определени купувачи.

Односот помеѓу Дирекцијата и стопанските организации од ставот 1 на оваа точка се регулира со писмен договор.

5. На 31 декември 1969 година престануваат да важат: Одлуката за гарантираните цени за добиток („Службен лист на СФРЈ“, бр. 33/65, 24/66 и 7/68) и Одлуката за минималните откупни цени за масни свињи („Службен лист на СФРЈ“, бр. 33/65),

6. Оваа одлука влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“, а ќе се применува од 1 јануари 1970 година.

Р. п. бр. 132

16 јули 1969 година

Белград

Сојузен извршен совет

Претседател,
Митја Рибичиќ, с. р.

451.

Врз основа на чл. 17 и 20 од Законот за формирањето и општествената контрола на цените („Службен лист на СФРЈ“, бр. 12/67, 23/67, 40/68 и 11/69), Сојузниот извршниот совет донесува

О Д Л У К А

ЗА ГАРАНТИРАНИТЕ ЦЕНИ ЗА ПЧЕНИЦА И 'РЖ

1. На работните организации и самостојните организации — правни лица во состав на работни организации, што се занимаваат со производство на пченица и 'рж сами или во кооперација со индивидуални производители (во понатамошниот текст: производителите) им се обезбедуваат гарантирани цени за пченица и 'рж (во понатамошниот текст: жито), и тоа:

дин/kg

1) за пченица сорти од квалитетна група А и В — — — — —	1,00
2) за пченица сорти од квалитетна група С — — — — —	0,90
3) за 'рж — — — — —	0,90

Цените од ставот 1 на оваа точка се подразбираат за жито испорачано во месец јули. Овие цени се зголемуваат за секој следен месец почнувајќи од август заклучно со мај и тоа за:

дин/kg

— пченица од квалитетна група А и В за	0,009
— пченица од квалитетна група С за	0,007
— 'рж за	0,007

Во јуни се применуваат цените од мај.

2. Сојузната дирекција за резерви на прехранбени производи е должна по цените и под условите од оваа одлука да ги купува сите количини жито што ќе ѝ ги понудат производителите заради купување и купеното жито што ќе ѝ го стават на располагање производителите да го преземе во рок од три месеци од денот на ставањето на располагање. Дирекцијата е должна на производителот да му ја плати гарантираната цена која важи за месецот во кој се презема житото.

3. Цените од точката 1 на оваа одлука се подразбираат франко вагон натоварна станица на производителот или франко магацин железничка станица на производителот или франко магацин на мелница за производителите, кои се занимаваат со производство на жито сами или во кооперација со индивидуални производители — по избор на Сојузната дирекција за резерви на прехранбени производи, а за индивидуалните производители — франко магацин на стопанските организации што ги овластила Дирекцијата за нејзина сметка да вршат откуп, и тоа за жито зрело, здраво, без знаци на мувла и на туѓ вкус и мирис, способно за човечка исхрана, незаразено со житни болести и штетници, од следниот квалитет:

1) пченица — 76 kg хектолитарска тежина, со 2% уродица и нечистота и 13% влага;

2) 'рж — 70 kg хектолитарска тежина, со 2% уродица и нечистота и 13% влага.

4. Ако житото има поголема или помала хектолитарска тежина од онаа што е предвидена во точката 3 на оваа одлука, гарантираната цена се зголемува односно намалува за 0,50% за секој килограм над или под предвидената хектолитарска тежина. Дропките се земаат предвид. Пченица што има хектолитарска тежина поголема од 80 kg ќе се смета дека има хектолитарска тежина од 80 kg.

Ако житото има поголем или помал процент уродица, нечистота или влага од оној што е предвиден во точката 3 на оваа одлука, гарантираната цена за процент на уродица, нечистота или влага под или над предвидениот процент ќе се намали односно наголеми за истиот процент. Дропките се

земаат предвид. Кршени зрна помали од половина се сметаат во уродица.

На пченица што има хектолитарска тежина помала од 74 kg или уродица и нечистота повеќе од 5% не се применуваат одредбите на оваа одлука.

5. Сојузната дирекција за резерви на прехранбени производи не е должна да купува понудено жито што има процент на влага поголем од 14%.

Сојузната дирекција за резерви на прехранбени производи може, по исклучок, да презема жито што има процент на влага поголем од 14%, со тоа што гарантираната цена на такво жито ќе се намали и и за трошоците на сушењето. Трошоците на сушењето се утврдуваат со договор склучен помеѓу производителот и Сојузната дирекција за резерви на прехранбени производи.

За светливост на житото во поголем степен и за замачканост и завалканост на житото ќе се одбие до 5% од гарантираната цена.

6. Сојузната дирекција за резерви на прехранбени производи и производителите ги регулираат со договор роковите за преземање и другите услови за испорака на жито.

7. Сојузната дирекција за резерви на прехранбени производи може да овласти одделни стопански организации да купуваат жито за нејзина сметка во смисла на одредбите од оваа одлука.

8. Со денот на влегувањето во сила на оваа одлука престануваат да важат Одлуката за гарантираните цени на пченица и 'рж („Службен лист на СФРЈ“, бр. 33/65 и 7/68) и одредбите на Одлуката за гарантираните цени за пченица и пченка („Службен лист на СФРЈ“, бр. 42/67) што се однесуваат на пченица.

9. Поблиски прописи за сортите на пченица од точката 1 под 1 на оваа одлука донесува сојузниот секретар за стопанство.

10. Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Р. п. бр. 131

16 јули 1969 година

Сојузен извршен совет

Претседател,

Митја Рибичич, с. р.

452.

Врз основа на членот 20 став 1, во врска со членот 13 став 1 и со членот 16 од Законот за формирањето и општествената контрола на цените („Службен лист на СФРЈ“, бр. 12/67, 23/67, 40/68 и 11/69), Сојузниот извршен совет донесува

О Д Л У К А

ЗА ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА МАКСИМАЛНИТЕ ЦЕНИ ЗА ОДДЕЛНИ ПРОИЗВОДИ НА ЦРНАТА МЕТАЛУРГИЈА

1. Производителските работни организации можат најмногу до 5% да ги зголемат постојните продајни цени за одделни валани и влечени производи од челик

Максималните цени од ставот 1 на оваа точка не се однесуваат на бетонски челик, жица за бетон, поцинкуван лим и шпрангован челик.

2. Цените формирани според точката 1 на оваа одлука можат, како затечени цени, да се менуваат со спогодба помеѓу заинтересираните работни организации (производителите и потрошувачите — купувачи), согласно одредбите на чл. 27 до 33 од Законот за формирањето и општествената контрола на цените, до 1 октомври 1969 година.

Ако работните организации од ставот 1 на оваа точка не постигнат спогодба за промена на цените до 1 октомври 1969 година, цените за валани и влечени производи од челик ќе ги определи Сојузниот извршен совет.

3. Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Р. п. бр. 134
16 јули 1969 година
Белград

Сојузен извршен совет

Претседател,
Митја Рибичич, с. р.

453.

Врз основа на членот 20 став 1, во врска со членот 13 став 1 и со членот 16 од Законот за формирањето и општествената контрола на цените („Службен лист на СФРЈ“, бр. 12/67, 23/67, 40/68 и 11/69), Сојузниот извршен совет донесува

О Д Л У К А

ЗА ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА МАКСИМАЛНИТЕ ЦЕНИ ЗА ОДДЕЛНИ ПРОИЗВОДИ

1. Производителските работни организации можат постојните продавни цени да ги зголемат до следното ниво, и тоа најмногу:

1) за глина до — — — — — 925 дин/т
2) за алуминиум во блок (99,5 до 99,7% Al) до — — — — — 6.500 дин/т

Доплатувањата и одбивањата за квалитет и доплатувањата за валалнички формати се засметуваат во досегашните износи.

2. За леарски легури, валани, пресувани и влечени производи од алуминиум и од негови легури и за алуминиумски и Al-Fe јажиња, производителските работни организации можат да ги зголемат постојните продавни цени сразмерно зголемувањето на цените за алуминиум во блок од точката 1 под 2 на оваа одлука, според количината на алуминиум содржан во овие производи.

3. Цените од точ 1 и 2 на оваа одлука се поддржуваат со задржување на останатите постојни услови на продажбата.

4. Цените формирани во смисла на оваа одлука можат, како затечени цени, да се променат по пат на спогодување на заинтересираните работни организации (производителите и потрошувачите-купувачи), согласно одредбите на чл. 27 до 33 од Законот за формирањето и општествената контрола на цените.

5. Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Р. п. бр. 135
16 јули 1969 година
Белград

Сојузен извршен совет

Претседател,
Митја Рибичич, с. р.

454.

Врз основа на чл 71 и 72 од Деловникот на Сојузниот извршен совет („Службен лист на СФРЈ“, бр. 33/67), Сојузниот извршен совет донесува

О Д Л У К А

ЗА ДОПОЛНЕНИЕ НА ОДЛУКАТА ЗА ОСНОВАЊЕ КОМИСИЈА ЗА КАДРОВСКИ И АДМИНИСТРАТИВНИ ПРАШАЊА

1. Во Одлуката за основање Комисија за кадровски и административни прашања („Службен лист на СФРЈ“, бр. 23/69) по точката 3 се додава нова точка 3а, која гласи:

„3а. Стручните и административните работи за потребите на Комисијата за кадровски и административни прашања ги врши Управата за персонални работи на Сојузниот извршен совет.“

2. Оваа одлука влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Р. п. бр. 133
16 јули 1969 година
Белград

Сојузен извршен совет

Претседател,
Митја Рибичич, с. р.

455.

Врз основа на членот 21 од Законот за сојузните органи на управата, сојузните совети и сојузните организации („Службен лист на СФРЈ“, бр. 21/67), Сојузниот извршен совет донесува.

О Д Л У К А

ЗА ИЗМЕНА НА ОДЛУКАТА ЗА РАСПОРЕДОТ НА РАБОТНОТО ВРЕМЕ ВО СОЈУЗНИТЕ ОРГАНИ НА УПРАВАТА, СОЈУЗНИТЕ СОВЕТИ И СОЈУЗНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

1. Во Одлуката за распоредот на работното време во сојузните органи на управата, сојузните совети и сојузните организации („Службен лист на СФРЈ“, бр. 46/67 и 18/68) во точката 2 ст. 1 и 2 се заменуваат со еден нов став, кој гласи.

„Дневното работно време во сојузните органи на управата, сојузните совети и сојузните организации во работните денови од точката 1 став 1 на оваа одлука почнува во 7 часот а завршува во 15 часот, освен во среда кога работното време почнува во 7 часот а завршува во 17 часот.“

2. Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Р. п. бр. 136
16 јули 1969 година
Белград

Сојузен извршен совет

Претседател,
Митја Рибичич, с. р.

456.

Врз основа на членот 20 од Законот за Царинската тарифа („Службен лист на СФРЈ“, бр. 34/65, 49/66, 5/67, 54/67, 9/68, 22/68, 30/68, 17/69 и 27/69), Сојузниот извршен совет донесува

РЕШЕНИЕ

ЗА ИЗМЕНА НА РЕШЕНИЕТО ЗА ДОПОЛНЕНИЕ НА РЕШЕНИЕТО ЗА ОПРЕДЕЛУВАЊЕ ЦАРИНСКИ КОНТИНГЕНТИ

1. Во Решението за дополние на Решението за определување царински контингенти („Службен лист на СФРЈ“, бр. 13/69) во точката 2 на крајот

се додаваат записка и зборовите: „а ќе се применува од 1 јануари 1968 година“.

2. Ова решение влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Р. п. бр. 127

17 јули 1969 година

Белград

Сојузен извршен совет

Претседател,

Митја Рибичич, с. р.

457.

Врз основа на членот 126 б став 2 од Основниот закон за осигурувањето и осигурителните организации („Службен лист на СФРЈ“, бр. 7/67, 17/67, 50/68 и 20/69), Сојузниот извршен совет донесува

РЕШЕНИЕ

ЗА ИМЕНУВАЊЕ ЧЛЕНОВИ НА КОМИСИЈАТА ЗА ЛИКВИДАЦИЈА НА ОБВРСКИТЕ НА БИВШАТА ЈУГОСЛОВЕНСКА ЗАЕДНИЦА НА ОСИГУРУВАЊЕТО

1. Во Комисија за ликвидација на обврските на бившата Југословенска заедница на осигурувањето се именуваат:

— за претседател: Ранко Фруа, професор на Високата стопанска школа во Загреб;

— за заменик претседател: Драгомир Живанчевиќ, началник на правното одделение во Сојузниот секретаријат за финансии;

— за членови:

1) Антоније Тасиќ, професор на Економскиот факултет во Суботица;

2) д-р Јоже Бонцел, професор на Економскиот факултет во Љубљана;

3) д-р Мартин Ведриш, професор на Правниот факултет во Загреб;

4) Никола Петровиќ, помошник генерален директор на Службата на општественото книговодство — Главна централа;

5) Ферид Бешлагич, помошник директор на Инвестиционата банка во Сараево;

6) Ѓорѓие Станоевиќ, виш советник во Инвестиционата банка во Титоград;

7) Милорад Церовиќ, правен советник во Сојузната стопанска комора;

8) Миодраг Адамовиќ, самостоен советник во Сојузниот секретаријат за финансии.

2. Седиштето на Комисијата е во Белград.

3. Стручните и административните работи за Комисијата ќе ги врши Сојузниот секретаријат за финансии.

4. Ова решение влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Р. п. бр. 125

16 јули 1969 година

Белград

Сојузен извршен совет

Претседател,

Митја Рибичич, с. р.

458.

Врз основа на точката 4 од Одлуката за определување премија за волна во 1969 година („Службен лист на СФРЈ“, бр. 8/69 и 22/69), во спогодба со сојузниот секретар за финансии, сојузниот секретар за стопанство издава

НАРЕДБА

ЗА ДОПОЛНЕНИЈА НА НАРЕДБАТА ЗА НАЧИНОТ И ПОСТАПКАТА ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА ПРЕМИЈАТА СПОРЕД ОДЛУКАТА ЗА ОПРЕДЕЛУВАЊЕ ПРЕМИЈА ЗА ВОЛНА ВО 1969 ГОДИНА

1. Во Наредбата за начинот и постапката за остварување на премијата според Одлуката за определување премија за волна во 1969 година („Службен лист на СФРЈ“, бр. 19/69) во точката 1 по зборот: „година“ се додаваат зборовите: „(во понатамошниот текст: Одлуката)“.

2. По точката 2 се додава нова точка 2а, која гласи:

„2а. Како производство на волна во кооперација се подразбира производството на волна што се врши врз основа на писмен договор за производство и испорака на волна склучен помеѓу работната организација и индивидуалниот земјоделски производител со кој индивидуалниот земјоделски производител однапред се обврзува да произведе и испорача определена количина волна, а работната организација се обврзува да ги преземе договорените количини волна, да ја плати определената цена и ги изврши и другите договорени обврски (давање аванс, давање стручна помош и др.).

Договорот од ставот 1 на оваа точка можат со индивидуални земјоделски производители да го склучуваат производителските, трговските или други работни организации и самостојни организации на здружен труд — правни лица во состав на работни организации.“

3. Во точката 3 се додава нов став 2, кој гласи:

„Ако корисникот остварува премија според одредбата на точката 1а од Одлуката, тој кон барањето за премија прилага и налог за исплата за верен од страна на корисникот на премијата од кој се гледа дека на производителите на волна посебно им ја исплатил премијата во височината определена во точката 2 под 1 до 3 од Одлуката или дека на производителите на волна им ја исплатил цената по која ја откупува волната Сојузната дирекција за резерви на индустриски производи наголемена за износот на премијата (зголемена цена).“

4. По точката 5 се додава нова точка 5а, која гласи:

„5а. Земјоделска задруга или друга работна организација односно самостојна организација на здружен труд — правно лице во работна организација, што има право на премија може писмено да ја овласти работната организација која се занимава со промет на волна во нејзино име и за нејзина сметка да ја оствари премијата на начинот и според постапката предвидени со оваа наредба.“

5. Оваа наредба влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Бр. 8584/3

25 јуни 1969 година

Белград

Сојузен секретар
за стопанство,
д-р Боривоје Јелиќ, с. р.

459.

Врз основа на членот 17 од Основниот закон за прометот на стоки („Службен лист на СФРЈ“, бр. 1/67 и 30.68), сојузниот секретар за стопанство издава

НАРЕДБА

ЗА ИЗМЕНА НА НАРЕДБАТА ЗА ИЗДАВАЊЕ ГАРАНТЕН ЛИСТ ЗА СТАНОВИ ПРОИЗВЕДЕНИ ЗА ПАЗАР И ЗА НАЈМАЛОТО ТРАЕЊЕ НА ГАРАНТНИОТ РОК

1. Во Наредбата за издавање гарантен лист за станови произведени за пазар и за најмалото траење на гарантниот рок („Службен лист на СФРЈ“, бр. 44/67) во точката 2 зборовите: „и опремата вградена во тој стан“ се бришат.

2. Оваа наредба влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

15-бр. 8954/1

10 јули 1969 година

Белград

Сојузен секретар
за стопанство,д-р **Боривоје Јелиќ**, с. р.

460.

Врз основа на членот 37 став 4 од Основниот закон за здравствениот надзор над прехранбените продукти („Службен лист на СФРЈ“, бр. 44/65), Сојузниот совет за здравство и социјална политика пропишува

ПРАВИЛНИК

ЗА ПОСТАПКАТА НА ВРШЕЊЕТО ХЕМИСКИ АНАЛИЗИ И СУПЕРАНАЛИЗИ НА ЖИТАТА, МЕЛНИЧКИТЕ ПРОИЗВОДИ, ЛЕБОТ, ПЕЧИВОТО И ТЕСТЕНИНИТЕ

Член 1

Здравствените и другите установи што, врз основа на членот 38 став 5 и членот 40 став 4 од Основниот закон за здравствениот надзор над прехранбените продукти, се определени да вршат анализи и суперанализи на прехранбените продукти, вршат хемиски анализи и суперанализи на житото, мелничките производи, лебот, печивото и тестенините на начинот и според постапката што се пропишани со овој правилник.

Член 2

Хемиските анализи и суперанализи на мостри на житата и на мелничките производи опфаќаат:

- 1) определување на количината на вода, пенел, целокупни белтачини, сурови влакна, масти и влажно лепило;

- 2) определување на малтозниот број, степенот на киселоста и заразеноста на житната маса со инсекти, молци, крлежи и полеки тавтабити;

- 3) определување на нечистотата во поглед на примесите на делови од инсекти, нивни јајца и екскременти, мувла, влакна и екскременти на глодачи („filth“);

- 4) докажување на пченкарното и соиното брашно. Хемиските анализи и суперанализи на мостри на брашно и производи од брашно го опфаќаат и определувањето на количината на песок.

Член 3

Хемиските анализи и суперанализи на мостри на лебот и печивото опфаќаат:

- 1) определување на количината на маст, сурови влакна и натриум хлорид;

- 2) определување на степенот на киселоста;
- 3) пресметување на количината на млеко од количината на лактоза.

Член 4

Хемиските анализи и суперанализи на мостри на тестенини опфаќаат:

- 1) определување на зголемувањето на волуменот при варење (проба на варење), на степенот на киселоста и на количината на јајца и вода;

- 2) докажување на боенето со природни и вештачки бои.

Член 5

Хемиските анализи и суперанализи на мостри на житата, мелничките производи, лебот, печивото и тестенините, заради испитување на џивната здравствена исправност, се вршат според Хемиските методи за испитување на житата, мелничките производи, лебот, печивото и тестенините, што се отпечатени кон овој правилник и се негов составен дел.

Член 6

Овој правилник влегува во сила по истекот на шест месеци од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Бр. 1101

31 мај 1969 година

Белград

Претседател
на Сојузниот совет
за здравство и социјална
политика,д-р **Никола Георгиевски**, с. р.

ХЕМИСКИ МЕТОДИ ЗА ИСПИТУВАЊЕ НА ЖИТАТА, МЕЛНИЧКИТЕ ПРОИЗВОДИ, ЛЕБОТ, ПЕЧИВОТО И ТЕСТЕНИНИТЕ

I. ИСПИТУВАЊЕ НА ЖИТАТА И НА МЕЛНИЧКИТЕ ПРОИЗВОДИ

1. Определување на количината на вода во житата, брашното и скрунецот

Прибор:

- 1) мелница за испитување, направена од материјали што не апсорбираат вода, која лесно се чисти, која овозможува брзо и рамномерно ситнење без забележливо загревање и која спречува колку е можно повеќе допир со надворешниот воздух;

- 2) електрична сушница со автоматско регулирање на температурата и со доволно струење на воздухот;

- 3) алуминиумско саденце со пречник од околу 4 cm и високо околу 3 cm, со капак. Се препорачува саденцата и капациите да бидат означени со ист број. За сериски испитувања е препорачливо саденцата со капациите да имаат скоро иста тежина;

- 4) ексикатор со внатрешен пречник од околу 18 cm, со тубус и перфорирана порцеланска или алуминиуска плоча; како и средство за сушење: калциум хлорид, фосфор пентоксид или син силикагел.

Приготвување на мостра

Заради добивање точни резултати, прописно земената мостра мора да биде веднаш ставена во лимени кутии со капацити што ја затвораат херметички кутијата или во шишиња со затки што се непронетливи за водена пара. Овие садови мораат да бидат сосема наполнети. Житата пред анализата треба со мелница да се испитнат така што целата маса да минува низ сито со отвори во големина од 1 mm.

Житата со над 18% вода мораат претходно делумно да се исушат. За таа цел ќе се одмерат околу 100 g ($\pm 0,01$ g), ќе се сушат еден час во сушница на

температура од 60 до 70°C, потоа се вадат и се држат 2 до 3 часа под лабораториски услови па пак се мерат со точност од ± 0.01 g. По тоа масата добро ќе се промеша, потребната количина ќе се сомеле, ќе се промеша и веднаш ќе се одмери за определување на водата. Добиениот прекруп мора внимателно да се промеша бидејќи лесно доаѓа до одвојување на деловите на лушпата од ендоспермата, па мострата не е повеќе хомогена.

Мострата на брашното или скрупецот со лажица добро ќе се промеша и веднаш ќе се одмери потребната количина. Ако е мострата грутчеста, мора брзо да се просее на чиста хартија низ сито со отвор во големина 1 mm, да се промеша и да се врати во истиот сад. Овие дејствија треба брзо да се изведуваат за да се спречи промената на количината на водата.

Постапка

Во претходно исушен, во ексикатор изладен и измерен сад ќе се стават околу 3 g мостра (не над 0.2 g до 1 cm²), ќе се поклопат и ќе се мерат со точност од ± 1 mg. Капакот се симија и се става заедно со садот во сушницата, која претходно е загреана на температура од 130°C, и тоа на полица во височина на живата на термометарот.

По сушењето во траење од еден и пол час, садовите уште во сушницата ќе се затворат со капакот и ќе се стават во ексикатор. Времето на сушењето се смета од моментот кога температурата на сушницата по ставањето на садот повторно ќе се качи на 130°C, но не смее да трае подолго од 10 минути. Заради скратување на времето на повторното загревање, сушницата може претходно да се загрее на температура од 135°C. За време на сушењето сушницата не смее да се отвора односно да се ставаат други неисушени мостри во неа.

По половина час до еден час ладење во ексикаторот, садовите се мерат кога нивната температура ѝ одговара на собната температура.

Пресметување

$$\text{Количината на водата во } \% V = \frac{100(a - b)}{c}$$

каде што е: a = тежината на садот со супстанцијата пред сушењето во g,

b = тежината на садот со супстанцијата по сушењето во g,

c = тежината на одмерената количина во g.

Ако количината на водата се определува со претходно сушење, тогаш се пресметува според следниот образец:

$$V \% = V_1 + V_2 - \frac{V_1 \cdot V_2}{100}$$

каде што е:

V₁ = загуба на водата при претходно сушење, изразена во процент

V₂ = загуба на водата при конечното сушење, изразена во процент.

Прецизност на определувањето

Разликата помеѓу двете определувања на количината на водата од иста мостра не смее да надминува 0,3% од најдената вредност. Ако е разликата поголема, определувањето на количината на водата треба да се повтори.

2. Определување на количината на пепел во житата, брашното и скрупецот

Прибор:

1) електрична муфолна печка со регулатор и со показувач на температурата и со доволно струење на воздух, загреана на температура од 850°C ($\pm 20^\circ\text{C}$);

2) шолји за согорување, со рамно дно, со пречник од околу 5 cm и височина до 2 cm, од платина, легура од платина или злато односно од порцелан;

3) ексикатор со внатрешен пречник од околу 18 cm, со тубус и перфорирана плоча од порцулан или алуминиум; како средство за сушење: калциум хлорид, фосфор пентоксид или син силикагел. При постојана употреба на силикагел силикагелот мора секој три дена да се регенерира (со загревање на температура од 105°C, додека не ја прими првобитната сина боја);

4) плоча од азбест-цемент;

5) мелница за иситнување која им одговара на условите предвидени за методата на определувањето на количината на вода во житата, брашното и скрупецот.

Реагенси: етанол

Приготвување на мостра се врши според условите предвидени за методата на определувањето на количината на вода во житата, брашното и скрупецот.

Приготвување на шолји за согорување

Непосредно пред употребата, шолји за согорување се жарат во муфолна печка на температура од 850°C до константната тежина (по правило доволно е 15 минути), потоа во текот на најмамно еден час се ладат во ексикатор и се мерат со точност од $\pm 0,1$ mg.

Постапка

Супстанцијата за испитување се става растресито и во слоеви еднаква дебелина во изжарени и измерени шолји за согорување, и тоа 5 до 6 g ако се очекува количина пепел во сувата материја под 1% односно 2 до 3 g ако се очекува количина пепел во сува материја над 1%. Непосредно по одмерувањето на супстанцијата за согорување мора да се одмери и супстанцијата за определување на количината на водата. Непосредно пред согорувањето супстанцијата се натупува со 1 до 2 ml етанол.

При отворена врата на муфолната печка шолјите се стават на прво на четвртиот дел од работниот простор на печката а дури по јагленисувањето на супстанцијата се туркаат подлабоко во печката загреана на температура од 850°C. Струењето на воздухот во затворената печка мора да биде доволно обезбедено, но не смее да биде толку силно што да однесува делови од шолјата. Согорувањето трае додека додека и последните делчиња јаглерод содржани во остатокот не согорат, а согорувањето е завршено ако остатокот во изладена состојба е бел.

По завршеното согорување шолјите се вадат од печката, се оставаат околу една минута на плоча од азбест-цемент и потоа на многу по четири парчиња се ставаат во ексикаторот, кој се затвора и се става во близината на вагата.

По целосното ладење, што ба а стоење од најмалку еден час, шолјите се мерат со точност од $\pm 0,1$ mg. Мерењето треба да се врши што побрзо, бидејќи пепелот е хигроскопичен и од таа причина треба сите четири шолји во ексикаторот брзо едно-пдруго да се мерат.

Пресметување

Количината на пепел (P) сува материја се добива според следниот образец:

$$P \% = \frac{100 \cdot (b - a)}{c} \cdot \frac{100}{100 - V}$$

к д нтo :

a = тежината на празната шолја за согорување

b = тежината на шолјата за согорување со остатокот (пепел)

c = тежината на одмерената количина во g

V = количината на водата на испитаната мостра.

Пресметувањето се врши до 0,001%, но средната вредност на паралелните определувања се дава заокружена на 0,01%.

Прецизност на определувањето

Паралелните определувања при количина на пепел под 1% не смеат да отстапуваат за повеќе од 0,02%, а при количина на пепел над 1% не смеат да отстапуваат за повеќе од 2% од количината на пепел.

При поголеми отстапувања целата постапка мора да се повтори како паралелно определување

3. Определување на количината на песок во брашното и во производите од брашно**Прибор:**

1) приборот предвиден за методата определување на количината на пепел, со тоа што изгорувањето по можност да се врши во саденце од платина или од легура на платина и злато, односно во порцеланско канче. Во постапката за вршење суперанализа задолжително се употребува саденце од платина или од легура на платина и злато;

- 2) инка $\varnothing$ 4 до 5 cm;
- 3) пипета градуирана од 10 ml;
- 4) чаша од 100 ml.

Реагенси:

- 1) 10%-тна хлороводородна киселина;
- 2) 1%-тен раствор на сребро-нитрат.

Постапка

Во канче со пепел, што заостанал по изгорување на брашно при температура од 550 до 650°C, ќе се налеат 10 ml 10%-тна хлороводородна киселина и на водена бања ќе се грејат половина час. Потоа се декантираат на инка со филтер-хартија. Остатокот во канчето неколку пати ќе се измие со вода и секој пат ќе се декантира на иста филтер-хартија. Филтер-хартијата по тоа ќе се измие со вода сè додека не се утврди дека филтратот повеќе не се заматува на додаток од раствор на сребрен нитрат, а што е знак дека сите топливи соли се отстранети. По исплакување филтер-хартијата со талогот ќе се врати во канчето, ќе се исуши најпрво на водена бања а потоа ќе се изгори, додека не остане бел пепел кој по ладењето во ексикаторот ќе се измери.

Пресметување

$$\frac{\text{Количината на песок во брашното во } \%}{(a - b) \cdot 100} =$$

c

каде што е:

- a = тежината на саденцето со нетопливиот остаток во 10%-тна хлороводородна киселина
- b = тежината на празното изжарено канче
- c = тежината на одмереното брашно.

4. Определување на количината на сурови белтачни спород Kjeldahl*Макро-постапка***Прибор:**

- 1) тиквичка според Kjeldahl од 750 ml;
- 2) пипета од 25 ml;
- 3) пипета градуирана од 5 ml;
- 4) пипета градуирана од 10 ml;
- 5) пипета градуирана од 25 ml (2 парчиња);
- 6) наставка за дестилација на амонијак;
- 7) ладилник според Liebig од 40 cm;
- 8) тиквичка според Erlenmeyer од 300 или 500 ml;
- 9) цилиндар градуиран од 100 ml;
- 10) инка стаклена $\varnothing$ 4 cm или крушчица стаклена за покривање на Kjeldahl-овата тиквичка;
- 11) куглички стаклени;
- 12) бирета од 50 ml;
- 13) апарат за дестилација.

Реагенси:

- 1) концентрирана сулфурна киселина ($d = 1,84$);
- 2) калиумов сулфат;
- 3) жива или бакар-сулфат;
- 4) 30%-тен раствор на натриумов хидроксид ($d = 1,33$);
- 5) 4%-тен раствор на калиумов сулфид;
- 6) 0,2n-раствор на хлороводородна киселина или на некој друг нормалитет;
- 7) 0,2n-раствор на натриумов хидроксид или на некој друг нормалитет;
- 8) цинк-метал во прашок или во гранули;
- 9) морска пена во прашок;
- 10) 30%-тен раствор на водород пероксид;
- 11) 0,1%-тен раствор на метилоранж.

Сите реагенси мораат да бидат без водород, што се утврдува со слепа проба. По потреба се врши коректура при пресметувањето на резултатот од анализата.

Постапка

Мострата мора да биде добро промешана, за што треба особено да се води сметка кај прекрупот или друг недоволно хомоген материјал. Од брашното се зема во работа околу 1 g а од прекрупот околу 1,5 g. Потребната количина мостра ќе се одмери на парченце тарирана мазна сјајна хартија со точност од $\pm 0,01$ g, па без загуба ќе се исипе во сува Kjeldahl-ова тиквичка. Во грлото заостанатите делчиња брашно со помош на мала четка со долга рачка ќе се потиснат во тиквичката. Ќе се додадат околу 10 g калиумов сулфат, кристалче бакар-сулфат или капка жива, па заедно со мострата ќе се промешаат, а потоа од цилиндарот ќе се налеат 20 ml концентрирана сулфурна киселина, која со вртење ќе се промеша со смесата во тиквичката така што супстанцијата наполно да се натопи со сулфурна киселина, а да не се гледаат бели грутчиња. При тоа треба да се внимава со смесата да не се размачка премногу голема површина од тиквичката.

Загревањето се врши во косо положената тиквичка, а грлото се покрива со мала инка или со стаклена крушчица. Во почетокот се загрева слабо со почесто мешање, а потоа загревањето се врши со повремено мешање додека течноста не стане безбојна, а по тоа уште 20 до 30 минути. Ако се додаде бакар-сулфат, растворот нема да биде безбоен туку синкав. Ако на внатрешната страна на тиквичката заостанале делчиња јаглен, мора во текот на загревањето понекојпат да се промешаат така што парчињата јаглен да се измијат со киселината и да се придружат кон главната маса. По завршување на разурнувањето, кога содржината на тиквичката наполно ќе се излади, ќе се додадат околу 300 ml вода и ќе се промешаат, а евентуално екстрахирањот и згрутчен калиумов сулфат со маткање ќе се раствори. Во меѓувреме ќе се подготви апарат за дестилација. Како предложок за дестилат ќе се измерат во Erlenmeyer-овата тиквичка 25 ml 0,2n-раствор на хлороводородна киселина (или соодветна количина друга концентрација), ќе се додадат околу 50 ml вода и 2 до 3 капки раствор на метилоранж. Излезната цевка на ладилникот треба да биде потопена во киселината во предложокот.

Кога содржината на Kjeldahl-овата тиквичка по разредување со вода наполно ќе се излади, ќе се додадат 25 ml 4%-тен калиумов сулфид за да не се таложи живата, ако таа е додадена како катализатор, и 80 ml 30%-тна натриумова база. Натриумовата база се тура во косо положеното грло на тиквичката така што да се подлее под растворот во тиквичката, а течностите да не се измешаат. Потоа ќе се додаде малку цинк во прав или танки парченца цинк или малку ситна морска пена за да се постигне мирно вршење, па ќе се спојат веднаш со апаратот за дестилација. Дури сега содржината на тиквичката добро ќе се промеша и веднаш ќе се подложи на дестилација. Ако течноста почнала силно да

врие и ако почнала да се создава водена пара односно да течат капки вода, врвот на излезната цевка не треба повеќе да биде потопен во киселината. Дестилацијата е завршена кога се предестилирани околу 100 до 150 ml дестилат. Завршетокот на дестилацијата се познава и по тоа што капка дестилат не ја менува бојата на црвената лакмус-хартија. Сега ќе се прекине загревањето а со дестилираната вода ќе се измијат надворешната и внатрешната страна на цевката, којашто била потопена во киселината. Дестилатот мора по завршената дестилација да биде црвено обоен; во противен случај имало премалку киселина та анализата мора да се повтори со поголема количина 0,2 раствор киселина (на пр. со 50 ml). Одвишната киселина се титрира со 0,2n-раствор на натриумов хидроксид до преминување во костенливоцрвеникава боја на метилоранж.

Пресметување

$$\text{Процент на водород (N)} = \frac{(a - b) \cdot 0,01401 \cdot 100}{\text{тежината на мострата}}$$

каде што е:

a = ml база употребена за титрација на слепа проба

b = ml база употребена за титрација на одмерена мостра

n = нормалитет на употребената база.

Процент на белтачини = $N \cdot 6,25$.

Кај пченица и пченично брашно задолжително се употребува факторот 5,7, а кај преработки и други жита — факторот 6,25.

Прецизност на определувањето

Најголемото отстапување помеѓу две паралелни определување не смее да преминува 0,2% белтачини. Во противен случај постапката треба да се повтори.

Забелешка

Важно е титарот на стандардната киселина и вишокот на киселината кај ретитрација да е определен со истиот индикатор.

Времето на разурнувањето се скратува за 35%, ако се употреби катализатор по Wilninger во следниот состав: 15 g пулверизиран селен, 15 g безводен бакар-сулфат, 70 g живин сулфат и 900 g безводен натриумов сулфат. Од таа смеса се земаат за едно разурнување 10 g. Истото се постига и со употреба на следната смеса без жива (7 g за едно определување: 1 kg безводен натриумов сулфат, 10 g бакар-сулфат и 10 g селен во прав).

Калиумов сулфид може претходно да се измеша со натриумова база (40 g калиумов сулфид во еден литар база). Ако како катализатор не се употребува жива туку бакар или селен, не е потребно да се додава калиумов сулфид.

Ако при разурнување се појави силна пена, ќе се додаде малку парафинско масло.

Комбинирана макро-микро постапка

Прибор:

- 1) апарат за микродестилација според Parnas-Wagner или слично;
- 2) тиквичка според Kjeldahl од 500 ml;
- 3) одмерна тиквичка од 250 ml;
- 4) тиквичка спред Erlenmeyer од 100 ml.

Реагенси:

- 1) концентрирана сулфурна киселина ($d = 1,84$);
- 2) смеса на соли $\text{Na}_2\text{SO}_4 + \text{CuSO}_4$ (95 + 5);
- 3) 30%-тен раствор на NaOH;
- 4) 0,01 n HCl;
- 5) 0,01 n NaOH;

- 6) индикатор според Tashiro: 40 ml 0,1%-тен етанолен раствор на метилна црвенина + 10 ml 0,1%-тен етанолен раствор на метиленско синило.

Постапка

Ќе се одмери на 4 децимали 1 g до 1,5 g хомогена мостра која одговара на околу 50 mg N (= околу 36 ml 0,01 n HCl), и ќе се префрли во Kjeldahl-овата тиквичка од 500 ml (по потреба со помош на мазна сјајна хартија или станиол односно на мало стаклено саденце) така што грлото на тиквичката да остане чисто.

Потоа во тиквичката ќе се стават 20 ml концентрирана киселина, околу 10 g смеса на соли $\text{Na}_2\text{SO}_4 + \text{CuSO}_4$ и две стаклени куглички. Тиквичката во дигесторот полека се загрева директно врз пламеник. Кога реакцијата во тиквичката ќе се смири, се грее посилно со почесто вртење на тиквичката. Изгорувањето е завршено кога ќе застане бистра синозелена течност без неизгорени црни парченца супстанција.

Кога содржината во тиквичката ќе се излади, внимателно ќе се разреди со дестилирана вода, ќе се пренесе во одмерна тиквичка од 250 ml и ќе се надополни (кога ќе се излади на 20°C) со дестилирана вода до ознаката.

По тоа преку инка ќе се отпипетираат 10 ml од овој раствор во апаратот за дестилација. Инката ќе се измие три пати со 2 до 3 ml дестилирана вода, ќе се додаде една капка фенол-фталеин и 10 ml 30%-тен раствор на NaOH и ќе се вклучи цевката за довод на водена пара. Истовремено Erlenmeyer-овата тиквичка од 100 ml, со 20 ml 0,01 n HCl и 0,5 ml Tashiro-ов индикатор, ќе се постави под ладилникот така што врвот на цевката да е потопен во киселината. По тоа ќе се пушти вода низ ладилникот и ќе се грее тиквичката заради развивање водена пара па ќе се изврши дестилација.

Од почетокот на дестилацијата од дестилационата тиквичка се дестилира 4 до 5 минути со потопена цевка, потоа ќе се спушти предложокот и дестилацијата ќе продолжи уште 2 до 3 минути. Цевката ќе се измие со малку вода, тиквичката ќе се симне од стативот и веднаш ќе се титрира со 0,01 n — база до промена на бојата.

По завршената дестилација ќе се прекине греењето на водата, па при ладењето на апаратурата поради разликата на притисокот содржината на дестилационата тиквичка ќе се истури во реципиентот. Апаратурата низ инката ќе се измие три пати со дестилирана вода, која исто така се вовлекува во реципиентот, така што пак да е подготвена за следната анализа.

Наполно иста постапка се врши за т. нар. „слепа проба“ но без одмерена количина на мостра. 1 ml 0,01 n киселина му одговара на 0,14 mg водород.

Пресметување

Количина на водород (N) во % =

$$= \frac{(a - b) \cdot n \cdot 0,01401 \cdot 100}{c \cdot 25} = \frac{(a - b) \cdot n \cdot 0,05604}{c}$$

каде што е:

a = ml база употребена за титрација на слепа проба

b = ml база употребена за титрација на одмерената количина

n = нормалитет на употребената база

c = одмерена количина на мострата во g

% белтачини = $N \cdot 6,25$ (односно $N \cdot 5,7$).

5. Определување на количината на сурови влакна

Прибор:

- 1) чаша од 600 ml;
- 2) филтер-хартија за слузни течности (SiS бр. 520 b) или слично;
- 3) филтер-хартија (SiS бр. 589 Ø 7—10 cm) или слично;
- 4) Büchner-ова инка Ø 7 до 10 cm или ребреста инка;
- 5) порцеланско канче за жарене.

Реагенси:

- 1) разредена сулфурна киселина што содржи 1,25 g H₂SO₄ во 100 ml;
  - 2) раствор на калиумов хидроксид што содржи 1,25 g KOH во 100 ml. Не смее да содржи карбонат.
- Концентрацијата на овие раствори треба да се контролира со титрација. (Наместо растворот под 1 и 2 може да се употреби 5%-тен раствор, контролиран со титрација, од кој при работата се разредуваат 50 ml со 150 ml вода);
- 3) 95%-тен етанол;
  - 4) етер.

Постапка

Околу 3 g ($\pm 0,001$) иситнета мостра (мораат да минуваат низ сито со дупчиња во пречник од 1 mm) ќе се стават во чаша од 600 ml, на која е обележена ознака за 200 ml. Ќе се додадат 200 ml 1,25%-тна сулфурна киселина (или 50 ml 5%-тна сулфурна киселина и 150 ml вода) и со почесто мешање со стаклено стапче ќе се загрејат до вриење. При благо и непрестано вриење се одржуваат 30 минути. За време на вриењето се надоместува испарената вода, за волуменот на течноста да остане непроменет. За време на вриењето треба да се води сметка на сидовите да не се задржуваат делчиња супстанција, кои на тој начин го избегнуваат дејството на сулфурната киселина (односно при второ варење дејството на базата).

По 30 минути варење мострата веднаш се филтрира преку Büchner-овата инка или преку ребреста инка со платно или со филтер-хартија за слузави течности. Се измива со врука вода до неутрална реакција на лакмус. Остатокот од филтерот се измива со помош на шприц со 1,25%-тна база назад во чашата (или со вода на која дополнително ќе ѝ се додадат 50 ml 5%-тен раствор на калиумова база) така што конечниот волумен пак да биде точно 200 ml. Со повремено мешање повторно се вари 30 минути. По тоа уште вруко се филтрира пак преку филтер (за слузави течности) или платно, и со врука вода се исплакнува до неутрална реакција. Потоа со вода (со помош на шприц) талогот се пренесува односно се филтрира низ исушената и во саденце за сушење одмерена филтер-хартија (Ø 7—10 cm спрема инката). Остатокот на филтерот се измива три пати со 95%-тен етанол и двапати со етер, и на температура од 110°C се суши до константната тежина (1 до 2 часа) и се мери. Одмерениот филтер со остатокот се изгорува во претходно изжарено и измерено порцеланско канче и добиениот резултат ги дава суровите влакна без пепел.

Разликата во тежината го дава суровото влакно без пепел.

Пресметување

$$\text{Количина на сурови влакна во \%} = \frac{b \cdot 100}{a}$$

каде што е:

a = одмерена количина на брашно

b = сурови влакна по одбивање на пепелот и тежината на филтерот (т. е. на загубата на тежината по изгорувањето)

Прецизност на определувањето

Најголемите отстапувања помеѓу две паралелни определувања не смеат да изнесуваат повеќе од 0,05% од количината на суровите влакна. Во противно постапката мора да се повтори.

Забелешка:

Ако суровите влакна се определуваат во лебот и сл, одмерената количина на лебот мора да се на топи најпрвин со ацетон, при што лебот наполно ќе се распадне, потоа ќе се додаде сулфурна киселина, и понатаму се постапува на опишаниот начин.

При поголема количина на маст испитуваната мостра треба претходно да се изматка со петрол-етер за да се отстрани најголемиот дел на содржината на маст.

6. Определување на малтозниот број

Прибор:

- 1) одмерна тиквичка од 200 ml;
- 2) одмерен цилиндар од 100 ml;
- 3) пипети од 10, 20, 25 и 50 ml;
- 4) инка Ø 8 до 10 cm;
- 5) тиквичка според Erlenmeyer од 200 ml и 50 ml;
- 6) канче за филтрирање (Jena G₄ или слично);
- 7) шише-шмукалка;
- 8) набрчкан филтер S. i S. бр. 602 h Ø 15 cm;
- 9) термостат.

Реагенси:

1) Раствор за бистрење:

- a) раствор според Carrez I: 150 g калиумов фероцијанид во 1 литар воден раствор;
- b) раствор според Carrez II: 300 g цинков сулфат во 1 литар воден раствор;

- 2) концентрирана сулфурна киселина ($d = 1,84$);
- 3) раствор според Fehling I: 34,6 g бакар-сулфат (CuSO₄ · 5H₂O) ќе се растворот во вода во одмерна тиквичка од 500 ml и ќе се дополнат со вода до ознаката;
- 4) раствор според Fehling II: 173 g Seignette-ова сол (калиумов-натриумов тартарат) и 50 g натриумов хидроксид ќе се растворот во вода и кога ќе се изладат ќе се дополнат со вода во одмерна тиквичка од 500 ml;
- 5) раствор на амониум ферисулфат: 100 g NH₄Fe(SO₄) · 12H₂O ќе се растворот во одмерна тиквичка од еден литар во 400 ml вода, ќе се додадат 50 ml концентрирана сулфурна киселина и откако ќе се изладат ќе се дополнат со вода до 1000 ml;
- 6) 0,1 n раствор на калиумов перманганат.

Постапка:

20 g брашно односно ситно измелено жито иситнето така што најмалку 90% од мострата да минуваат низ сито со отвори во големина од 1 mm од просечната мостра ќе се одмерат и ќе се испат во одмерна тиквичка од 200 ml.

Тиквичката со брашното ќе се стави во термостат во кој се одржува температура од 27°C. Кога брашното ќе се загрее на таа температура, во тиквичката ќе се долеат 100 ml дестилирана вода загреана на 27°C, па сето тоа ќе се изматка во еднолична суспензија. Суспензијата потоа стои во термостатот еден час на температура од 27°C. За тоа време секои 15 минути суспензијата добро се проматкува. По тоа ќе се додадат осум капки концентрирана сулфурна киселина заради инактивирање на дијастазата, а за таложене на белтачините и слузните материи ќе се додадат едноподруго по 10 ml раствор според Carrez I и Carrez II, а по секое додавање суспензијата добро се проматкува. Тиквичката ќе се дополни со дестилирана вода до ознаката,

силно ќе се проматка и се филтрира низ набрчкана филтер-хартија. Првиот дел на филтратот ќе се врати назад на филтерот. Филтратот мора да биде наполно бистар.

Определувањето на шеќерот се врши според Bertrand-овата метода. На 25 ml филтрат во тиквичката според Erlenmeyer од 200 ml ќе се додадат 10 ml дестилирана вода, а по тоа 20 ml Fehling-ов раствор I и 20 ml Fehling-ов раствор II.

Erlenmeyer-овата тиквичка ќе се постави на азбестна мрежа, ќе се покрие со стаклена крушка и ќе се загрее брзо до вриење. Ќе се остави да врие умерено 4 минути, а потоа ќе се симне од пламенот. Црвениот талог на бакар оксидулот брзо ќе се стаи. Течноста над него треба да биде сино обоена поради вишокот на бакар-сулфатот. Во спротивен случај определувањето мора да се повтори со помала количина филтриран брашнен екстракт, кој со додавање на дестилирана вода ќе се дополни на волумен од 25 ml. Се филтрира низ канче за филтрирање, што е поставено на шише-шмукало.

Најпрвин течноста над талогот се декантира во филтер-канчето, па на талогот веднаш ќе се додаде дестилирана вода, ќе се остави да се стаи, повторно се декантира и сето ќе се повтори неколку пати додека не се отстрани наполно бакар-сулфатот.

При оваа постапка бакар оксидулот мора да биде постојано прекриен со вода за исплакување, бидејќи инаку во допир со воздухот би оксидирал. Треба да се внимава што помалку талог да втаса во канчето за филтрирање. Тогаш шишето-шмукало ќе се исчисти, а талогот на бакар оксидул ќе се раствори во Erlenmeyer-овата тиквичка со 50 ml раствор на амониум фери-сулфат. Зелено обоениот раствор од Erlenmeyer-овата тиквичка полека низ филтер-канчето се филтрира во измиено шише-шмукало, при што и најнезначителната количина на бакар-оксидул, што се наоѓа во канчето, преминува во растворот. Наведената количина раствор на амониум фери-сулфат најчесто е доволна за целосно растворање на талогот. Ако тоа не е случај, треба дополнително да се додадат неколку ml раствор на амониум фери-сулфат. Erlenmeyer-овата тиквичка неколку пати ќе се измие со вруќа дестилирана вода. Водата од исплакувањето секој пат се филтрира низ стаклено канче, па и канчето се измива со дестилирана вода при постојано отшмукување. Кога течноста во целост преминала во шишето-шмукало, зелено обоениот раствор се титрира со 0,1 n-раствор на калиумов перманганат, сè додека растворот не прими слабо розова боја.

Определување на примарно содржана малтоза

20 g брашно ќе се разматат во одмерна тиквичка од 200 ml со 100 ml дестилирана вода, која има температура од 20 °C. Веднаш ќе се додадат осум капки концентрирана сулфурна киселина за да се инактивира дијастазата, и ќе се маткаат за да добие еднолична суспензија. По еден час ќе се додадат едноподруго по 10 ml раствор според Carrez I и Carrez II и секој пат ќе се проматкаат. Тиквичката ќе се наполни со дестилирана вода до ознаката и ќе се филтрира. Определувањето на шеќерот се врши на начинот опишан во претходниот став.

Пресметување

а) Пресметување на целокупниот шеќер како малтоза

ml 0,1 n раствор на калиумов перманганат му одговара на 6,36 mg бакар. Од потребната количина на перманганат ќе се пресмета количината на бакар, а од оваа според таблицата на E. Wein ќе се пресмета припаѓачката количина на малтоза. При употребата на 25 ml филтрат ќе се пресмета содржината на малтоза во проценти со множење на најдената количина малтоза во mg со 0,04. Разликата при паралелните определувања не смее да биде поголема од 0,1% малтоза.

б) Примарно содржан шеќер: како малтоза

Пресметувањето се врши како под „а“. Количината на примарно содржана малтоза се дава со една децимала.

в) Малтозен број

Малтозен број се пресметува од разликата (а — б) на добиените проценти за содржината на малтоза под а) и б). Малтозниот број се дава како процент на малтозата со една децимала.

Прецизност на определувањето

Најголемото отстапување помеѓу две паралелни определувања не смее да надминува 0,1% малтоза. Во противен случај постапката треба да се повтори.

Таблица за пресметување на малтозата според Wein

Бакар mg	Малтоза mg	Бакар mg	Малтоза mg	Бакар mg	Малтоза mg
1	0,8	31	26,1	61	52,2
2	1,7	32	27,0	62	53,1
3	2,5	33	27,9	63	53,9
4	3,4	34	28,7	64	54,8
5	4,2	35	29,6	65	55,7
6	5,0	36	30,5	66	56,6
7	5,9	37	31,3	67	57,4
8	6,7	38	32,2	68	58,3
9	7,6	39	33,1	69	59,2
10	8,4	40	33,9	70	60,1
11	9,2	41	34,8	71	61,1
12	10,1	42	35,7	72	61,8
13	10,9	43	36,5	73	62,7
14	11,7	44	37,4	74	63,6
15	12,6	45	38,3	75	64,5
16	13,5	46	39,1	76	65,4
17	14,3	47	40,0	77	66,2
18	15,2	48	40,9	78	67,1
19	16,0	49	41,8	79	68,0
20	16,8	50	42,6	80	68,9
21	17,7	51	43,5	81	69,7
22	18,5	52	44,4	82	70,6
23	19,4	53	45,2	83	71,5
24	20,2	54	46,1	84	72,4
25	21,1	55	47,0	85	73,2
26	21,9	56	47,8	86	74,1
27	22,8	57	48,7	87	75,0
28	23,6	58	49,6	88	75,9
29	24,5	59	50,4	89	76,8
30	25,3	60	51,3	90	77,7

7. Определување на маста

Прибор:

- 1) чаша од 400 до 600 ml со соодветно сатно стакло;
- 2) цилиндар градуиран од 100 ml;
- 3) инка Ø 10 cm;
- 4) апарат според Soxhlet со тиквичка од 250 ml;
- 5) филтер-хартија Ø 20 до 25 cm.

Реагенси:

- 1) концентрирана хлороводородна киселина (d = 1,19);
- 2) петрол-етер (точка на вриење до 60°C);
- 3) морска пена.

Постапка

Во чаша од 400 до 600 ml ке се изменаат околу 20 g (± 0.01 g) мостра со 100 ml студена врда и 60 ml концентрирана хлороводородна киселина и неколку нарченца морска пена, па ке се грејат четврт час на врела водена бања. Потоа на азбестна мрежа со директно греење и мешање со стапче ке се заварат до вриење, ке се покријат со сатно стакло, па ке се варат околу 20 минути, додека белтачините наполно не се растворат. Ке се долее уште малку врука вода со која ке се измие сатното стакло, па веднаш ке се филтрира низ влажна набрчкана филтер-хартија $\varnothing$ 20 до 25 cm. Чашата и филтерот добро ке се измијат со вода, филтерот ке се собере, ке се исуши во сушница на сатно стакло, со подложена чиста филтер-хартија, а по тоа ке се екстрахира со петрол-етер еден час според Soxhlet кај брашното, а кај житата, лебот и тестенините — три часа.

Петрол-етерот ке испари, а тиквичката со остатокот ке се суши еден час на температура од 100°C и ке се одмери.

Пресметување

$$\text{Количината на маст во \%} = \frac{a}{b} \cdot 100$$

каде што е:

a = тежина на одмерената маст

b = одмерена количина на мостра

8. Определување на количината на влажно лепило

Рачно исплакнување на лепило

Прибор:

- 1) порцеланско саденце $\varnothing$ 8 до 10 cm (по можност од внатрешната страна темно обоено);
- 2) стаклено подебело стапче или пистил;
- 3) чашка од 100 ml;
- 4) сито (мелничка свила 52)
- 5) две матирани стаклени плочи од дебело стакло во големина горе-долу 10 X 15 cm;
- 6) рачна вага (± 0.01 g).

Реагенси: 2%-тен раствор на кујнска сол.

Постапка

10 g (± 0.1 g) брашно или пченичен прекруп ке се замесат со потребна количина вода (5 до 6 ml) или со 2%-тен раствор на кујнска сол, така што тестото да остане меко но повеќе да не се лепи. Брашното ке се замеси во порцеланско саденце со порцелански пистил или со стаклено стапче. Кога е тестото добро замесено, се оформува во кугла, со која ке се соберат остатоците на тестото од ѕидовите на саденцето и евентуално од прстите, се вади од саденцето и една минута со прстите или со дланката добро се измесува на стаклената плоча за да стане хомогено. Потоа веднаш се измива со 2%-тен раствор на кујнска сол, со температура од 18°C (водата не смее да содржи хлор, а ако е хлорирана мора да се провари). Се врши исплакнување над сито за да можат евентуално откинатите делчиња лепило да се соберат. Исплакнувањето се врши така што тестото се става на левата дланка, а со навлажени прсти од десната рака внимателно се гмечи, меси, и врти, без интензивно (непотребно) гмечење, под сосем танок млаз вода, додека не почне да истекува бистра вода. Завршетокот на исплакнувањето се утврдува така што кратко време се исплакнува над чашката додека не се види дали е водата бистра. Лепилото исплакнувано во 2%-тен раствор на кујнска сол се исплакнува уште една до две минути под текушта вода, за да се отстрани натриумовиот хлорид. При исплакнувањето треба да се настојува времето и начинот на исплакнувањето да бидат секогаш исти. За едно исплакнување на лепило од 10 g брашно потребно е 10 до 20 минути и 1 до 2 литра раствор на кујнска сол. Кога лепилото е измено, ке

се истисне најголемиот дел од излишната вода меѓу дланките, потоа лепилото ке се подели на три до четири дела, ке се притисне и ке се извала меѓу двете стаклени матирани плочи, за да се отстрани сета неврзана вода (мерењата извршени еднопо едно не смеат да покажуваат разлика поголема од 50 mg). Потоа лепилото ке се собере во кугла и ке се измери (точност на мерењето ± 0.01 g) на тарирано парче хартија, па ке се пресмета процентот на влажно-то лепило.

Забелешка

Не се препорачува тестото да се замеси во количина поголема од 20 g брашно или прекруп, бидејќи исплакнувањето трае премногу долго а резултатот кој при тоа ке се добие не е попрецизен.

Тестото од добри пченици може пред исплакнувањето да отстои половина до еден час без неповолно влијание врз особините и количината на лепилото. Тестото од слаби пченици треба да се исплакнува веднаш, бидејќи стоењето неповолно влијае врз особините на лепилото, а и количината се намалува. Од друга страна исплакнувањето по чекање дава увид во подобар или лош квалитет на брашното.

Исплакнувањето со преладеи или претопои раствор на кујнска сол ја намалува количината на лепилото и ги менува неговите особини.

Се препорачува на 10 литри раствор NaCl да се додадат и 4,6 g KH_2PO_4 и 5,4 g Na_2HPO_4 , за pH на растворот да биде 6,8 кој е најпогоден за исплакнување на лепилото.

9. Определување степенот на киселоста во житото и брашното**Прибор:**

- 1) чаша од 100 ml;
- 2) пипета од 50 ml;
- 3) инка $\varnothing$ 10 cm;
- 4) сатно стакло;
- 5) две тиквички според Erlenmeyer од 100 ml;
- 6) пипета од 25 ml;
- 7) филтер-хартија S. i. S. бр. 508 $\varnothing$ 15 cm или слично;
- 8) бирета од 25 ml.

Реагенси:

- 1) 0,1 n-раствор на натријумов хидроксид;
- 2) 3%-тен етанолен раствор на фенолфталеин;
- 3) 67-vol. %-тен етанол, неутрализиран сирема фенолфталеин [d = 0,893/20°(4°)].

Постапка

10 g брашно (или прекруп) со големина на честичите што минуваат низ сито со отвори од 1 mm големина ке се изменаат во чаша од 100 ml со 50 ml 67%-тен етанол на температура од 20°C и во текот на 5 минути содржината на чашата почесто ке се промеша. По тоа се филтрира преку набрчкан филтер од таква големина што сета суспензија одеднаш да се налее. За време на екстракцијата, како и за време на филтрирањето, се држи покриено со сатно стакло за со испарувањето на етанолот да не се менува неговата концентрација. 25 ml со пипета измерен филтрат се филтрираат во тиквичка според Erlenmeyer (од 100 ml) и во таа тиквичка филтратот се титрира со додаток од три капки 3%-тен етанолен раствор на фенолфталеин, со 0,1 n NaOH, којшто се пушта капка по капка до јасно изразена црвеникава боја.

Непосредно пред да мине во црвеникава боја екстрактот ке прими жолтозеленикава боја, која е особено изразена кај темни брашна, што може да го отежне забележувањето на точното преминување на бојата. Оваа боја произлегува од една материја — со особини на индикатор — која се наоѓа во лушпата на зрното и која според степенот на мелењето во поголема или помала количина преминува во брашното, а не може пред филтрирањето да се отстрани.

Пресметување

Степен на киселост = 2a

a = број на потрошените ml 0,1 n NaOH

Прецизност на определувањето

Дозволените отстапувања помеѓу две паралелни определувања можат кај резултатот до 3° киселост да изнесуваат најмногу 0,2, а над 3° киселост — до 0,3 од најдениот степен на киселост.

10. Докажување на пченкарно брашно**Докажување**

Примесите на пченкарно брашно се докажуваат со присуство на зеинот, типичен протеин на пченка, кој дава биурет — реакција (виолетовосино обојување со бакар-сулфат и база) и кој се раствора во врук амилен алкохол, за разлика од другите во етанол топливи белтачини, од кои на тој начин може да се одвои.

1. 20 g брашно со 50 ml 96%-тен етанол се грејат на водена бања на температура од 75°C, со често мешање. 10 ml филтрат ќе се промешаат со 2 ml n-раствор на натриумов хидроксид и 10 капки на 2%-тен раствор на бакар-сулфат. Ако смесата содржи барем 5% пченкарно брашно, се појавува виолетова боја.

2. 10 g брашно се варат 15 минути со 25 ml изоамилен алкохол и потоа уште вруко брзо се филтрираат. Филтратот уште во присуство на 1% пченкарно брашно при изладувањето ќе се замати поради наталожениот зеин.

Определување

Количината на пченкарното брашно може да се утврди според количината на зеинот, кој се определува фотометриски со биурет-реакција.

Прибор:

- 1) фотоколориметар;
- 2) тиквички од 100 и 50 ml;
- 3) инка Ø 8 до 10 cm;
- 4) одмерна тиквичка од 50 ml;
- 5) филтер-хартија (S. i S. 602 или слично);
- 6) пипета од 10 ml;
- 7) пипети градуирани од 1 и 5 ml;
- 8) сатно стакло.

Реагенси:

- 1) 96%-тен етанол;
- 2) n-раствор на натриумов хидроксид;
- 3) 5%-тен раствор на бакар-сулфат;
- 4) активен јаглен.

Постапка

15 g брашно во тиквичка од 100 ml покриена со сатно стакло се екстрахираат еден час со 75 ml етанол во водена бања на температура од 75°C со почесто мешање. По тоа ќе се остават да стојат уште еден час. Потоа уште еднаш ќе се промешаат, па одеднаш, по можност наполно, ќе се налијат на тврд филтер (на пр. S. i S. бр. 602). Првите неколку капки филтрат ќе се вратат на филтерот. На 10 ml филтрат, кој мора да биде наполно бистар, ќе се додадат (во мала тиквичка од 50 ml) 4 ml n-раствор на натриумов хидроксид и 0,8 ml раствор на бакар-сулфат, ќе се промешаат и повторно ќе се загреват 15 минути на водена бања на температура од 75°C, ќе се додадат 0,5 g пулверизиран активен јаглен. Ќе се промешаат, ќе се филтрираат низ набрчкан филтер во одмерна тиквичка од 50 ml и ќе се дополнат со вода до ознаката. Филтратите се бистри, кај чисто

пченкарно брашно темновиолетови, а кај пченични брашна светло жолтозелени. Интензитетот на сино-виолетовата боја на филтратот е пропорционален на количината на зеинот и се определува со фотоколориметри, а од баждарната крива линија се прочитува количината на пченкарното брашно. Баждарната крива линија ќе се направи на вообичаен начин со 0,20, 0,40 итн. до 100% пченкарно брашно во смеса со пченично. Со наведените смеси се постапува како кај опишаната постапка.

Бидејќи количината на зеин во пченката варира, резултатите се приближни освен ако се располага со исто пченкарно брашно што е замесено со мострата па со него се извршат паралелни определувања.

Оваа метода може да се употреби за жолта пченка и за бела пченка. Во брашното може да се докаже 0,5%, а во лебот дури 5% додадено пченкарно брашно.

Забелешка

Со стојење од еден час по греењето и со филтрирање низ тврд филтер, се отстрануваат — веројатно — некои растворени белтачини на пченица, што даваат слаба биурет-реакција. Со активен јаглен се отстранува криптоксантиот, кој ја попречува биурет-реакцијата.

11. Докажување на соино брашно**Квалитативно**

Сојата содржи специфичен фермент уреаза, која што ја нема ниту во житата ниту во другите легуминози. Присутноста на уреазата се докажува со разградување на уреата (мочовината) на амонијак. 1 g брашно со 5 ml 2%-тен раствор на уреа се хомогенизира во епрувета во еднолична суспензија и по додавање неколку капки неутрален 1%-тен етанол раствор на фенолфталеин се става во термостат на температура од 37 до 40°C. Ако по еден час се појави црвена боја од настанатиот амонијак, докажано е присуството на соино брашно.

Микроскопски

Микроскопски препарат на брашно се третира со воден раствор на јод. Алеуронските клетки на пченица се обојуваат сино, додека алеуронските клетки на соја се обојуваат жолто или јантар-жолто.

12. Утврдување на заразеноста на житната маса со инсекти и молци

Се зема 0,5 до 1 kg мостра и се држи 5 минути во топла вода за да се смекнат зрната, бидејќи тогаш подобро се обојуваат. По тоа, зрната се просушуваат на обична хартија за да се стават во подготвениот раствор на фуксин. Растворот се приготвува така што 50 cm студена оцетна киселина се стават во 950 cm³ обична вода со додавање половина грам кисел фуксин. Во тој раствор зрната на смеат да се држат подолго од 5 минути, бидејќи ќе се обои целата нивна површина, па не би можеле да се разликуваат местата на кои житниот црв ги положил јајцата. Кога зрната на пченица ќе се извадат од растворот, малку ќе се промијат во обична вода и на нив веднаш можат да се најдат темноцрвено бојсани места на кои се положени јајца. Посветло обоените места покажуваат механички оштетувања. Според бројот на зрната со темни места, може да се утврди приближниот интензитет на нападот, кој што се изразува во проценти. Употребената боја може да се користи повеќе пати, сè додека не се замати.

13. Утврдување на присуството на клрежи (Asarinae) во пченицата

Се зема просечна мостра на пченица од 1 kg, се просева низ жичено сито со отвори низ кои, освен пченичните зрна, пропаѓаат и сите други примеси што ги содржи мострата. Просевањето се врши над

темна хартија на која со голо око или, уште подобро, со лупа можат да се уочат ситни белузлави крлежи. Ако е особено студено, мострите мораат да се внесат во топли простории и во нив да се држат извесно време па дури по тоа да се просеваат. Заразеноста се изразува со бројот на крлежи на 100 грама пченица.

14. Утврдување на заразеноста со полски тавтабити

Процентот на заразена пченица со полски тавтабити се определува со поединечен преглед на секое зрно во мостра од 10 g (250 до 300 зрна). Се зема три пати по 10 g пченица.

Прегледот се врши со помош на електрична светилка од 40 вати. Најдобри се млечните светилки, прицврстени за дрвена подлога. Преку светилката се става метален цилиндар чиј пречник е нешто поголем од нормалниот Петриев сад, и одозгора се покрива со бела хартија. На цилиндарот се поставува Петриев сад со 10 g пченица, и по тоа со лупа се набљудуваат осветлените зрна. Здравите зрна, осветлени одоздола со светилката, се провидни, само 'ртулецот е темен. Зрната повредени од полска тавтабита, освен темна дамка на 'ртулецот, имаат и места на кои белчачината на ендоспермите е оштетена од протеолитички ензими, што тавтабитата ги лачи со плунката при боцнувањето. Заразеноста се изразува во проценти на масата на мострата.

15. Определување на „filth“

Во поново време многу се полага на чистотата на прехранбените продукти во поглед на примесите од органско потекло, за кои е прифатен интернационалниот збор: „filth“ (филс). Под тој поим се подразбираат: инсекти и делови од инсекти, нивни јајца и екскременти, како и влакна и екскременти на глодачи.

Определувањето на „филсот“ се заснова врз хидролизата на состојките на прехранбениот продукт, било ензиматски со панкреатин било хемиски. Во секој случај третирањето на прехранбените продукти треба да биде такво што деловите на „филсот“ да остануваат сочувани и што помалку да се изменат, за да можат дополнително со микроскопски преглед да се распознаат.

Определувањето се врши најчесто по хемиската хидролиза, и тоа со киселини. Алкалии не се погодни, зашто од нив се разградуваат на пример влакната на глодачи, додека „филсот“ и суровите влакна остануваат неразорени. Во нерастворениот остаток — особено ако се сочувани карактеристични делови — не е тешко да се разликуваат.

Прибор:

- 1) чаши од 400 и 200 ml;
- 2) сатни стакла;
- 3) инка за одвојување од 1000 ml (2 парчиња);
- 4) стаклена нуча $\varnothing$ 8 cm;
- 5) две стаклени плочи 9×12 cm, од кои едната мора да има милиметарска мрежичка нагрена со флуороводородна киселина, со јасно означени центиметарски квадрати;
- 6) цилиндар за мерење од 20 ml;
- 7) филтер-хартија (сина лента, S. и S. или слично).

Реагенси:

- 1) 0,5 n-раствор за хлороводородна киселина;
- 2) парафинско масло;
- 3) петрол-етер;
- 4) 56%-тен етанол.

Постапка

Во чаша од 400 ml ќе се прелеат 50 g брашно со 200 ml врел 0,5 n-раствор на хлороводородна киселина и ќе се промешаат со стаклено стапче за да се добие хомогена смеса без груткиња. Се варат на слаб пламен 30 минути покриено со сатно стакло.

Кога растворот ќе се излади, ќе се прелее во инка за одвојување од 1000 ml, чашата добро ќе се измие со водата што му е додадена на првобитниот раствор и ќе се долее вода до горедолу 600 ml. Ќе се додадат 20 ml парафинско масло и добро ќе се промешаат неколку пати. Парафинското масло ќе ги натопи деловите на „филсот“, поради што тие се дигаат и собираат на граничната површина на водата и парафинското масло. По 30 минути ќе се испушти водениот раствор во друга исто така голема инка за одвојување и повторно ќе се промеша со 20 ml парафинско масло, ќе се остави 30 минути да се одвојат слоевите па по тоа водениот дел ќе се испушти додека не остане во височина од неколку милилитри. Парафинското масло во обеите инки ќе се измие со вода што ќе се испушти. Плакнењето со вода ќе се повтори уште еднаш, но со додаток од 50 ml петрол-етер. По стајувањето водениот слој пак ќе се испушти за неколку милилитри, а петрол-етерскиот раствор се филтрира преку стаклена нуча во пречник 80 mm, во која е ставена филтер-хартија во пречник 90 mm („сина лента“, Schleicher и Schüll). Филтер-хартијата се наместува во нучата така што работ на филтер-хартијата добро да прилегне на нејзиниот ѕид и што течноста да не може да минува помеѓу стаклото и хартијата. Најпрвин се филтрира течноста од втората инка за одвојување, а по тоа од првата. Инките се измиваат најпрвин двапати со вода, а потоа еднаш со 96%-тен етанол. Нерастворените остатоци од инката мораат да бидат наполно пренесени на филтерот. Филтер-хартијата се вади и помеѓу две сатни стакла се суши еден час на температура од 105°C. Потоа рамномерно се натопува со неколку капки парафинско масло, со што се постига подобра провидност. Натопената филтер-хартија се става помеѓу две стаклени плочи 9×12 cm. Стаклените плочи се залекуваат со восок или со леплива хартија, за да се попречи меѓусебното помрдување. Се микроскопира при зголемување од 60 до 70 пати.

Посебно се дава бројот на деловите на инсекти, а посебно бројот на влакната на глодачи. Кај глодачите при лижењето на крзното втасуваат влакна во цревата и се излучуваат со изметот (20 mg измет содржат околу 100 влакна. Изметот на глодачи не може со вообичаените мелнички методи на чистење на пченицата наполно да се отстрани, бидејќи често има иста големина како зрното, па се сомелува во брашно. Влакната од изметот не се подолги од 0,8 mm. Ако се најдени подолги влакна, тие произлегуваат од крзна на глодачи што се провлекувале низ брашното по мелењето. Во брашното ретко се наоѓаат цели делови на органи од инсекти, бидејќи и тие се сомелени, туку се наоѓаат само делови на цврст оклоп, глава, пипала, нозе, крила итн. Безбојните молци и јајца на инсекти во цела состојба лесно се разликуваат, но тешко во форма на фрагменти. Ларвите исто така се безбојни, но лесно се познаваат по задните обоени делови на телото. Деловите на инсекти особено во брашното тешко се разликуваат од деловите на лушпата на житата што се еднакво обоени.

За разликување на делови на инсекти од делови на жита можат да послужат следните податоци:

- 1) деловите на инсекти се во жолтикава, маслинеста и темнокостенлива или црвенкостенлива боја, со рожнато-прозирен изглед, додека целулозните делови на житата се непрозирни;
- 2) работ на деловите на инсекти е секогаш мазен, често со фини влакненца. Работ на целулозните делови на житата е влакнав;
- 3) карактеристично задебелени видови на клетките нема кај инсектите;
- 4) деловите на инсекти можат често да се распознаат по тркалезните отвори за дишење — трахеи;
- 5) за инсектите се карактеристични сегментирани делчиња на пр. делчиња на искршени пипала и нозе.

Изразување на резултатот

При рутинска анализа се дава обично само бројот на деловите на „Филсот“ и бројот на влакната на глодачи најдени во 100 g брашно.

II. ИСПИТУВАЊЕ НА ЛЕБОТ И ПЕЧИВОТО

1. Определување на количината на вода во лебот и во слични производи

Количината на вода во лебот се определува во самата средина на лебот или во целиот леб (средината плус корката), додека количината на водата во самата корка обично не е од значење.

Според тоа, зависно од видот на испитувањето, приготвувањето на мострата за анализа е различно. За да се добие исправна просечна хомогена мостра, производот (ако содржи многу вода) мора претходно да се исуши за да може да се пулверизира.

Приготвување мостра

Лебот ќе се одмери ($\pm 0,01$ g), а потоа ќе се изреже на тенки филии, дебели 1 до 1,5 cm. кои се сушат на воздух или на температура од 40 до 50°C. Сушењето и режењето мора да се врши без загуби така што да може да се пулверизира. Повторно се одмерува, за да може да се пресмета количината на вода во вака претходно исушената мостра. Потоа исушената мостра се комелува — без загуби — така што да минува низ сито со дупчиња големи 1 mm.

Ако се во прашање големи парчиња леб од над 1/2 kg, тогаш со остар нож ќе се преполови лебот или ќе се исече на 4 еднакви делови, па ќе се земе една половина или две спротивни четвртинки, со кои понатаму се постапува на опишаниот начин. Сувото печиво, лексими и сл., не треба претходно да се сушат. Потребната количина на мостра изнесува 100 до 200 g.

Постапка

Ќе се одмерат 3 до 5 g ($\pm 0,01$ g) претходно исушена, иситнета и промешана мостра во тарирано, исушено алуминиумско саденце и се сушат еден и пол час на температура од 130°C, па по ладење во ексикатор ќе се одмери мострата. Потоа повторно под истите услови се суши уште половина час заради контрола. По потреба сушењето уште се продолжува до константната тежина или пак преку ноќ се суши на температура од 105°C.

Ако е потребно да се определи само количината на водата во средината на лебот, тогаш корката ќе се издупи, а со средината се постапува на истиот начин. Мостра од средината може да се земе и на тој начин што со дупчење на лебот со метален цилиндар во пречник 3 до 4 cm ќе се извадат неколку мостри, од кои ќе се отстранат горната и долната корка, а натаму се обработува на наведениот начин.

Во извештајот за извршената анализа треба секогаш да се наведе дали резултатите се однесуваат само на средината на лебот или на целиот леб.

Во сè друго треба да се придржуваме кон условите предвидени за методата на определувањето на водата во брашното.

Ако количината на водата во лебот не може да се определи веднаш по приемот на мострата за анализа, треба во секој случај веднаш да се определи неговата тежина, а по тоа повторно да се измери пред анализата. Од обега тежини на лебот, како и од тежината односно количината на водата, при конечното сушење се пресметува количината на водата во свежиот леб.

Количината на водата во лебот = $V = V_1 + V_2 + V_3$, каде што е:

V = вкупна количина на водата во производот (лебот) изразена во процент

$V_{1,2,3}$ = количина на водата определена во одделни фази на работа, изразена во процент во однос на производот во појдовна состојба

$$V_1 = \frac{p_1 - p_2}{p_1} 100, \text{ каде што е:}$$

V_1 = загуба на водата настаната со исушување од моментот на приемот или земањето на мострата до почетокот на анализата

p_1 = појдовна тежина на производот (лебот)

p_2 = тежина на производот пред почетокот на испитувањето

$$V_2 = \frac{p_3 - p_4}{p^3} (100 - V_1), \text{ каде што е:}$$

V_2 = загуба во тежина по сушењето на температура од 40 до 50°C, изразена во процент во однос на производот во појдовна состојба

p_3 = тежина на целиот, половината или четвртината од производот (лебот) што е мерен за сушење на температура од 40 до 50°C

p_4 = тежина на исушената мостра (на напред наведената температура) пред иситнувањето

$$V_3 = \frac{p^5 - p^6}{p^5} (100 - V_1 - V_2), \text{ каде што е:}$$

V_3 = просечна вредност во тежина — две паралелни испитувања — при конечното аналитичко определување, изразена во процент во однос на производот во појдовна состојба

p^5 = тежина на иситнета грубо сушена мостра

p^6 = тежина на мострата по конечното сушење.

2. Определување на количината на белтачини во лебот

Количината на белтачини се определува од 1,5 до 2 g ($\pm 0,001$ g) промешана, на воздух сушена материја или од 5 g добро промешана мостра на свеж леб. Со оглед на тоа дека во така мала количина свеж леб е тешко да се постигне онаков однос на корката и средината каков што е во целиот леб, подобро е да се земе за испитување на воздух сушена материја (в. определување на водата во лебот). Одмерената супстанција ќе се стави во Kjeldahl-овата тиквичка од 750 ml, ќе се додадат 25 ml концентрирана сулфурна киселина, една капка жива (или 10 g калиумов сулфат), и натаму се постапува на начинот опишан кај определувањето на количината на белтачини во брашното.

3. Определување на количината на маст во лебот

Количината на маст во лебот се определува по разорување со киселина според методата на Weibull и Stoldt, на начинот опишан кај определувањето на маст во брашното.

Се земаат за испитување 20 g на воздух сушена материја, се вараат со хлороводородна киселина 20 минути, а се екстрахираат 3 часа. На овој начин — со разградување со киселина — добиената маст не смее да се употреби за определување на киселинскиот број и рефракцијата. За таа цел може да се употреби маст добиена со директна екстракција со етер или со смеса на етанол и бензен (1 : 1).

4. Пресметување на количината на млеко од количината на лактоза во лебот и печивото

Определување на лактоза

Прибор:

- 1) автоклав;
- 2) центрифуга;
- 3) термостат;
- 4) тријалник со толчник $\varnothing$ околу 8 cm;
- 5) одмерни тиквички од 500 и 50 ml;
- 6) инка $\varnothing$ околу 6 до 8 cm;
- 7) Erlenmeyer-ови тиквички од 200 ml, 300 до 500 ml;
- 8) пипети од 100 и 25 ml;
- 9) пипета градуирана од 5 ml;
- 10) прибор за определување на шеќер според Fehling (в. кај определување на малтозниот број);
- 11) цилиндри за мерење од 100 ml (2 парчиња).

Реагенси:

1) 1 до 2 g пептон (на пр. „Witte“ или сличен квалитет) и 2 g NaCl ќе се растворат во 100 ml вода и ќе се стерилизираат 20 минути во автоклав на температура од 115°C;

2) пекарски квасец: 25 g свеж пекарски квасец ќе се измијат пет пати со по 100 ml вода и ќе се центрифугираат по секое миење.

Водата добиена при последното исплакнување мора да биде наполно бистра. Измиениот квасец потоа се хомогенизира со 100 ml вода и се чува на температура до 4°C. Суспензијата на квасец може да се употреби најдолго 24 часа по приготвувањето;

3) раствори според Fehling I и Fehling II (в. определување на малтозниот број).

Постапка

25 g средина од леб или печиво, на која претходно ѝ се определила количината на водата, се хомогенизираат со малку вода во тријалник, потоа со исплакнување со вода (вкупно 250 ml) се пренесуваат во одмерна тиквичка од 500 ml, се маткаат неколку минути, се дополнуваат со вода до ознаката, се промешуваат и се оставаат да стојат неколку часа на собна температура. Течноста над талогот потоа се декантира на филтер, 100 ml бистар филтрат се отпипетираат во Erlenmeyer-овата тиквичка од 200 ml, се додаваат 5 ml пептонски раствор, неколку парчиња порцелан, се загреваат внимателно до вриење, се упаруваат на 10 до 15 ml, потоа се зачепуваат со вата, па се стерилизираат 20 минути на температура од 115°C. Кога ќе се изладат, ќе се додаде под стерилни услови пекарски квасец и ќе се остават во термостат 30 часови на температура од 30°C. По тоа се проваруваат, се пренесуваат со исплакнување со вода во одмерна тиквичка од 50 ml, се дополнуваат со вода до ознаката, се промешуваат и се филтрираат. Во 25 ml филтрат ќе се определи содржината на лактоза според Soxhlet по 25 ml раствор на Fehling I и Fehling II, па 25 ml раствор на лактоза (филтрат) ќе се загрејат до вриење и се варат 6 минути. Нагаташната постапка е како кај методата за определување на другите шеќери.

Од количината на бакар-оксидул се пресметува количината на лактоза според следната таблица:

Таблица за пресметување на лактоза од количината на одмерен бакарен оксидул

	бакарен оксидул mg			бакар лактоза mg		
	1	2	3	1	2	3
10	10	8.9	5.1	82	71.9	51.1
11	11	9.8	5.8	83	72.8	51.3
12	12	10.7	6.4	84	73.7	52.4
13	13	11.5	7.1	85	75.5	53.7
14	14	12.4	7.7	86	76.4	54.4
15	15	13.3	8.4	87	77.3	55.0
16	16	13.2	9.0	88	78.1	55.7
17	17	15.1	9.7	89	79.0	56.3
18	18	16.0	10.3	90	79.9	57.0
19	19	16.9	11.0	91	80.8	57.6
20	20	17.8	11.6	92	81.7	58.2
21	21	18.6	12.3	93	82.6	58.3
22	22	19.5	12.9	94	83.5	59.5
23	23	20.4	13.6	95	84.4	60.2
24	24	21.3	14.2	96	85.2	60.3
25	25	22.2	14.8	97	86.1	61.4
26	26	23.1	15.5	98	87.0	62.1
27	27	24.0	16.2	99	87.9	62.3
28	28	24.9	16.8	100	88.8	63.4
29	29	25.8	17.5	101	89.7	64.0
30	30	26.6	18.1	102	90.6	64.3
31	31	27.5	18.7	103	91.5	65.3
32	32	28.4	19.4	104	92.3	66.0
33	33	29.3	20.0	105	93.2	66.6
34	34	30.2	20.7	106	94.1	67.2
35	35	31.1	21.3	107	95.0	67.9
36	36	32.0	22.0	108	95.9	68.6
37	37	32.9	22.6	109	96.8	69.2
38	38	33.7	23.3	110	97.7	69.9
39	39	34.6	23.9	111	98.6	70.5
40	40	35.5	24.6	112	99.4	71.2
41	41	36.4	25.2	113	100.3	71.9
42	42	37.3	25.9	114	101.2	72.5
43	43	38.2	26.5	115	102.1	73.2
44	44	39.1	27.2	116	103.0	73.8
45	45	40.0	27.8	117	103.9	74.5
46	46	40.8	28.5	118	104.8	75.1
47	47	41.7	29.1	119	105.7	75.8
48	48	42.6	29.8	120	106.6	76.5
49	49	43.5	30.4	121	107.4	77.1
50	50	44.4	31.1	122	108.3	77.7
51	51	45.3	31.7	123	109.2	78.4
52	52	46.2	32.4	124	110.1	79.1
53	53	47.1	33.0	125	111.0	79.8
54	54	48.0	33.7	126	111.9	80.4
55	55	48.8	34.3	127	112.8	81.0
56	56	49.7	34.9	128	113.7	81.7
57	57	50.6	35.6	129	114.5	82.3
58	58	51.5	36.2	130	115.4	83.0
59	59	52.4	36.9	131	116.3	83.7
60	60	53.3	37.5	132	117.2	84.4
61	61	54.2	38.2	133	118.1	85.0
62	62	55.1	38.8	134	119.0	85.6
63	63	55.9	39.4	135	119.9	86.3
64	64	56.8	40.1	136	120.8	87.0
65	65	57.7	40.8	137	121.6	87.7
66	66	58.6	41.4	138	122.5	88.3
67	67	59.5	42.0	139	123.4	89.0
68	68	60.4	42.7	140	124.3	89.6
69	69	60.3	43.3	141	125.2	90.3
70	70	62.2	44.0	142	126.1	91.0
71	71	63.0	44.6	143	127.0	91.3
72	72	63.9	45.3	144	127.9	92.2
73	73	64.8	45.9	145	128.8	92.9
74	74	65.7	46.6	146	129.6	93.6
75	75	66.6	47.2	147	130.5	94.3
76	76	67.5	47.9	148	131.4	94.9
77	77	68.4	48.5	149	132.3	95.6
78	78	69.3	49.2	150	133.2	96.2
79	79	70.2	49.8	151	134.1	96.9
80	80	74.6	53.1	152	135.0	97.6
81	81	71.0	50.4	153	135.9	98.2

1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
154	136,8	98,8	229	203,4	149,4	304	270,0	200,2	378	335,7	252,3
155	137,6	99,5	230	204,2	150,1	305	270,8	200,9	379	336,6	253,0
156	138,5	100,2	231	205,1	150,8	306	271,7	201,6	380	337,4	253,7
157	139,4	100,8	232	206,0	151,4	307	272,6	202,3	381	338,3	254,4
158	140,3	101,5	233	206,9	152,1	308	273,5	203,0	382	339,2	255,1
159	141,2	102,2	234	207,8	152,8	309	274,4	203,7	383	340,1	255,8
160	142,1	102,8	235	208,7	153,4	310	275,3	204,4	384	341,0	256,6
161	143,0	103,5	236	209,6	154,1	311	276,2	205,2	385	341,9	257,3
162	143,9	104,2	237	210,5	154,8	312	277,1	205,9	386	342,8	258,0
163	144,7	104,9	238	211,3	155,4	313	277,9	206,6	387	343,7	258,7
164	145,6	105,6	239	212,2	156,1	314	278,8	207,3	388	344,5	259,5
165	146,5	106,2	240	213,1	156,8	315	279,7	208,0	389	345,4	260,2
166	147,4	106,9	241	214,0	157,4	316	280,6	208,7	390	346,3	260,9
167	148,3	107,6	242	214,9	158,1	317	281,5	209,5	391	347,2	261,6
168	149,2	108,2	243	215,8	158,7	318	282,4	210,2	392	348,1	262,3
169	150,1	108,9	244	216,7	159,4	319	283,3	210,9	393	349,0	263,1
170	151,0	109,6	245	217,6	160,1	320	284,2	211,6	394	349,9	263,8
171	151,8	110,2	246	218,4	160,7	321	285,0	212,3	395	350,8	264,5
172	152,7	110,9	247	219,3	161,4	322	285,9	213,0	396	351,6	265,2
173	153,6	111,6	248	220,2	162,0	323	286,8	213,7	397	352,5	265,9
174	154,5	112,3	249	221,1	162,7	324	287,7	214,4	398	353,4	266,7
175	155,4	113,0	250	222,0	163,4	325	288,6	215,2	399	354,3	267,4
176	156,3	113,6	251	222,9	164,0	326	289,5	215,9	400	355,2	268,1
177	157,2	114,3	252	223,8	164,7	327	290,4	216,6	401	356,1	268,8
178	158,1	115,0	253	224,7	165,1	328	291,3	217,3	402	357,0	269,6
179	159,0	115,6	254	225,6	166,0	329	292,2	218,0	403	357,9	270,3
180	159,8	116,3	255	226,4	166,7	330	293,0	218,8	404	358,8	271,0
181	160,7	117,0	256	227,3	167,3	331	293,9	219,5	405	359,6	271,8
182	161,6	117,6	257	228,2	168,0	332	294,8	220,2	406	360,5	272,5
183	162,5	118,3	258	229,1	168,7	333	295,7	220,9	407	361,4	273,2
184	163,4	119,0	259	230,0	169,4	334	296,6	221,8	408	362,3	274,0
185	164,3	119,7	260	230,9	170,0	335	297,5	222,4	409	363,2	274,7
186	165,2	120,3	261	231,8	170,7	336	298,4	223,1	410	364,1	275,5
187	166,1	121,0	262	232,7	171,3	337	299,3	223,8	411	365,0	276,2
188	166,9	121,7	263	233,5	172,0	338	300,1	224,5	412	365,9	276,9
189	167,8	122,4	264	234,4	172,6	339	301,0	225,2	413	366,7	277,7
190	168,7	123,0	265	235,3	173,3	340	301,9	225,9	414	367,6	278,4
191	169,6	123,7	266	236,2	174,0	341	302,8	226,6	415	368,5	279,1
192	170,5	124,3	267	237,1	174,7	342	303,7	227,2	416	369,4	279,9
193	171,4	125,0	268	238,0	175,4	343	304,6	227,9	417	370,3	279,9
194	172,3	125,6	269	238,9	176,1	344	305,5	228,6	418	371,2	281,4
195	173,2	126,3	270	239,8	176,8	345	306,4	229,3	419	372,1	282,2
196	174,0	127,0	271	240,6	177,5	346	307,2	230,0	420	373,0	283,0
197	174,9	127,7	272	241,5	178,2	347	308,1	230,7	421	373,8	283,7
198	175,8	128,4	273	242,4	178,8	348	309,0	231,4	422	374,7	284,5
199	176,7	129,1	274	243,3	179,5	349	309,9	232,1	423	375,6	285,2
200	177,6	129,7	275	244,2	180,2	350	310,8	232,8	424	376,5	286,0
201	178,5	130,4	276	245,1	180,9	351	311,7	233,5	425	377,4	286,8
202	179,4	131,1	277	246,0	181,6	352	312,6	234,2	426	378,3	287,6
203	180,3	131,8	278	246,9	182,3	353	313,5	234,9	427	379,2	288,3
204	181,2	132,4	279	247,8	183,0	354	314,4	235,6	428	380,1	289,1
205	182,0	133,1	280	248,6	183,6	355	315,2	236,3	429	381,0	289,9
206	182,9	133,8	281	249,5	184,3	356	316,1	237,0	430	381,8	290,7
207	183,8	134,5	282	250,4	185,0	357	317,0	237,7	431	382,7	291,4
208	184,7	135,2	283	251,3	185,7	358	317,9	238,4	432	383,6	292,2
209	185,6	135,8	284	252,2	186,4	359	318,8	239,1	433	384,5	293,0
210	186,5	136,5	285	253,1	187,1	360	319,7	239,8	434	385,4	293,8
211	187,4	137,2	286	254,0	187,8	361	320,6	240,5	435	386,3	294,5
212	188,3	137,9	287	254,9	188,5	362	321,5	241,2	436	387,2	295,3
213	189,1	138,6	288	255,7	189,1	363	322,3	241,8	437	388,1	296,0
214	190,0	139,3	289	256,6	190,1	364	324,2	242,5	438	388,9	296,8
215	190,9	140,0	290	257,5	190,5	365	324,1	243,2	439	389,8	297,6
216	191,8	140,6	291	258,4	191,2	366	325,0	244,6	440	390,7	298,4
217	192,7	141,3	292	259,3	191,9	367	325,9	244,6	441	391,6	299,2
218	193,6	142,0	293	260,2	192,6	368	326,8	245,2	442	392,5	299,9
219	194,5	142,6	294	261,1	193,3	369	327,7	245,9	443	393,4	300,7
220	195,4	143,3	295	262,0	194,0	370	328,6	246,6	444	394,3	301,4
221	196,2	144,0	296	262,8	194,7	371	329,4	247,3	445	395,2	302,2
222	197,1	144,7	297	263,7	195,4	372	330,3	248,0	446	396,0	303,0
223	198,0	145,4	298	264,6	196,0	373	331,2	248,7	447	396,9	303,7
224	198,9	146,1	299	265,5	196,7	374	332,1	249,4	448	397,8	304,5
225	199,8	146,8	300	266,4	197,4	375	333,0	250,1	449	398,7	305,2
226	200,7	147,5	301	267,3	198,1	376	333,9	250,8	450	399,6	306,0
227	201,6	148,1	302	268,2	198,8	377	334,8	251,6			
228	202,5	148,8	303	269,1	199,5						

Количината на шеќер пресметана како лактоза изнесува за лебот односно печивото без млеко од 0,13 до 0,19%.

Количината на додадено млеко се пресметува врз основа на теоретската количина на лактоза кај печивото во млеко (4,8%) или поточно според количината на лактоза во употребеното млеко, ако е таа количина позната. Вредностите од 2,25 до 2,6% лактоза укажуваат на печиво замесено само со млеко.

5. Определување на степенот на киселоста кај лебот

Волуметриско определување

Прибор:

- 1) порцелански тријалник со пистил;
- 2) пипети од 1 и 5 ml;
- 3) бирети од 50 ml;
- 4) градуиран цилиндар од 100 ml.

Реагенси:

- 1) 0,1 n-раствор на натриумов хидроксид;
- 2) 1%-тен неутрален етанолен раствор на фенолфталеин;
- 3) ацетон, неутрален.

Постапка

5 до 10 g средина од леб ќе се натопат во порцелански тријалник со 5 ml неутрален ацетон (поради што средината ќе се распадне и понатаму полесно се обработува) и потоа ќе се хомогенизираат со 100 ml свежо проварена и изладена вода. На смесата ќе ѝ се додаде и 1 ml етанолен раствор на фенолфталеин и веднаш се титрира со 0,1 натриумова база до црвеникава боја, која треба да потрае барем 15 секунди. Кај темен леб понекогаш е доста тешко да се забележи промената на бојата, па во таков случај треба да се примени електрометриска титрација.

Резултатот се изразува во киселински степени, т. е. со број на ml нормален раствор на алкалии кој е потребен за неутрализација на материјата која реагира кисело во 100 g леб.

Отстапување кај степенот на киселоста до 5 изнесува $\pm 0,3$, а кај степенот на киселоста над 5 изнесува $\pm 0,5$.

Пресметување

$$\text{Степенот на киселоста} = \frac{a \cdot 10}{b}$$

каде што е:

a = потрошниот број на ml 0,1 n NaOH

b = одмерена тежина

Електрометриско определување

Прибор: уред за електрометриска титрација

Реагенс: 0,1 n-раствор на натриумов хидроксид.

Постапка

Во чаша од 200 ml се хомогенизираат 10 g средина од леб со 100 ml свежо проварена и изладена вода, така што да не останаат груткиња. Со постојано мешање се пушта по една капка во секунда 0,1 n-раствор на натриумов хидроксид, додека не се постигне pH 9,5. Потрошените количини на ml 0,1 n NaOH, кај одмерената тежина од 10 g го даваат непосредно степенот на киселоста. Се титрира до pH 9,5, така што да можат резултатите да се споредат со вообичаената титрација на водена суспензија со фенолфталеин, чија боја се менува кај наведената pH.

6. Определување на натриумовиот хлорид

Определување од алкализирани пепел

Прибор:

- 1) саденце порцеланско $\varnothing$ 5 до 6 cm;
- 2) пипета градуирана од 10 ml,
- 3) тиквичка одмерна од 100 ml;
- 4) пипета од 25 ml;
- 5) пипета од 10 ml (2 парчиња);
- 6) бирета од 25 ml (2 парчиња);
- 7) тиквичка според Erlenmeyer од 100 ml;
- 8) тиквичка од 100 ml.

Реагенси:

- 1) 5%-тен раствор на натриумов карбонат;
- 2) 25%-тна водородна киселина ($d = 1,15 - 1,16$);
- 3) 0,1 n-раствор на амониумов роданид;
- 4) 0,1 n-раствор на сребрен нитрат;
- 5) ладно заситен раствор на амониум фери-сулфат ќе се закисели со толкава сулфурна киселина што да исчезне костенливата боја.

Постапка

10 g ($\pm 0,001$ g) иситнетата мостра ќе се стават во претходно изжарено, изладено и одмерено порцеланско саденце, ќе се промешаат со 10 ml 5%-тен раствор на натриумов карбонат, ќе се испарат на водена бања, се сушат 1 час во сушница на 103 до 105°C и претпазливо се изгоруваат (не над 600°C) во почетокот со мал пламен, додека не се добие бел пепел. По изладувањето ќе се додаде вруќа вода и пополека водородна киселина, па ќе се пренесат во тиквичка од 100 ml; саденцето уште ќе се измие со водородна киселина и неколку пати со вода.

Тиквичката се грее за да се истисне јаглен-диоксидот. Изладениот раствор ќе се прелее во одмерната тиквичка од 100 ml исплакнувајќи ја со вода повеќе пати првата тиквичка, ќе се надополни до ознаката и ќе се промеша. Во 25 ml раствор ќе се додадат точно 10 ml 0,1 n раствор на сребрен нитрат, 1 ml раствор на амонијум фери-сулфат, ќе се промешаат, па се ретитрира вишокот на сребрен нитрат со 0,1 раствор на амониумов роданид до црвеникава боја.

Пресметување:

1 ml 0,1 n-раствор на сребрен нитрат одговара на 0,00585 g натриум хлорид.

$$\begin{aligned} \text{Количината NaCl} &= \frac{(b - c) \cdot 0,00585 - 4 \cdot 100}{a} \\ &= \frac{(b - c) \cdot 2,34}{a} \% \end{aligned}$$

каде што е:

a = одмерената количина на мострата во g

b = ml додаден раствор од 0,1 n-раствор на сребрен нитрат

c = ml потрошен раствор од 0,1 n-раствор на амониумов роданид

Определување со директна титрација

Прибор:

- 1) тријалник со излив од 150 до 200 ml;
- 2) одмерна тиквичка од 200 ml;
- 3) пипети градуирани од 1 и 10 ml;
- 4) инка $\varnothing$ 6 до 7 cm;
- 5) тиквички според Erlenmeyer од 100 и 200 ml;
- 6) пипета од 25 или 50 ml;
- 7) бирета од 25 ml.

Реагенси:

- 1) 10%-тен раствор на танинска киселина;
  - 2) раствор на оловен ацетат приготвен на следниот начин:
- 60 g оловен ацетат ($(C_2H_3O_2)_2 Pb \cdot 3H_2O$), се изменуваат во тријалник со 20 g оловна глеф (PbO) и се пренесуваат во чаша од 300 до 400 ml.

По додавање 10 ml вода се промешуваат, се покриваат со сатно стакло и се загреваат на водена бања, додека целата смеса не стане еднолично бела или црвеникавобела. Потоа, со мешање со стаклено стапче, се додаваат малку по малку уште 190 ml вода. Магната течност ќе се прелее во шише и шишето ќе се зачепи. Кога ќе се стаи талогот, а течноста над талогот ќе стане наполно бистра, тогаш се декантира. ($d = 1,23 - 1,24$);

- 3) заситен раствор на натриумов сулфат;
- 4) 0,1 n-раствор на сребрен нитрат;
- 5) 10%-тен раствор на калиумов хромат.

Посталка

Околу 5 до 10 g просечна мостра од свеж или претходно сушен леб — (в. Определување на водата во лебот) — се мешаат со 100 ml вода во тријалник со излив 10 до 15 минути. Потоа 6 до 7 ml вода ќе се прелијат со исплакување во одмерна тиквичка од 200 ml, ќе се додадат заради бистрење 10 ml 10%-тен раствор на танинска киселина, ќе се промешаат, ќе се додадат 7 ml раствор на ацетат, повторно ќе се промешаат, а потоа ќе се дополнат до ознаката со заситен раствор на натриумов сулфат, ќе се промешаат и филтрираат. Во 25 до 50 ml бистар филтрат се титрираат хлориди со 0,1 n-раствор на сребрен нитрат, со 1 ml 10%-тен раствор на калиумов хромат како индикатор до појавата на црвеникава боја.

Пресметување

1 ml 0,1 n $AgNO_3$ одговара на 0,00585 g NaCl

количина на натриумов хлорид во аликвотен дел од леб = $a \cdot 0,00585$ g

количина на NaCl во 100 g леб = $\frac{a \cdot 0,00585 \cdot 100}{b}$ %

каде што е:

a = ml 0,1 n-раствор $AgNO_3$ потрошен за титрација

b = тежина на лебот, која одговара на аликвотниот дел на филтратот за титрација.

III. ИСПИТУВАЊЕ НА ТЕСТЕНИНИТЕ**1. Приготвување на мостра за анализа**

Еден дел од мостра се остава во цела состојба, на подоцна служи за вршење проба на варење. Другиот дел од мострата кој служи за хемиска анализа, се сомелува така што да мине низ сито со 400 отвори на 1 cm^2 , добро се промешува и се става во шише што може добро да се затвори, ако се определува на количината на вода.

2. Органолептичко испитување

Тестенината се испитува во сурова состојба и по варење. При органолептичко испитување на сурова тестенина се земаат предвид формата, површината, бојата, просирноста, сјајот, цврстината, еластичноста, отпорот спрема кинење, изгледот на искинатите површини, како и мирисот и вкусот.

Формата мора да ѝ одговара на декларацијата. Бојата на тестенината без јајца — доколку не е обоена — е белосивкава до темна, зависно од типот на брашното. Тестенината со јајца редовно се прави од брашно од типот 400; бојата ѝ е светложолта, додека интензивно жолтата боја произлегува од веш-

тачко боење. Тестенината мора да биде доста отпорна спрема кинење, но при тоа доволно еластична, а површините настанати при кинењето мораат да бидат чисти и стакловидни. Се обрнува внимание на појавите на мувла и нагрисеност од глодачи и инсекти. Дупчињата во кои често има пајажина докажуваат дека таквите места се нагрисени од глодачи.

Вкусот и мирисот не смеат да укажуваат на мувла, мувливост, горчина или киселост.

3. Проба на варење

Околу 100 g тестенина ќе се стават во 1 литар врела вода, во која се растворени 5 g кујнска сол. Тестенината се вари до исчезнување на брашнестот слој, што се контролира со притискање тестенината помеѓу две стакленца. Потоа водата ќе се отцеди, а тестенината ќе се измие со ладна вода и ќе се определи нејзиниот изглед, вкус и мирис.

Вкусот и мирисот на мувла, киселост или на други ненормални состојки укажуваат на расипана тестенина, било да е приготвена од неисправни суровини (старо и запалено брашно, расипани јајца), било да е непрописно складирана (во влажна просторија или во близина на материји од кои можела да прими миризма, на пр. во близина на петролеј).

Одделни парчиња тестенина не смеат да бидат залепени. Водата во која е варена тестенината не смее да биде премногу матна, туку смее само да опализира. Ако е водата жолто обоена, тогаш тоа е знак дека тестенината била обоена. Тестенината која не е приготвена од чисто пченично брашно, послабо ќе набабри.

4. Определување на зголемувањето волуменот при варење

Во градуиран цилиндар од 1000 ml ќе се налијат до 500 ml вода. Потоа 100 g тестенина ќе се испитат во цилиндарот и ќе се прочита нивото на водата. Покачувањето нивото на водата означува волумен од 100 g тестенина. Водата од цилиндарот ќе се одлие, а тестенината ќе се стави во врела вода и ќе се вари додека не омекне. По варењето ќе се излие на цедило, ќе се измие со ладна вода, па кога водата ќе се отцеди, ќе се определи волуменот на варената тестенина на истиот начин како на сурова.

Наголемувањето на волуменот се пресметува по образецот: $C = B - A$ а коефициентот на зголемува-

њето на волуменот по образецот $x = \frac{B}{A}$

каде што е:

A = волумен пред варењето

B = волумен по варењето

x = коефициент на зголемувањето на волуменот

C = зголемување на волуменот во ml

5. Определување на киселоста**Прибор:**

- 1) рачна мелница;
- 2) сито со 1000 отвори на 1 cm^2 ;
- 3) тиквичка со стаклен чеп од 100 ml;
- 4) инка $\varnothing$ 5 до 6 cm;
- 5) тиквички според Erlenmeyer од 100 ml;
- 6) пипети од 50 и 100 ml;
- 7) бирета од 50 ml.

Реагенси:

- 1) 67%-тен етанол, неутрализиран со фенолфтаlein;
- 2) 0,02 n-раствор на натриумов хидроксид;
- 3) 1%-тен неутрален етанолан раствор на фенолфтаlein.

Постапка

70 до 100 g тестенина се сомелуваат и се просеаат со позгорување на мелењето на остатокот, додека не минат низ сито. Просечната мостра добро се промешува. 4 g мостра се екстрахира во тиквичката со стаклен чеп со 100 ml 67%-тен етанол 3 часа со повремено мешање и се филтрираат. Кога ситот етанол е профилиран, се измеруваат со пинета 50 ml, па се титрираат со 0,02 n-раствор на натриумов хидроксид со три капки 1%-тен етанолен раствор на фенолфталеин до појавата на видлива и трајна црвеникава боја. Посебно во просечната мостра ќе се определи количината на вода, а резултатот за киселоста ќе се пресмета или на 100 g сува материја или на тестенина со определена количина вода.

6. Определување на количината на јајца

Количината на јајца може да се определи од количината на вкупните липоиди или од холестеролот.

Определување на вкупните липоиди**Прибор:**

- 1) апарат за екстракција според Soxhlet;
- 2) Allihn-ова цевка;
- 3) пипети градуирани од 5 и 25 ml;
- 4) тиквичка според Erlenmeyer од 100 ml;
- 5) Gooch-ово канче со азбест;
- 6) шише-шмукалка;
- 7) топломер до 100°C.

Реагенси:

- 1) свежо направен 1%-тен раствор на дигитонин во 80%-тен етанол; 1 ml = 10 mg дигитонин;
- 2) смеса еднакви делови на 96%-тен етанол и бензен;
- 3) етер;
- 4) ацетон;
- 5) хлороформ.

Постапка:

Во набрчкана филтер-хартија Ø 15 cm се ставаат 10 g сомелена тестенина и се екстрахираат 6 часа во врела смеса на етанол и бензен во апарат според Soxhlet така што филтерот со мострата да е во долната тиквичка на апаратот за екстракција. Односот на големината на набрчканиот филтер и количината на растворуваачот мора да биде таков што целата мостра потопена во врелиот растворуваач во тиквичката на апаратот според Soxhlet да биде долниот дел од непресвиткан набрчкан филтер со мострата.

По екстракција во траење од 6 часа во тиквичката на апаратот, филтер-хартијата се пренесува во апаратот за екстракција и на вообичаениот начин се екстрахира уште 1 час. Растворуваачот се предестилира, а остатокот во тиквичката кратко време се суши, па потоа се растворува во 20 ml етер, за да се отстранат во етерот нерастворливите материји, се филтрира низ Allihn-овата цевка и се измива неколку пати со етер. Филтратите се собираат во исушената и одмерна тиквичка, етерот се предестилира, а остатокот се суши на температура од 105°C и по ладењето во ексикаторот се измерува. Остатокот ги претставува целокупните липоиди од чија тежина се пресметува нивниот процент.

Пресметување

Од процентот на липоиди може да се пресмета количината на јајца додадена на 1 kg брашно според следниот образец:

$$\frac{3800 (L_1 - L_2)}{48,3 - L_1} \text{ g, каде што е}$$

L_1 = процент на липоиди во испитуваната тестенина;
 L_2 = процент на липоиди во брашното.

Просечната количина липоиди во брашното = 1,8%; таа вредност се зема предвид ако не се определат посебно липоиди во брашното што е употребено за производство на тестенината;

48,3 = просечниот процент на липоиди во сувата материја на јајцето.

3800 е фактор за пресметување сува материја на јајца во свежо јајце (сувото јајце $\times 3,8$ = тежината на целата содржина на свежи јајца).

Определување на холестеролот

За да се отстранат од целокупните липоиди лецитинот, се растворува етерен екстракт во 5 ml ацетон, во кој лецитините се нерастворливи и се филтрира во мала тиквичка, низ Allihn-овото цевче со азбест, се измива со малку ацетон и се таложи со потребната количина раствор на дигитонин (обично е доволно до 10 ml раствор). На врела водена бања испарува при косо поставена тиквичка. На остатокот се додаваат 50 ml вруќа вода, талогот се промешува со стапче, се загрева до вриење и се држи 2 до 3 минути на таа температура мешајќи и понатаму за да се раствори неврзаниот дигитонин. Се изладува до 60°C, се додаваат 25 ml ацетон, та повторно се загрева до почетното вриење, со што се олеснува подолнежното филтрирање.

Потоа со слабо шмукање низ Gooch-овото канче со азбест се филтрира најголемиот дел од вруќата матна смеса. Кога минале околу 40 ml, се ставаат во тиквичката другите 20 до 30 ml ацетон се промешуваат, па продолжува понатамошното филтрирање. Тиквичката и канчето се измиваат со 8 ml ацетон, потоа на неколку пати со 5 ml етер, 5 ml хлороформ и 8 ml етер, така што пред секое додавање да се прекине евакуирањето. Треба да се води сметка евентуално заостанатите делчиња маст на работ од канчето исто така да се растворот и отстранат. Канчето од надворешната страна добро се истрива и се суши на температура од 100 до 105°C до константната тежина, па од тежината на холестеролдигитонидите со множење со 0,243 се пресметува содржината на холестерол.

Количината на содржината на јајца на 1 kg бра-

$$\text{шно} = \frac{3800 \cdot (st_2 - st_1)}{2060 - st_2}$$

каде што е:

st_1 = количина на стерол во брашното во mg% (која треба претходно да се определи)

st_2 = количина на стерол во тестенината во mg%

2060 = mg% холестерол во сувата материја на јајца (просечна количина)

Прецизноста на оваа метода изнесува ± 15 g содржина на јајца (= 1/3 од јајцето) на 1 kg брашно.

Определување на растворливите белтчини**Прибор:**

- 1) центрифуга;
- 2) епрувети за центрифуга од 60 ml со избрусен чеп и со дебели сидови;
- 3) пипети од 5 и 25 ml;
- 4) тиквички според Erlenmeyer од 100 ml;
- 5) топломер;
- 6) инки Ø од 5 и 8 cm;
- 7) епрувети големи од 40 до 50 ml;
- 8) пипети градуирани од 2 и 5 ml;
- 9) тиквички според Kjeldahl од 100 ml;
- 10) бирета од 50 ml;
- 11) апарат за дестилација според Kjeldahl;
- 12) филтер-хартија од 9 и 15 cm.

Реагенси:

- 1) кристализиран магнезиумов сулфат ($MgSO_4 \cdot 7H_2O$);
- 2) раствор на бакар-сулфат според Fehling (70 g $CuSO_4 \cdot 5H_2O$ /литар);
- 3) концентрирана сулфурна киселина;
- 4) селенски катализатор (како кај определување на белтачини во брашно);
- 5) 0,1 n-хлороводородна сулфурна киселина;
- 6) 0,1 n или 0,05 n-раствор на натриумов хидроксид;
- 7) 0,5%-тен раствор на конго-црвенина.

Постапка:

Во епрувета за центрифугирање од околу 60 ml со избрусен чеп се одмеруваат 8 g ($\pm 0,01$ g) ситно сомелена и просеана тестенина, па со 40 ml дестилирана вода се маткаат силно 5 минути. Потоа се центрифугираат 10 минути. Течноста над талогот, која во повеќето случаи е малку матна, се одлева во друга епрувета, па од неа се отпипетираат 25 ml во Erlenmeyer-овата тиквичка од 100 ml, во која се ставени 25 g магнезиумов сулфат. Тиквичката се загрева околу 2 минути на водена бања на температура од $35^\circ C$ и се промешува, додека температурата на содржината на тиквичката не биде 30 до $32^\circ C$. При тоа најголемиот дел од магнезиум сулфатот се растворува, а протеините на пченицата се истакожуваат, додека растворливите протеини на јајцата остануваат во растворот. Потоа целокупната смеса се излева на набрчкан филтер од 15 cm пречник. 25 ml наполно бистар филтар се отпипетираат во епрувета со содржина 40 до 50 ml и се загреваат на врела водена бања 5 до 10 минути, при што протеините коагулираат. Потоа се додаваат 2 ml раствор на бакар-сулфат според Fehling, се промешуваат со стаклено стапче и повторно се грејат 5 до 10 минути. Конечно се филтрираат низ тркалезна филтер-хартија $\varnothing$ 9 cm. Делчињата протеини што заостанале на сидовите од епруветата со помош на гумено знаменче се пренесуваат на филтерот, а потоа четири пати се измиваат со вруќа вода. Филтер-хартијата со содржината се пренесува во Kjeldahl-овата тиквичка од 100 ml, и со 5 ml концентрирана сулфурна киселина и 1 g селенски катализатор се изгорува. Кога супстанцијата е разорена, се грее уште 10 минути. Потоа на вообичаениот начин се дестилира според Kjeldahl во предложокот со 5 ml 0,1 n киселина. Одвишната киселина се титрира со натриумов хидроксид при конго-црвенина како индикатор.

Истовремено се врши слепа проба со 5 ml концентрирана сулфурна киселина, 1 g катализатор и филтер кој е употребен за филтрирање кај мострата. Добиената коректура — обично околу 0,1 ml 0,1 n киселина — се одбива од резултатот за мострата. Земајќи го предвид зголемувањето на волуменот поради заситување со магнезиумов сулфат, може да се пресмета дека во 25 ml филтар добиен по таложењето на магнезиумовиот сулфат има 3,22 g тестенина. Според тоа процентот на растворливите белтачини изнесува:

$$\frac{0.0014 \times 6,25 \times 100}{3,22} \cdot a = 0,272a$$

каде што е:

a = бројот на ml на врзана 0,1 n киселина (намален за слепата проба)

Тестенината без јајца содржи 0,1% растворливи белтачини, што треба да се земе предвид при пресметувањето.

50 g содржина јајца на 1 kg брашно ги зголемуваат растворливите белтачини за 0,261%. Факторот за пресметување изнесува:

$$\frac{50}{0,261} = 192$$

Количината на содржината на јајца на 1 kg брашно според тоа е:

$$= (\% \text{ растворливи белтачини} - 0,1) \times 192 \text{ g}$$

Пресметувањето на целокупната количина на јајца (жолток и белка) врз основа на растворливите белтачини само тогаш е применливо, ако е употребена целата содржина на јајца. Ако е употребена поголема количина на белка, тоа ќе се види по пониските резултати за етерскиот екстракт. Ако е пак употребена поголема количина жолток, резултатите за растворливите белтачини се пониски отколку што би ѝ одговарало на вистинската содржина на целокупни јајца, пресметана од етерскиот екстракт.

С определување на растворливите белтачини и етерскиот екстракт може да се утврди дали употребените жолтоци и белки се во природен однос. Прецизноста на оваа метода изнесува ± 10 g содржина на јајца на 1 kg брашно.

Забелешка:

За при одделни определувања да се добијат точни резултати, потребно е да се води сметка за следното:

1) тестенината мора да биде мошне ситно сомелена за да може наполно да се екстрахира;

2) пулверизираната супстанција не смее пред определувањето на одделни состојки да се суши во сушница, зашто тогаш делумно се денатурираат протеините па при дополнителни операции не ќе можат да се екстрахираат. Треба да се избегават прашокот и тестенината која се испитува да се загрева на температура над $50^\circ C$;

3) ако наместо свежи јајца се употребат јајца во прав, треба да се води сметка за содржината на вода во тој прав. Јајцата во прав се мошне хигроскопни. Количината на вода може за кратко време да нарасте до 10%. Ако се употребат на пр. 40 g јајца во прав со 10% вода на 1 kg брашно, во готовиот производ ќе се најдат околу 135 g содржина на јајца наместо 150 g.

7. Докажување на боенето

Докажување на вештачки бои

Прибор:

- 1) епрувета (2 парчиња);
- 2) цилиндар со стаклен чеп 25 ml (2 парчиња);
- 3) инка $\varnothing$ од 50 cm;
- 4) чаша од 25 ml;
- 5) пипета градуирана од 20 ml (2 парчиња);
- 6) пипета градуирана од 1 ml (1 парче).

Реагенси:

- 1) етер;
- 2) 70%-тен етанол.

Постапка

Во две епрувети се измеруваат по околу 10 g мошне ситно измелена мостра. Во една од епруветите се ставаат 15 ml етер, а во другата 15 ml 70%-тен етанол. Обете епрувети се зачепуваат, добро се проматкуваат и се оставаат до следниот ден на мира. Можат да настапат следните случаи:

1) ако етерот останал безбоен или слабо обоен а етанолот јасно се обоил со жолта боја — може да се смета за докажано дека тестенината е вештачки обоена;

2) ако се обоени и етанолот и етерот — може да се смета дека тестенината содржи или само јајца или јајца и една од ретките бои што се раствораат во етер. Во тој случај се постапува понатаму вака:

а) во еден дел од етерскиот раствор се врши реакција на лутеин со калиумов нитрит (в. докажување на лутеинот). Ако со додавање на реагенс не исчезне жолтата боја — може да се смета за докажано дека тестенината била обоена;

б) се споредува бојата во обеете епрувети. Ако е талогот во епруветата со етанолот обезбоен, а талогот во епруветата со етерот не, тогаш е тоа доказ дека тестенината покрај јајцата содржи и вештачки бои.

Вештачката боја може понатаму сигурно да се докажува со боење на волнено влакно според долу наведената постапка.

Докажување на вештачкото боење

Прибор:

- 1) чаша од 100 до 150 ml;
- 2) одмастени бели волнени нишки;
- 3) центрифуга;
- 4) епрувети за центрифуга од 50 ml.

Реагенси:

- 1) 10%-тен раствор на винска киселина;
- 2) 70%-тен етанол со 5% амонијак;
- 3) 10%-тен раствор на калиумов бисулфат;
- 4) 10%-тна оцетна киселина;
- 5) натриумов сулфат.

Постапка

Во повеќето случаи за боење на тестенина се употребуваат во вода растворливи бои, па за нивното докажување е доволна следната постапка:

10 до 20 g созелена тестенина се измешуваат во чаша со 25 ml вода и се закиселуваат со винска киселина. Во смесата се ставаат неколку одмастени волнени нишки и се загреваат 2 до 3 часа на водена бања. Потоа волната се исперува под вода.

Вештачкото боење е докажано, ако волненото влакно останува обоено по исплакнување.

Во исклучителен случај кога е употребена во вода нерастворлива боја, таа не може да се екстрахира на опишаниот начин, па тогаш се постапува вака:

5 до 10 g добро иситнета мостра добро се измешуваат со 50 ml амонијакален етанол, и се оставуваат, со повремено мешање, така долго додека сосем не се раствори бојата (1 до 2 часа кај брашно, а околу 10 до 20 минути кај прашок за пудинг). Нерастворениот остаток се одвојува со центрифугирање во текот на 15 минути при 3000 обрти/мин. Во чаша декантираната бистра обоена течност се ослободува од етанолот со испарување во водена бања. По тоа на остатокот му се додаваат 30 ml вода, 5 ml 10%-тен раствор на калиумов бисулфат или 1 ml 10%-тна оцетна киселина и 0.3 g натриумов сулфат. Во растворот се ставаат неколку нишки бело одмастено волнено влакно и се бојадисува волната на напред опишаниот начин.

Идентификација на употребена боја

За идентификација на дозволени бои потребно е истата најпрво со хроматографија да се издвои на хартија, а потоа да се докажува на еден од следните начини:

1) да се споредува Rf на испитуваната боја со Rf на познатата боја;

2) да се посматра флуоресценцијата на боената дамка на хартијата под ултравиолетово светло;

3) да се изврши реакција на хроматограмот со концентрирана хлороводородна киселина и 3 n-п-р-атор на натриумов хидроксид;

4) да се изврши специфична реакција по екстрахирање на бојата од хроматограмот.

Прибор:

- 1) центрифуга;
- 2) ултравиолетови светилки со никел-филтер;
- 3) стаклени кади горе-долу 32 × 35 × 25 cm или садови за акумулатор или стаклен цилиндар горе-долу 15 до 18 cm, височина околу 35 до 40 cm.
Особено се практични шишињата за изважување со стаклен брусен капак од 5 l и со гумена влошка, со што за подолго време се спречува испарување на амонијакот;
- 4) мало порцеланско саденце;
- 5) микро-пипета од 0,01 ml или стаклен капилар;
- 6) филтер-хартија Whatman I или Schleicher и Schüll No 2043 B.

Реагенси:

- 1) волнено влакно испрано со етер (евентуално одмастено со загревање 1 час на температура од 80°C со 1%-тен раствор на натриумов хидроксид и испрано со вода и исушено);
- 2) 96%-тен етанол со 5% амонијак;
- 3) 2%-тен раствор на терцијарен натриумов цитрат во 5%-тен амонијак (мора да се приготви свежо).

Постапка:

Обоено и со дестилирана вода добро испрано волнено влакно, приготвено по претходно опишаната постапка, се става во епрувета, се довааат околу 5 ml 5%-тен амонијакален етанол и со почесто мачкање се оставаат да стојат неколку часа или најдобро преку ноќ. Етанолот кој екстрахирал боја се пренесува во мало порцеланско саденце и на водена бања се концентрира на околу 0,2 до 0,5 ml. Од овој концентриран растворувач на бојата со помош на стаклен капилар или микро-пипета од 0,01 ml потребната количина се пренесува на хартијата за хроматографирање и се исушува (ако е концентрирањата слаба, нанесувањето може да се повтори). Толемината на дамката од нанесениот раствор на боја не смее да има поголем пречник од 1 cm, а стартната линија, т. е. линијата на која се нанесува бојата, мора да биде оддалечена околу 2,5 cm од долниот раб на филтер-хартијата за хроматографирање, додека растојанието помеѓу две соседни дамки на стартната линија мора да изнесува 2 до 3 cm. Ако се хроматографира една боја, дамката се нанесува на лента од хартија широка 4 cm, а висока 30 cm. Ако истовремено се хроматографираат повеќе бои, се употребува четвртина табак. На хартијата со молив ќе се повлече линија на оддалеченост 2,5 cm од работ до „стартната линија“, на која се нанесуваат растворите на бои. Кога дамката на хартијата на полно ќе се исуши, хартијата се става во сад за хроматографирање. Ако била употребена лента хартија, таа се прицврстува за горниот раб на погоден начин така што слободно да лебди во воздух. Ако бил употребен табак хартија, па не може да се стави како лента, се свиткува во форма на цилиндар чии рабови се факаат со штипалка или се зацвиваат со конец така што да не се допираат.

Идентификацијата на бојата се врши според следната табела:

Особини на вештачките жолти бои што се дозволени со важечките прописи

Реден број	Синоними на називот	Растворувач 2% терц На цитраг во 5% амонијак Rf	Боја на сувиот хроматограм	
			на дневна свет- лина	на UV светлина
1	Echtgelb			
	Jaune solide	0,68	жолта	зелена
	Fast yellow-Fy	0,42		
2	Tartrazin	0,82	жолта	жолто-флуорес- центна
	Jaune tartrique			
	Yellow Ba5			
3	Chinolingelb	0,59	жолтозелени-	зелена
	Jaune de Quinoletine	0,32	кава	
	Chinolin yellow	0,17		

Промени на бојата на хроматограмот со третирање со HCl и NaOH

Реден број	Концентриран HCl на дневна светлина	Концентриран HCl на UV свет- лина	3n-NaOH на днев-	3n-NaOH на UV
			на светлина	на светлина
1	црвена	црвеновио- летова	жолта	зелена
2	жолта	мркозелена	жолта	темнозелена флуоресценција
3	жолтозеленикава	зелена	жолтозеле- никава	сивозелена

Доказување на лутеинот

Доказувањето на лутеинот (жолта боја на жолт-ток) може да послужи како претходна проба за докажување на содржината на јајца.

Прибор:

- 1) епрувета (2 парчиња);
- 2) цилиндар со стаклен чеп од 25 ml;
- 3) пипета градуирана од 1 ml.

Реагенси:

- 1) етер;

461.

Врз основа на точката 2 од Одлуката за мерките и начинот за утврдување посебна давачка при увозот на одделни земјоделски и прехранбени производи („Службен лист на СФРЈ“, бр. 16/68 и 40/68), во согласност со сојузниот секретар за стопанство и со сојузниот секретар за надворешна трговија, директорот на Сојузниот завод за цени издава

НАРЕДБА

ЗА ИЗМЕНА НА НАРЕДБАТА ЗА ВИСОЧИНАТА НА ПОСЕБНАТА ДАВАЧКА ПРИ УВОЗОТ НА ОДДЕЛНИ ЗЕМЈОДЕЛСКИ И ПРЕХРАНБЕНИ ПРОИЗВОДИ

1. Во Наредбата за височината на посебната давачка при увозот на одделни земјоделски и прехранбени производи („Службен лист на СФРЈ“, бр. 18/68, 20/68, 21/68, 22/68, 24/68, 25/68, 29/68, 31/68, 33/68, 35/68, 41/68, 45/68, 48/68, 49/68, 55/68, 1/69, 3/69, 10/69, 11/69, 14/69, 18/69, 19/69, 22/69, 23/69 и 24/69) во точката 1 одредбите под 12, 13 и 17 се бришат.

2) разреден воден раствор на калиумов нитрат (2 до 3%) со неколку капки оцетна киселина (се приготвува пред испитување).

Постапка:

Околу 10 g ситно измелена мостра се проматуваат во епрувета со 15 ml етер. Се оставаат зачепени неколку часови со повремено маткање. Ако етерот останал безбоен тестенината не била приготвена со јајца. Ако етерот јасно се обои со жолта боја, се одлева во друга епрувета, се додаваат неколку капки раствор на калиумов нитрит и оцетна киселина. Жолтата боја веднаш исчезнува, ако произлегува само од јајца.

2. Оваа наредба влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Бр. 17-258
14 јули 1969 година
Белград

Директор
на Сојузниот завод
за цени,

Никола Филиповиќ, с. р.

УСТАВЕН СУД НА ЈУГОСЛАВИЈА

ОДЛУКА

ЗА ПРАШАЊЕТО НА УСТАВНОСТА НА ЗАКОНИТЕ ЗА КОИ Е ПРЕДВИДЕНО ДА ВЛЕГУВААТ ВО СИЛА СО ДЕНОТ НА ОБЈАВУВАЊЕТО

I По повод барањето на Врховниот суд на Југославија да се оцени согласноста на членот 3 од Законот за измени и дополненија на Законот за Тарифата на сојузниот данок на промет („Служ-

бен лист на СФРЈ", бр. 5/67), со кој беше предвидено тој закон да влегува во сила со денот на објавувањето, со членот 152 од Уставот на СФРЈ кој пропишува законите и други прописи и општи акти да се објавуваат пред да влезат во сила — немаше можност за самиот предлог на тој суд непосредно да се одлучува, бидејќи наведениот закон престанал да важи пред поднесувањето на предлогот. Но, Уставниот суд на Југославија, оценувајќи дека прашањето на објавувањето на прописите е од интерес за заштитата на уставноста и законитоста, по одржаната јавна расправа, заседе становиште по тоа прашање како такво.

Објавувањето на прописите има повсёк функциј. Во најопштиот поглед со него се остварува уставниот принцип за јавноста во работата на органите и организациите и на нивните акти кои што ги обврзуваат граѓаните. Тоа е и услов за обезбедување на одговорноста и законитоста во работата на органите и организациите. Објавувањето на прописите придонесува за контролата над работата на органите што ги применуваат прописите, а со тоа и за заштитата на правата на лицата на кои се однесува прописот. Со објавувањето на прописот се отстрануваат неизвесноста и несигурноста во поглед на овластувањата, правата и обврските кои произлегуваат од тој пропис. Поради тоа, по правило, прописите влегуваат во сила по определеното време по нивното објавување. Должината на тоа време зависи од содржината и целта на законот, т.е. од природата на односите што се регулираат и од другите околности што ја условуваат можноста за успешна и нормална примена на прописите.

II. Одредбата на ставот 3 од членот 152 на Уставот изречно предвидува временскиот период од објавувањето до влегувањето во сила на прописот да може да биде многу скратен, со што логички не би се исклучувало денот на влегувањето во сила и денот на објавувањето да се поклопат. Условот за вакво отстапување од редовниот принцип за објавување на прописите е наведен во текстот на овој член воопштено, т.е. тој се наоѓа во утврдено постоење на „особено оправдани причини“.

Тоа што Уставот изречно не го споменува само „укинувањето“ на временскиот рок за измена на објавувањето и влегувањето во сила на прописите, не значи дека ваквата ситуација му е спротивна на неговиот принцип за можноста од скратување на ова траење. При тоа, користењето со ова уставно овластување бара заинтересираните лица да се запознаат со законскиот текст по пат на средствата за публицитет на денот кога ќе влезат во сила.

Според тоа, нема рационална причина под наведените услови да не се одобри и такво скратување на рокот со кој денот на влегувањето во сила се поклопува со денот на објавувањето, бидејќи нема суштествена разлика помеѓу оваа ситуација и онаа кога помеѓу овие две дејствија постои растојание само од еден ден.

Секое вакво отстапување мора да биде и „оправдано“, т.е. јасните општи интереси мораат да бидат такви што со право да може да се очекува дека каков и да е рок на траење на објавувањето пред влегувањето во сила на прописот би можел да спречи да се оствари неговата цел.

III. Оваа одлука се објавува во „Службен лист на СФРЈ“ во смисла на членот 71 од Законот за Уставниот суд на Југославија.

Уставниот суд на Југославија, врз основа на јавната расправа, ја донесе оваа одлука во состав: судија Иван Божичевиќ кој го заменува претседателот на Судот и судии: Неда Божиќовиќ, д-р Асен Грунџе, д-р Јован Ѓорѓевиќ, Шефкет Маглајлиќ, Никола Срзентиќ, д-р Иво Сунариќ и Јоже Земљак.

У бр. 531/68

15 април 1969 година

Белград

Претседател
на Уставниот суд на
Југославија,
Блажо Јовановиќ, с. р.

О Д Л У К А

ЗА ОЦЕНА НА ЗАКОНИТОСТА НА ПРАВИЛНИКОТ НА КОМУНАЛНО-ГРАДЕЖНО-ЗАНАЕТЧИСКОТО ПРЕТПРИЈАТИЕ „МЛАДОСТ“ ОД ЗВОРНИК ЗА ЦЕНИТЕ НА КОМУНАЛНИТЕ УСЛУГИ

I. Комунално-градежно-занаетчиското претпријатие „Младост“ од Зворник со точката 4 од Правилникот за цените на комуналните услуги, бр. 68 од 10 февруари 1968 година, определи надоместок за приклучоците на водоводната и канализациона мрежа на кој Собранието на општината Зворник даде согласност со решение бр. 03-537 од 16 јули 1968 година. Тој надоместок, според наведената одредба, го плаќаат стопанските и други работни организации како инвеститори и граѓаните, коишто своите објекти ги приклучуваат на градската мрежа на водовод или канализација. Висоцината на надоместокот е определена за работните организации во процент од вредноста утврдена со колаудацијата на објектот кој се приклучува на мрежата, а за граѓаните — во фиксен паушален износ.

Работничкиот совет на Градежното претпријатие „Радник“ од Власеница предложи Уставниот суд да ја оцени согласноста на наведената одредба на Правилникот со Уставот и со Законот за формирањето и општествената контрола на цените („Службен лист на СФРЈ“, бр. 12/67 и 23/67). Предлагачот во предлогот и на јавната расправа истакна дека со приклучување објект на градската мрежа Комунално-градежно-занаетчиското претпријатие „Младост“ не врши услуга а дека довело надоместок за услуга што не ја врши и дека висоцината на надоместокот е определена според мерилата различни за граѓаните и работните организации, што му е спротивно на наведениот закон, како и дека со определувањето надоместок во процент од вредноста на објектот довело данок односно такса, а на тоа не е овластено со уставот.

II. Комуналната работна организација во поглед на општествените средства што ѝ се дадени на управување ја има истата положба, правата и обврските како и секоја друга стопанска организација. Врз основа на одредбите на Уставот и сојузните закони со кои се регулираат условите за користење на општествените средства што ѝ се дадени на управување, општите услови на прометот на стоки и услуги, како и општите услови на формирањето на цените, секоја работна организација е должна да обезбеди, помеѓу другото, и средства за одржување и средства за проста и проширена репродукција на своите основни средства. Во врска со тоа секоја работна организација е овластена, во согласност со општите услови и мерила, самостојно и на начин што самата ќе го определи, да ги формира цените за своите производи и услуги, ако со посебен закон не се пропишани посебни мерила за формирање на цените на одделни услуги. За услугите на снабдување со вода и на одвод на отпадочните води не се со закон пропишани посебни мерила за формирање на цените, па на комуналната работна организација којашто го управува градскиот водовод и канализационата мрежа ѝ е оставено самостојно да одлучи дали средствата за работа, како и средствата за проста и проширена репродукција на основните средства што ги управува, ќе ги остварува исклучително низ цената на своите производи односно услугите што ги дава или и на друг соодветен начин. Ако средствата наменети за реконструкција и проширување на мрежата не ги остварува низ цената на испорачаната вода односно низ цената за одвод на отпадочни води, комуналната работна организација може да определи надоместок кој се плаќа при приклучување нови куќни и слични инсталации на градската водоводна и канализациона мрежа којашто е нејзино основно средство со чие посредство ги дава услугите од тој вид.

Комуналната работна организација исто така е овластена да може надоместоците за производите и услугите да ги определува во паушален износ.

Карактерот на производите и услугите што комуналната работна организација ги пушта во промет може да биде од таква природа што конкретната цена на производот односно услугата што му се дава на определен потрошувач да не може да се утврдува поединечно, или што таквото утврдување би било нерационално и некономично. Во таков случај е допуштено и вообичаено утврдување на надоместок во паушален износ, а врз основа на такви мерила што обезбедуваат надоместоците да бидат на единствен и објективен начин утврдени за сите корисници и по единица мера приближно сразмерно да им одговараат на трошоците на комуналната работна организација што таа ги има за да може да им даде услуга на корисниците.

Од тоа произлегува дека определувањето надоместок за приклучување објект на корисникот на градската мрежа од водовод и канализација како основно средство на комуналната работна организација, и тоа во паушален износ, не му е спротивно на постојниот правен систем.

Меѓутоа, со точката 4 на Правилникот пропишана е различна височина на паушалниот надоместок за приклучок, кој надоместок се определува врз основа на различни мерила, и тоа зависно од тоа дали приклучокот му се одобрува на правно или физичко лице, при што износот на надоместокот што го плаќаат работните организации е за повеќе од трипати поголем од износот на надоместокот што го плаќаат граѓаните, а како едно од мерилата земена е вредноста на градежниот објект кој се приклучува на мрежата.

За определување различни мерила според категоријата на корисникот, врз основа на кои се определува височината на надоместокот, нема основ во наведениот закон. По исклучок од општиот режим на цените, Законот за формирањето и општествената контрола на цените допушта определување на различна височина на надоместоците за комунални производи и услуги, зависно од тоа дали тие им се даваат на граѓани или на работни организации. Но според точката 4 на ставот 1 од членот 38а на тој закон, надоместоците по кои на работните организации и државните органи им се продаваат производите односно услугите можат да бидат најмногу до трипати поголеми од надоместоците по кои истите производи односно услуги им се продаваат на граѓаните, што несомнено претпоставува утврдување на височината на надоместокот по единствени мерила. Земањето на вредноста на зградата како мерило за определување на височината на надоместокот за приклучокот, Уставниот суд во конкретниот случај не го ценеше, зашто не е од значење за одлучувањето за согласноста на Правилникот со Законот, но смета дека тоа мерило не може да се земе како исклучителна основа за определување на надоместокот, туку дека мораат да се земат предвид и другите околности што можат да бидат од влијание за објективното определување на надоместокот, а особено оние околности што влијаат оптоварувањето на новите корисници да биде сразмерно со обемот на услугата којашто се приклучуваат на мрежата им се обезбедува.

Уставниот суд смета дека определувањето на височината на надоместокот за ист вид услуга според различни мерила зависно од субјектот на обврската т.е. зависно од тоа дали надоместокот го плаќа работна организација или граѓанин, како и утврдувањето на височината на надоместокот за работните организации во износот кој очигледно за повеќе од трипати е поголем од износот на надоместокот што го плаќаат граѓаните за ист вид услуга му е спротивно на Законот за формирањето и општествената контрола на цените.

III. Врз основа на изложеното и врз основа на членот 241 став 1 точка 3 од Уставот на Југославија и членот 17 став 1 точка 3 од Законот за Уставниот суд на Југославија, Судот

одлучи

1. Се укинуваат одредбите на точката 4 од Правилникот на Комунално-градежно-занаетчиското

претпријатие „Младост“ од Зворник за цешите на комуналните услуги, бр. 68 од 10 февруари 1968 година, на кој Собранието на општината Зворник даде согласност со своето решение бр. 03-537 од 16 јули 1968 година.

2. Оваа одлука произведува правно дејство од членот 31 на Законот за Уставниот суд на Југославија („Службен лист на СФРЈ“, бр. 52/63).

3. Оваа одлука се објавува во „Службен лист на СФРЈ“ и во „Службени гласник општине Зворник“.

4. Уставниот суд на Југославија, врз основа на јавната расправа, ја донесе оваа одлука во состав: судија Иван Божичевиќ, кој го заменува претседателот на Судот и судии: Неда Божиновиќ, д-р Асен Групче, д-р Јован Горѓевиќ, Никола Срзентиќ и д-р Иво Сунариќ.

У бр. 29
17 април 1969 година
Белград

Претседател
на Уставниот суд на
Југославија,
Блажо Јовановиќ, с. р.

О Д Л У К А

ЗА ОЦЕНА НА ЗАКОНИТОСТА НА ЧЛЕНОТ 2 ОД ОДЛУКАТА НА СОБРАНИЕТО НА ОПШТИНАТА БОСАНСКИ ШАМАЦ ЗА НАЈВИСОКИТЕ ИЗНОСИ И ЗА РАСПРЕДЕЛБАТА НА СТАНАРИНАТА ЗА СТАНОВИТЕ ВО ОПШТЕСТВЕНА СОПСТВЕНОСТ НА ПОДРАЧЈЕТО НА ОПШТИНАТА БОСАНСКИ ШАМАЦ ШТО ГИ УПРАВУВА ПРЕТПРИЈАТИЕТО ЗА СТОПАНISУВАЊЕ СО СТАНБЕНИ ЗГРАДИ И СТАНОВИ

I. Собранието на општината Босански Шамац во членот 2 од Одлуката за највисоките износи и за распределбата на станарината за становите во општествена сопственост на подрачјето на општината Босански Шамац што ги управува Претпријатието за стопанисување со станбени згради и станови, бр. 04/3-608/1-66 од 31 мај 1966 година, определи годишниот износ на станарината за становите изградени до 31 декември 1964 година да се определува во височина од 4% од вредноста на станот што е утврдена со пресметувањето извршено во 1965 година, а за становите изградени по 31 декември 1964 година — според цената на изградбата на зградите или според набавната цена на зградата.

Уставниот суд на Југославија ја разгледуваше согласноста на одредбата на членот 2 од Одлуката на Собранието на општината Босански Шамац, бр. 04/3-608/1-66 со одредбата на членот 31 став 3 од Основниот закон за стопанското работење (стопанисувањето) со станбените згради во општествена сопственост („Службен лист на СФРЈ“, бр. 35/65 и 50/68), па најде дека има основ за испитување на законитоста на таа одредба.

Од пропишаниот начин за определување на највисокиот износ на станарината за одделни категории станови елементот „вредност на станот“ не е подеднакво третиран за сите станови. За становите што се изградени до 31 декември 1964 година елементот „вредност на станот“ се зема на нивото на валоризираната вредност, а за становите што се изградени по 31 декември 1964 година — на нивото на фактичната вредност на станот што е речиси секогаш поголема од валоризираната вредност на таквиот стан.

Ваквата правна ситуација во практиката може да доведе до различни највисоки износи на станарината за иста категорија станови, во зависност од времето на нивната изградба. Судот во таквите случаи заведе став според кој општинските прописи не се во согласност со законот.

II. Сојузните закони од станбената област, давајќи им овластување на општинските собранија да пропишуваат највисоки износи на станарините

за одделни категории станови, го обврзуваат општинското собрание да води сметка, при регулирањето на највисокиот износ на станарината, за определени елементи и критериуми, со тоа што тие да мораат да бидат единствени за односната категорија станови, така што за определена категорија станови да се добие единствена граница на највисокиот износ на станарината. Според тоа, пропишувањето од страна на општинските собранија на различни елементи и критериуми за определување на највисоките износи на станарината за иста категорија станови не е во согласност со законот.

III. Од сето изложено, а врз основа на членот 241 став 1 од Уставот, Уставниот суд на Југославија по одржаната јавна расправа

О д л у ч и

1. Се укинуваат одредбите на членот 2 од Одлуката за највисоките износи и за распределбата на станарината за становите во општествена сопственост на подрачјето на општината Босански Шамац што ги управува Претпријатието за стопанисување со станбени згради и станови, што ја донесе Собранието на општината Босански Шамац под број 04/3-608/1-66 од 31 мај 1966 година.

2. Оваа одлука ќе се објави во „Службен лист на СФРЈ“ и во „Службени гласник општине Босански Шамац“.

IV. Уставниот суд на Југославија ја донесе оваа одлука во состав: претседател на Судот: Блажо Јовановиќ и судии: Неда Божиновиќ, Шефкет Маглајлиќ, Јоже Земљак, Иван Божичевиќ, д-р Асен Групче, д-р Иво Сунариќ, д-р Јован Ѓорѓевиќ и Никола Срзентиќ.

У бр. 290/68
9 мај 1969 година
Белград

Претседател
на Уставниот суд на
Југославија,
Блажо Јовановиќ, с. р.

О Д Л У К А

ЗА ОЦЕНА НА ЗАКОНИТОСТА НА ТАРИФНИОТ БРОЈ 3 ОД ОДЛУКАТА НА СОБРАНИЕТО НА ОПШТИНАТА КРАТОВО ЗА ОПШТИНСКИОТ ДАНОК НА ПРОМЕТ НА СТОКИ НА МАЛО И ЗА ОПШТИНСКИОТ ДАНОК НА НАДОМЕСТОЦИ ЗА УСЛУГИ И ЗА НАЧИНОТ НА УТВРДУВАЊЕТО, ПРЕСМЕТУВАЊЕТО И НАПЛАТУВАЊЕТО НА СОЈУЗНИОТ, РЕПУБЛИЧКИОТ И ОПШТИНСКИОТ ДАНОК НА ПРОМЕТ НА ПРОИЗВОДИ И УСЛУГИ

I. Работничкиот совет на Трговското претпријатие „Нова трговија“ од Кратово поднесе предлог Уставниот суд на Југославија да утврди дека тарифниот број 3 на Одлуката на Собранието на општината Кратово за општинскиот данок на промет на мало и за општинскиот данок на надоместоци за услуги и за начинот на утврдувањето, пресметувањето и наплатувањето на сојузниот, републичкиот и општинскиот данок на промет на производи и услуги, бр. 06-5916/68 („Службен гласник на општина Кратово“, бр. 7/68) е несогласен со Основниот закон за данокот на промет („Службен лист на СФРЈ“, бр. 14/65, 29/65, 33/65, 57/65, 52/66, 31/67, 54/67, 26/68, 30/68, 40/68, 48/68 и 11/69).

II. Со тарифниот број 3 од Одлуката бр. 06-5916/68 се определени стопите на данокот на промет на алкохолни пијачки во трговијата на мало и во угостителството. Овие стопи се определени по единица мера на производи во различни износи, зависно од тоа кој е даночен обврзник — угостителска или трговска работна организација.

Во текот на постапката Судот утврди дека со поранешната Одлука на Собранието на општината Кратово за воведување општински данок на про-

мет („Службен гласник на општина Кратово“, бр. 3/67) биле определени стопите на општинскиот данок на промет на алкохолни пијачки во трговијата на мало и во угостителството на ист начин како и во тарифниот број 3 на Одлуката бр. 06-5916/68 што сега е во сила со таа разлика што согласно Основниот закон за данокот на промет е изменета даночната основица.

Поранешната Одлука на Собранието на општината Кратово во делот кој се однесува на стопите на данокот на промет на алкохолни пијачки беше предмет на оценка на Уставниот суд. Со Одлуката на Судот У бр. 538/67 („Службен лист на СФРЈ“, бр. 3/69) укинати се точката б) од тарифниот број 3, точката б) од тарифниот број 4 и забелешката кон тарифниот број 3 на поранешната Одлука на Собранието на општината Кратово, од причината што Собранието на општина не е со закон овластено да определува различни стопи на данокот на промет на алкохолни пијачки, зависно од тоа дали прометот го врши трговијата или угостителството.

Собранието на општината Кратово при донесувањето на Одлуката за општинскиот данок на промет на стоки на мало и за општинскиот данок на надоместоци за услуги и за начинот на утврдувањето, пресметувањето и наплатувањето на сојузниот, републичкиот и општинскиот данок на промет на производи и услуги бр. 06-5916/68, спротивно на ставот на Уставниот суд, повторно ги определи стопите на данокот на промет на алкохолни пијачки зависно од тоа кој го врши прометот.

III. Врз основа на изложеното, Уставниот суд од причините наведени во својата Одлука бр. 538/67 од 16 декември 1968 година, а врз основа на членот 26 од Законот за Уставниот суд на Југославија

О д л у ч и

1. Се поништува тарифниот број 3 од Одлуката на Собранието на општината Кратово бр. 06-5916 од 28 декември 1968 година во делот со кој се определуваат стопите на данокот на промет на алкохолни пијачки во трговијата над износите на стопите на данокот што се утврдени за прометот на алкохолни пијачки во угостителството.

2. Оваа одлука се објавува во „Службен лист на СФРЈ“ и во „Службен гласник на општина Кратово“.

IV. Уставниот суд на Југославија на седницата одржана на 2 јули 1969 година ја донесе оваа одлука во состав: претседател на Судот: Блажо Јовановиќ и членови на Судот: Неда Божиновиќ, д-р Асен Групче, Шефкет Маглајлиќ, д-р Јован Ѓорѓевиќ, Никола Срзентиќ, д-р Иво Сунариќ и Јоже Земљак.

У бр. 160/69
21 јули 1969 година
Белград

Претседател
на Уставниот суд на
Југославија,
Блажо Јовановиќ, с. р.

ИМЕНУВАЊА

Врз основа на членот 74 став 3 од Деловникот на Сојузната скупштина, Социјално-здравствениот собор на Сојузната скупштина, на предлог од Комисијата на Сојузната скупштина за избор и именување, на седницата од 14 јули 1969 година, донесе

О Д Л У К А

ЗА РАЗРЕШУВАЊЕ И ИМЕНУВАЊЕ СЕКРЕТАР НА СОЦИЈАЛНО-ЗДРАВСТВЕНИОТ СОБОР НА СОЈУЗНАТА СКУПШТИНА

1. Се разрешува од должноста на секретар на Социјално-здравствениот собор на Сојузната скупштина **Божа Павловиќ**.

2. За секретар на Социјално-здравствениот собор на Сојузната скупштина се именува Синиша Пудар, досегашен секретар на Одборот на Соборот на народите за општествено-политички односи.

Социјално-здравствен собор на Сојузната скупштина

07 бр. 2549

15 јули 1969 година
Белград

Претседател
на Социјално-здравствениот собор,
Љубиша Поповиќ, с. р.

ОДЛИКУВАЊА

**ПРЕТСЕДАТЕЛОТ
НА СОЦИЈАЛИСТИЧКА ФЕДЕРАТИВНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА**

врз основа на членот 217 точка 4 од Уставот на Социјалистичка Федеративна Република Југославија и членот 4 од Законот за одликувањата одлучува да се одликува за заслуги во развивањето и зацврстувањето на мирољубивата соработка и пријателските односи помеѓу Социјалистичка Федеративна Република Југославија и Република Индонезија

СО ОРДЕН НА ЈУГОСЛОВЕНСКОТО ЗНАМЕ СО ЛЕНТА

генерал-мајорот Raden Soehadi, извонреден и ополномоштен амбасадор на Република Индонезија во Социјалистичка Федеративна Република Југославија.

Бр. 25

27 февруари 1968 година
Белград

Претседател
на Републиката,
Јосип Броз Тито, с. р.

**ПРЕТСЕДАТЕЛОТ
НА СОЦИЈАЛИСТИЧКА ФЕДЕРАТИВНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛОВИЈА**

врз основа на членот 217 точка 4 од Уставот на Социјалистичка Федеративна Република Југославија и членот 4 од Законот за одликувањата одлучува да се одликува по повод осумдесетгодишнината на животот, а за особени заслуги и постигнати успеси во работата од значење за социјалистичката изградба на земјата

СО ОРДЕН ЗАСЛУГИ ЗА НАРОД СО ЗЛАТНА СВЕЗДА

Камбич д-р Миха.

Бр. 26

27 февруари 1968 година
Белград

Претседател
на Републиката,
Јосип Броз Тито, с. р.

**ПРЕТСЕДАТЕЛОТ
НА СОЦИЈАЛИСТИЧКА ФЕДЕРАТИВНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА**

врз основа на членот 217 точка 4 од Уставот на Социјалистичка Федеративна Република Југославија и членот 4 од Законот за одликувањата одлучува да се одликува за заслуги во развивањето и

зацврстувањето на мирољубивата соработка и пријателските односи помеѓу Социјалистичка Федеративна Република Југославија и Република Аргентина

СО ОРДЕН НА ЈУГОСЛОВЕНСКОТО ЗНАМЕ СО ЛЕНТА

Guillermo Cano, извонреден и ополномоштен амбасадор на Република Аргентина во Социјалистичка Федеративна Република Југославија.

Бр. 28

7 март 1968 година
Белград

Претседател
на Републиката,
Јосип Броз Тито, с. р.

**ПРЕТСЕДАТЕЛОТ
НА СОЦИЈАЛИСТИЧКА ФЕДЕРАТИВНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА**

врз основа на членот 217 точка 4 од Уставот на Социјалистичка Федеративна Република Југославија и членот 4 од Законот за одликувањата, за извонредна снаодливост и самопожртвување, излагајќи го и сопствениот живот на опасност, на спасување човечки животи во сообраќајна несреќа, одлучува да се одликува

СО ОРДЕН ЗАСЛУГИ ЗА НАРОД СО СРЕБРЕНА СВЕЗДА

Поповиќ Вида Сава, питомец-разводник

Бр. 29

11 март 1968 година
Белград

Претседател
на Републиката,
Јосип Броз Тито, с. р.

**ПРЕТСЕДАТЕЛОТ
НА СОЦИЈАЛИСТИЧКА ФЕДЕРАТИВНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА**

врз основа на членот 217 точка 4 од Уставот на Социјалистичка Федеративна Република Југославија и членот 4 од Законот за одликувањата одлучува да се одликува за заслуги во развивањето и зацврстувањето на мирољубивата соработка и пријателските односи помеѓу Социјалистичка Федеративна Република Југославија и Бурманската Унија

СО ОРДЕН НА ЈУГОСЛОВЕНСКОТО ЗНАМЕ СО ЛЕНТА

Maung Maung, извонреден и ополномоштен амбасадор на Бурманската Унија во Социјалистичка Федеративна Република Југославија.

Бр. 30

12 март 1968 година
Белград

Претседател
на Републиката,
Јосип Броз Тито, с. р.

**ПРЕТСЕДАТЕЛОТ
НА СОЦИЈАЛИСТИЧКА ФЕДЕРАТИВНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА**

врз основа на членот 217 точка 4 од Уставот на Социјалистичка Федеративна Република Југославија и членот 4 од Законот за одликувањата одлучува да се одликуваат за особени заслуги и постигнати успеси во работата од значење за социјалистичката изградба на земјата

СО ОРДЕН ЗАСЛУГИ ЗА НАРОД СО ЗЛАТНА СВЕЗДА		Страна
Кнежевић инж. Филип;		
СО ОРДЕН НА ТРУДОТ СО ЦРВЕНО ЗНАМЕ		
Јанжекович Иван.		
Бр. 31		
12 март 1968 година		
Белград		
Претседател на Републиката, Јосип Броз Тито, с. р.		
СО Д Р Ж И Н А :		
	Страна	
433. Закон за ратификација на Договорот за заем склучен помеѓу Социјалистичка Федеративна Република Југославија и Меѓународната банка за обнова и развој —	835	смисла на членот 16 од Законот за девизното работење за плаќање увозот на стоки наменети за лична потрошувачка — — — — — 900
434. Одлука за организацијата и работата на Бирото за претставки и поплаки — —	895	450. Одлука за гарантираните цени за добиток — — — — — 900
435. Одлука за разрешување и избор на членови на Советот на федерацијата — —	896	451. Одлука за гарантираните цени за пченица и 'рж — — — — — 903
436. Одлука за разрешување и именување членови на Советот на народната одбрана на Југославија — — — — —	896	452. Одлука за определување на максималните цени за одделни производи на црната металургија — — — — — 903
437. Одлука за именување сојузен секретар за надворешна трговија — — — — —	897	453. Одлука за определување на максималните цени за одделни производи — — — — — 904
438. Одлука за разрешување и именување членови на Сојузниот совет за образование и култура — — — — —	897	454. Одлука за дополнително на Одлуката за основање Комисија за кадровски и административни прашања — — — — — 904
439. Одлука за разрешување и именување членови на Сојузниот совет за труд — —	897	455. Одлука за измена на Одлуката за распоредот на работното време во сојузните организации — — — — — 904
440. Одлука за разрешување и именување членови на Сојузниот совет за правосудство — —	898	456. Решение за измена на Решението за дополнително на Решението за определување царински контингенти — — — — — 904
441. Одлука за именување заменици претседатели на сојузните совети — — — — —	898	457. Решение за именување членови на Комисијата за ликвидација на обврските на бившата Југословенска заедница на осигурувањето — — — — — 905
442. Одлука за именување генерален директор на Сојузниот завод за стопанско планирање — — — — —	898	458. Наредба за дополнително на Наредбата за начинот и постапката за остварување на премијата според Одлуката за определување премија за волна во 1969 година — — — — — 905
443. Одлука за именување гувернер на Народната банка на Југославија — — — — —	898	459. Наредба за измена на Наредбата за издавање гарантен лист за станови произведени за пазар и за најмалото траење на гарантниот рок — — — — — 906
444. Одлука за разрешување и именување претседател и членови на управниот одбор на Фондот на федерацијата за кредитирање на стопанскиот развој на стопански недоволно развиените републики и краишта — — — — —	899	460. Правилник за постапката на вршењето хемиски анализи и суперанализи на житата, мелничките производи, лебот, печивото и тестенините — — — — — 906
445. Одлука за разрешување и назначување директор на Фондот на федерацијата за кредитирање на стопанскиот развој на стопански недоволно развиените републики и краишта — — — — —	899	461. Наредба за измена на Наредбата за височината на посебната давачка при увозот на одделни земјоделски и прехранбени производи — — — — — 923
446. Одлука за подигање на Пратеништвото на Социјалистичка Федеративна Република Југославија во Аман, Јордан, со седиште во Дамаск, на степен на амбасада — — — — —	899	Одлука за прашањето на уставноста на законите за кои е предвидено да влегуваат во сила со денот на објавувањето — — — — — 923
447. Одлука за подигање на Пратеништвото на Социјалистичка Федеративна Република Југославија во Сана, Јеменска Арапска Република, на степен на амбасада — — — — —	900	Одлука за оцена на законитоста на Правилникот на Комунално-градежно-занаетчицкото претпријатие „Младост“ од Зворник за цените на комуналните услуги — — — — — 924
448. Одлука за подигање на Пратеништвото на Социјалистичка Федеративна Република Југославија во Кувајт на степен на амбасада — — — — —	900	Одлуката за оцена на законитоста на членот 2 од Одлуката на Собранието на општината Босански Шамац за највисоките износи и за распределбата на станарината за становите во општествена сопственост на подрачјето на општината Босански Шамац што ги управува Претпријатието за стопанисување со станбени згради и станови — — — — — 925
449. Одлука за дополнително на Одлуката за работните организации од определени дејности кои можат да користат девизи во		Одлука за оцена на законитоста на тарифниот број 3 од Одлуката на Собранието на општината Кратово за општинскиот данок на промет на стоки на мало и за општинскиот данок на надоместоци за услуги и за начинот на утврдувањето, пресметувањето и наплатувањето на сојузниот, републичкиот и општинскиот данок на промет на производи и услуги — — — — — 926